BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI

1 AĞUSTOS 2012

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2012 / 08 FİYATI: 4 TL

Harf Devrimi'nin 84. Yılı

Mete Akyol, "Yazar Haysiyeti" kavramına Saygısı Nedeniyle Silivri'den Yazısını Yazmıyor

CHP Zonguldak Milletvekili Prof. Haberal'ın **Subaşı Köyü'nde Başlayan ve Amerikan Cerrahlar Birliği Ödülüne Kadar Uzanan Yaşam Öyküsü**

Mütevelli Heyet Kararı: **"Başkent Üniversitesi Kuruluşundan Bu Yana Siyaset Dışı Özelliğini Korumaktadır"**

3. Yargı Paketi Umutlara Yanıt Vermedi

Prof. Dr. Mehmet Haberal

bilgi kirliliğine son vermek amacıyla,

ülkemizde dürüst siyasetin sembolü olan merhum Başbakan Bülent Ecevit'in Başkent Üniversitesi Ankara Hastanesi'ndeki tedavi süreci ile ilgili somut hiçbir belgeye dayanmayan, tamamıyla asılsız ve kasıtlı bir biçimde ortaya atılan sözde iddialara karşı tüm gerçekleri somut belgelerin ışığı altında **yorumsuz** olarak bu kitapta kamuoyunun takdirine sunuyor.

Tüm Başkent Kuruluşlarından Ücretsiz Sağlanabilir

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI

1 AĞUSTOS 2012

Bütün Dünya 2000

Başkent Üniversitesi Adına Sahibi:
Prof. Dr. Mehmet Haberal

Yayın Genel Yönetmeni
Mete Akyol

Görsel Yönetmen ve Yayın Genel Yönetmeni Yardımcısı :
Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Gülçin Orkut

Teknik Yapım Yönetmeni:
Faruk Güney

Yayın Danışmanı:
Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:
Haydar Göfer

Sanat Danışmanı:
Süheyla Dinç

Redaksiyon:
Fatma Ataman

Düzeltme Sorumlusu:
Nükhet Alicikoğlu

Başkent Üniversitesi'nin bir kültür hizmeti olan Bütün Dünya 2000, Başkent Üniversitesi kuruluşlarından 1. Cadde, No: 77, Bahçelievler, Ankara adresindeki Aküm Reklamcılık, Danışmanlık ve Yayıncılık Ajansı Sanayi ve Ticaret A. Ş.'nin 3. Cadde, No: 2, Yenimahalle, Ankara adresindeki tesislerinde basılmıştır.

Seçiciler Kurulu:
Prof. Dr. Nevzat Bilgin *(Anısal Başkan)*
Prof. Dr. Ahmet Mumcu
Prof. Dr. Solmaz Doğanca
Prof. Dr. Sevil Öksüz
Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,
Prof. Dr. Okay Eroskay
Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,
Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,
Prof. Dr. Levent Peşkircioğlu,
Gürbüz Atabek, Necmi Tanyolaç, Mete Tizer,
Kaya Karan, Alaettin Giray, Ayhan Erten, İlhan Banguoğlu,
Ahmet Aydede, Manuel Bilos,Cengiz Dolunay

Sürekli Yazarlar:
Yücel Aksoy, Pelin Hazar Aliabbasi, Sabriye Aşır,
Nuray Bartoschek, Haluk Cansın,
Yılmaz Dağdeviren, Haluk Erdemol, Sema Erdoğan,
Ali Murat Erkorkmaz, Konur Ertop, Gürbüz Evren,
Metin Gören, İlyas Halil, Mümtaz İdil, Çetin İmir,
Muzaffer İzgü, Mehmet Muhsinoğlu,
Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Sebahat Önen
Cengiz Özakıncı, Saniye Özden, Bekir Özgen,
Yaşar Öztürk, Rıfat Serdaroğlu, İzlen Şen, İzmir Tolga,
Suat Türker, Engin Ünsal, Mehmet Ünver,
Dr. Mehmet Uhri, Orhan Velidedeoğlu, Mustafa Yıldız

Yönetim Merkezi:
10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara
Tel: (0312) 212 80 16 (pbx)
Faks: (0312) 234 12 16

İletişim Adresi:
Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok,
Kat: 3, Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul
Tel: (0216) 456 27 27 (pbx)
Faks: (0216) 456 27 29

Dağıtım: Yaysat

Renk Ayırımı: Mat Yapım

Basım Tarihi: 27 / 07 / 2012

www.butundunya.com.tr
butundunya@butundunya.com.tr

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI
Bütün Dünya
YIL:15 SAYI: 171

İÇİNDEKİLER

5 **Başkent Üniversitesi Mütevelli Heyet Kararı**

6 **Bütün Dünya'dan Size**
Mete Akyol

8 **Yetmez!**
Prof. Dr. Mehmet Haberal

11 **Prof. Dr. Mehmet Haberal Kimdir?**

18 **Prof. Haberal'ın CHP 34. Kurultayı'na Gönderdiği Mesajı**

20 **Kortizonlu Darbe**
Emin Çölaşan

24 **Biz Yazamıyoruz Siz Yazın**
Nilgün Cerrahoğlu

26 **Silivri'de Tantalos İşkencesi**
Emre Kongar

29 **Atatürk ve Yazı Devrimi**
Yaşar Öztürk

43 **Harf Devrimi**
Cengiz Önal

49 **Hakimiyeti Milliye Yazıları**

51 **Manevi Mikroplar**
Cengiz Özakıncı

55 **Cami Yalanlarına Yanıt**
Sinan Meydan

63 **Kanıma Dokunuyor**
Gürbüz Evren

69 **Sultanahmet Meydanı Karnaval Yerine Dönmüştü**
Konur Ertop

75 **Richard Feynman**
Mümtaz İdil

78 **Sessiz Gemi**
Orhan Velidedeoğlu

85 **Geride Kalan Kara İzler**
Metin Gören

88 **Suu Kyi'nin Zaferi**
Alaettin Giray

97 **Sessiz Sinemanın Dahisi Charlie Chaplin**
Sabriye Aşır

AYLIK BÖLÜMLER

102 **4 Feet, 8.5 İnç**
Sebahat Önen

103 **Tralleis Antik Kenti**
Çetin İmir

109 **Tribünlere Kırmızı Kart Gösteren Göçmen Hakem**
Suat Türker

119 **Habercikler**
Altan Alkan

123 **Aman Doktor**
Bekir Özgen

128 **Ben Biz ve Diğerleri**
Nuray Bartoschek

132 **Yaratıcıydı Ama "Satış"ı Yoktu**

136 **Çocukları Anlamak Gerek**
Yücel Aksoy

139 **Bizleri Ağlatan Filmler**
Mehmet Ünver

145 **Banyo Yapmayı Sevmeyen Kuş**
Muzaffer İzgü

28 *Fırçalayarak*

42 *İlk Dersimiz Türkçe*

62 *Bilginizi Denetleyin*

96 *Tıp Dünyasından Kısa Kısa*

114 *Kim Kimdi?*

130 *Ufak Tefek Bilgiler*

150 *Poldi*

151 *Çözümler Sayfası*

152 *Yarının Büyükleri*

154 *Bulmacaca*

156 *Satranç*

158 *Ayın Kitapları*

160 *Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir*

88

Flaş... Flaş... Flaş
Suu Kyi'nin Zaferi

Alaettin Giray

103

Tralleis
Antik Kenti

Çetin İmir

Ergenekon davalarının sanıkları ve onların yakınları, dava hakkında konuşanlara "bir kez duruşma izleyin" diye seslenirler. Bunun sebebi duruşmalardaki havayla dışarıdaki havanın çok farklı olması. Tuncay Özkan'ın kitabı bir tiyatro estetiği ile Ergenekon davalarından dramatik parçalar sunuyor. Sizi alıp bir mahkeme sahnesinde izleyici yapıyor. Artık bir kütüphaneyi dolduracak kadar çoğalan "Silivri kitaplığı"nda "Anne Canım Hiç Acımadı" önemli bir boşluğu dolduracak.

Barış Terkoğlu

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ MÜTEVELLİ HEYET KARARI

Toplantı Tarihi: 11 Temmuz 2012
Karar No : 75

Başkent Üniversitesi Mütevelli Heyeti, 11 Temmuz 2012 tarihinde toplanarak aşağıdaki kararı almıştır.

Başkent Üniversitesi, Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın kurucusu ve yönetim kurulu başkanı olduğu Türkiye Organ Nakli ve Yanık Tedavi Vakfı ile Haberal Eğitim Vakfı'nın müştereken aldıkları kararla; yine Prof. Dr. Mehmet Haberal tarafından, 14 Eylül 1993 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti yüksek öğretim ve eğitimine hizmet amaç ve ideali ile her türlü siyasi düşünceden uzak olarak kurulmuştur.

Başkent Üniversitesi bir Yüksek Eğitim Kurumu olarak bugüne kadar partiler üstü olmaya her zaman özen göstermiş ve bu çerçevede, tüm siyasi partilerimize eşit mesafede durmuştur. Üniversitemiz, bundan sonra da siyaset üstü duruşunu devam ettirecektir.

Önemle belirtmek isteriz ki; Başkent Üniversitesi ve tüm kuruluşları, Türkiye Cumhuriyeti'nin resmi bir kurumu olup, mülkiyeti hiç bir kişi ya da aileye ait değildir.

Üniversitemiz Mütevelli Heyeti; kamoyunda bazı kişilerin maksatlı olarak yanlış izlenimlere sebebiyet verecek söylentilerine yanıt olarak, kamuoyunu bilgilendirmek amacıyla bu kararı almıştır.

Mete Akyol

Bu sayfada "bugün" yazmam gereken yazıyı,

1954 yılında Ankara Adliyesi'nde,
Toplu Basın Mahkemesi'ndeki
duruşmasında
Sayın Hüseyin Cahit Yalçın'dan
duyduğum ve yaşamım süresince
özenle koruduğum "Yazar haysiyeti"
kavramına saygım nedeniyle
yazmıyorum.

Mete Akyol

Silivri Ceza ve İnfaz Kurumu Kompleksi,
Büyük Duruşma Salonu,
Basın Bölümü,
27 Temmuz 2012,
Saat: 18.45

Prof. Dr. Mehmet Haberal MESOT Başkanlığına Seçildi

Almanya'nın Berlin kentinde düzenlenen 24. Dünya Organ Nakli Derneği Kongresi'nde Prof. Dr. Mehmet Haberal, **Ortadoğu Organ Nakli Derneği** (MESOT)başkanlığına seçildi.

Aday olmamasına ve bu konuda bir onayının bulunmamasına karşın Ortadoğu Organ Nakli Derneği'nin (MESOT) tüm üyeleri tarafından aday gösterilen Prof. Haberal'ın görev süresi, derneğin 12-15 Aralık 2012'de Abu Dabi'de yapılacak toplantısından sonra başlayacak ve 2016 sonuna kadar sürecek.

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Bilgisi dışında gösterildiği adaylığını onaylaması ve seçim sonucunun kendisine resmen bildirilmesi için MESOT, derneğin önceki başkanlarından Prof. Marwan Masri ve Prof. Anwar Naqvi'yi Prof Haberal'la görüşmek üzere Türkiye'ye göndermeye karar verdi.

Bu haber Prof. Haberal'a resmi olarak, cezaevindeki hücresinde bildirilecek.

Silivri'de, Beklenen Tahliyeler Gerçekleşmedi

Din sömürüsü ve cinayet suçlarından mahkûm olan dolandırıcılar ve katillerin serbest bırakılmalarını sağlayan 3. Yargı paketinde "tutukluluk sürelerinin kısaltılması" konusundaki değişiklikten sonra, kendilerinin de serbest bırakılmalarının en doğal ve yasal hakları olduğuna inanan milletvekilleri **Prof. Haberal** ve **Mustafa Balbay** ile, **Tuncay Özkan**, Prof. **Fatih Hilmioğlu**, Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı **Doğu Perinçek**, Genel Kurmay eski Başkanı emekli Orgeneral **İlker Başbuğ** ve emekli Orgeneral **Hurşit Tolon**'un tahliye taleplerinin reddedildiği, Ergenekon denilen davanın 27 Temmuz 2012 tarihinde yapılan duruşmasında açıklandı.

Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın aşağıdaki yazısı, Cumhuriyet'imizin 80'inci yıldönümü nedeniyle Bütün Dünya'nın Ekim 2003 tarihli sayısında yayımlanmıştır.

Başkent Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mehmet Haberal, cumhuriyetin 80'inci yıldönümü nedeniyle "Bütün Dünya"ya yazdığı makalesinde, cumhuriyet kuşağının tüm bireylerine şu soruyu soruyor: "Cumhuriyetin 80'inci yaşında çağdaş uygarlık yolunda ulaştığımız aşama, başardığımız eserler yeterli midir?" Ve bir suçlama olduğu denli, bir özeleştiri de içeren bu sorusunu, aynı kuşağın bir bireyi olarak içtenlikle yanıtlıyor: "Yetmez!"

Yetmez!

Gece saat 20:30'da, kabul edilen yasayı, şair Mehmet Emin Yurdakul'un önerisi ile, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin tüm üyelerinin ayağa kalkıp üç kez bağırarak "Yaşasın Cumhuriyet!" sözleriyle karşılamasının üzerinden tam 80 yıl geçti. Toplumsal ve bireysel geleceğimiz bu kavram çevresinde kurulmuş, tarihimizin gördüğü en büyük devrimlerden birinin adı olmuştur cumhuriyet.

BİLİYORUZ ki, çağdaş uygarlığa gönülden ve fiilen bağlanışımız daha da eskidir. Tanzimat Fermanı'ndan buyana toplumsal dileğimiz bir ve aynı değerler çevresinde toplanmıştı:

Çağdaş uygarlık. Cumhuriyetimizin ilanı, devlet yapımızdan siyasal düzenimize, temel yasalarımızdan seçim sistemimize, eğitimimizden adalet anlayışımıza, her alanda çağdaş uygarlık atılımının "tanzim"ini sağlayan bir

sonuç ve hem de bir başlangıçtı.

Aslında Tanzimat atılımıyla başlayan çağdaşlık süreci de, 1839'dan 1923'e, mantıksal sonucuna ve nihai amacına kavuşmuş oldu. Cumhuriyetin tarihimiz için taşıdığı büyük anlamı Atatürk şu sözlerle ifade etmişti:

"Bu muazzam zaferin sonuçlarından en önemlisi Türk milletinin bilâkaydüşart (kayıtsız şartsız) hakimiyetini eline almış olmasıdır. Bu hâdisenin tarihimizde ve bütün cihanda ne büyük, ne feyizli bir inkılâp olduğunu izaha lüzum görmem. (...) Ulusal eg-menlik öyle bir nurdur ki, onun karşısında zincirler erir, taç ve tahtlar yanar, mahvolur. Milletlerin esareti üzerine kurulmuş müesseseler her tarafta yıkılmaya mahkûmdurlar."

Kuşkuya yer olmaksızın söyleyebiliriz ki, çağdaş anlamda Türk ulusunu oluşturan tarihin de başlangıcıdır cumhuriyet. Çünkü, ulusal egemenlik ve cumhuriyet, birbirini oluşturan iki kavramdır. Ulusal bilincimizin doğuş koşulu Kurtuluş Savaşı'mızsa, bu savaşın iradi yönelişi ve nihai zaferinin tacı da Türkiye Cumhuriyeti olmuştur. Ulusumuzun cumhuriyetle doğmuş ve ulusal bilincin bu ilkelerle kurulmuş olması, çağdaş toplumsal yapımızın en önemli yönüdür aslında. Deyim yerindeyse, Türk ulusu bir "Cumhuriyet ulusu" dur. Hem ulusal tarihimiz hem ülke tarihimiz için bir devrimdir cumhuri-yet ve Türk ulusu da bu devrimden doğmuş bir ulustur. Bu özellik, bizim cumhuriyetimizin özgün karakteridir ve asıl gücü de buradadır. Atatürk bu gerçeği, "Medeni Bilgiler" kitabında şu sözlerle vurgulamıştı:

Türkiye Cumhuriyeti, kendi küllerinden doğmuş bir ülkedir ve bu ülkede çağdaş uygarlık inşası, deyim yerindeyse, odun ateşinin ışığında başlamıştır; bugünse, lazer ışığında yol almaktadır.

"Milletin ne olduğunu izah ederken demiştim ki: Türk milleti, halk idaresi olan cumhuriyetle idare olunur bir devlettir."

Geçen 80 yıl boyunca, bazen kuşkuya düşenlerimiz olsa da, en geniş anlamda, çağdaş uygarlık yolunda ilerlemeyi başarmış bir toplum olduğumuz açıktır. Dahası, bu ilerlemeyi yoktan var ettiğimizi söylemek de abartı değildir.

Türkiye Cumhuriyeti, kendi küllerinden doğmuş bir ülkedir ve bu ülkede çağdaş uygarlık inşası, deyim yerindeyse, odun ateşinin ışığında başlamıştır; bugünse, lazer ışığında yol almaktadır.

Bu olağanüstü gelişmeye karşın

sormak gerekir: Bu yoldaki enerjimiz ve ulaştığımız nokta yeterli midir? Bu soruya her yurttaş samimi, gerçek yanıtlar vermeli ve bu yanıtları paylaşacak ortamlar yaratmalıdır.

Kuşkusuz, çağdaş uygarlığımızın 80 yıllık yolu elbet düz bir çizgide olmamıştır. Gördük ki, uygarlığın gereklerini doğru ve açık biçimde anladığımız zamanlarda büyük hamleler yapabiliyor, umutsuzluğumuzu yenebiliyor ve gerçek başarılara ulaşabiliyoruz.

yet. Türkiye'nin cumhuriyeti, çağdaş uygarlığın iki temel direği olan laiklik ve demokrasinin de adı olmuştur. Bu toplumsal anlayış, bilimlerin de kaynağıdır, toplumsal düşüncelerin de. Tüm insanlığın özlemidir çağdaş uygarlık.

Bu anlamıyla daha iyi bir toplumsal yapının, yetkin bir hukuk ve adalet sisteminin, özgürlük ve bağımsızlık özleminin adıdır cumhuriyet.

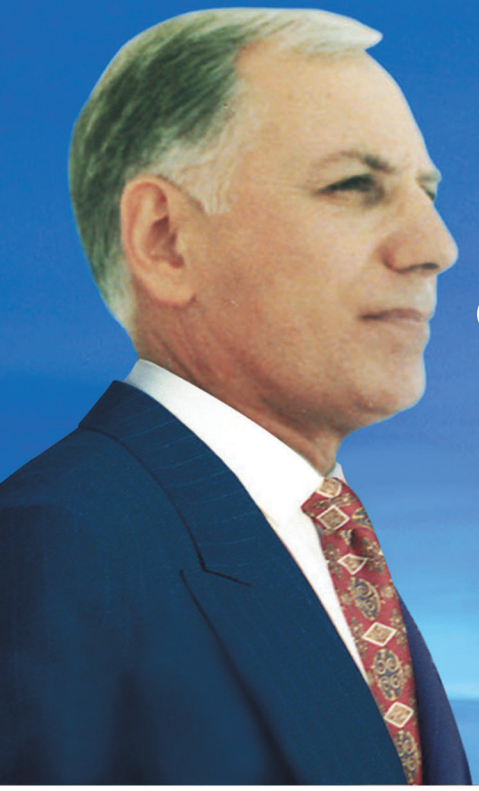
BU ÖZLEMİ Atatürk, şu sözlerle dile getirmişti: *"Efendiler, milletimizin hedefi, milletimizin mefkûresi, bütün cihanda tam mânasile medeni bir heyeti içtimaiye olmaktır (uygar bir toplum olmaktır). Bilirsiniz ki, her kavmin mevcudiyeti, kıymeti ve hakkı hürriyet ve istiklâli, malik olduğu ve yapacağı medeni eserlerle mütenasiptir. Medeni eser vücude getirmek kabiliyetinden mahrum olan kavimler, hürriyet ve istiklallerinden tecrit olunmaya mahkûmdurlar. Tarihi beşeriyet baştan başa bu dediğimi teyit etmektedir. Medeniyet yolunda yürümek ve muvaffak olmak şartı hayattır."*

(Dumlupınar Konuşması, 1924).

İşte bu anlayışın ışığında yeniden sormalıyız: Cumhuriyetin 80'inci yaşında çağdaş uygarlık yolunda ulaştığımız aşama, başardığımız eserler yeterli midir? **Yetmez!..•**

Bu anlarda çağdaş uygarlık çizgisini yakaladığımız gibi, kimi konularda bunu da aştığımıza ve örnekler yarattığımıza tarih tanıktır.

Bunun yanısıra, asla akıldan çıkarmamalı ki, cumhuriyetimiz, asıl anlamını, toplumun çağdaş uygarlık ailesi içinde daha iyi ve daha mutlu yaşamasında bulmaktadır. Bu alanda ülkeler büyük bir yarış içindedir ve egemenlik de bağımlılık da bu konularda düğümlenmektedir. Bu anlamıyla daha iyi bir toplumsal yapının, yetkin bir hukuk ve adalet sisteminin, özgürlük ve bağımsızlık özleminin adıdır cumhuri-

3 Yılı Aşkın Süredir
Silivri Cezaevi'nde
Gerekçesiz
Tutuklu Bulunan
Tahliye Talepleri
Yıllardır Gerekçesiz
Olarak Reddedilerek
Tutukluluğu
Sürdürülen
Türkiye'nin
Değerli
Bilimadamı

Prof. Dr.
MEHMET HABERAL
Kimdir?

Prof. Dr. Mehmet Haberal;

1944 Rize'nin Pazar ilçesi Subaşı Köyü'nde doğdu

1967 Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi

1971 Genel Cerrahi alanında uzman oldu, Ekim

1973 Shriner's Yanık Enstitüsü (Shriner's Burns Institute) ve John Seally Hastanesi'nde yanık tedavisi üst ihtisası yaptı, Galveston, Texas, ABD

1974 Colorado Üniversitesi Tıp Fakültesi, Transplantasyon Merkezi'nde transplantasyon üst ihtisası yaptı, (1 Ocak 1974-30 Haziran 1975)

1975 Hacettepe Üniversite Hastanesi, Genel Cerrahi Bölümü'nde Yanık ve Organ Nakli Ünitelerini kurdu, Temmuz

- Hacettepe Üniversitesi Hastanesi'nde Türkiye'de ilk kez canlı donörden böbrek naklini gerçekleştirdi, 3 Kasım
- Dünya Yanık Derneği ulusal temsilcisi seçildi

1976 Genel Cerrahi alanında Doçent oldu

1978 Avrupa Organ Nakli Vakfı'ndan (Eurotransplant) temin edilen organla Türkiye'de ilk kez kadavradan böbrek naklini gerçekleştirdi, 10 Ekim

1979 Organ ve doku nakli yasasının çıkmasını sağladı (3 Haziran'da yasalaşan 2238 sayılı kanun)

- Türkiye'de ilk kez yerli kaynaklı kadavradan böbrek naklini gerçekleştirdi (27 Temmuz)
- 1. Ulusal Yanık Kongresini Ankara'da düzenledi (26-27 Mayıs)

1980 Türkiye Organ Nakli ve Yanık Tedavi Vakfı'nı kurdu, 4 Eylül

1982 Türkiye Organ Nakli ve Yanık Tedavi Vakfı'na bağlı Ankara'da ilk Hemodiyaliz Merkezi'ni kurdu (12 Mart)

- Genel Cerrahi Profesörü oldu
- Dünya Yanık Derneği Yürütme Kurulu üyesi ve aynı derneğin Doğu Akdeniz Bölge temsilcisi seçildi

1983 Ankara'da ilk organ nakli kongresini düzenledi

- O zamana değin tüm dünyada en fazla 12 saat saklanabilen kadavra böbreklerin soğuk iskemi sürelerini 111 saate kadar uzatılmasını sağlayan çalışma
- Tıbbi alandaki başarılı katkılarından dolayı Sedat Simavi Vakfı, Sağlık Bilimleri Ödülü'nü aldı

1984 Akdeniz Yanık Kulübü kurucu üyesi

- Orta Doğu'da organ paylaşımı ve teminini kolaylaştırmak için Orta Doğu Diyaliz ve Organ Nakli Vakfı'nı kurdu

1985 İstanbul'da Orta Doğu Diyaliz ve Organ Nakli Vakfı'nın ilk kongresini düzenledi (17-20 Kasım)

- Ankara'da Türkiye Organ Nakli ve Yanık Tedavi Vakfı Hastanesi'ni kurdu, 16 Eylül
- Amerikan Yanık Derneği "EVERETT IDRIS EVANS ÖZEL ÖDÜLÜ"nü aldı

1986 Dünya Yanık Derneği Genel Sekreter Yardımcısı seçildi

- Haberal Eğitim Vakfı'nı kurdu, (Eylül)
- Amerikan Cerrahlar Koleji üyesi seçildi (Fellow of the American College of Surgeons - FACS)

1987 Orta Doğu Organ Nakli Derneği Kurucusu ve Başkanı

- İstanbul'da ilk Bölgesel Doğu Akdeniz Yanık Kongresi'ni düzenledi

1988 Ankara'da ilk Orta Doğu Organ Nakli Derneği Kongresi'ni düzenledi (2-4 Kasım)

- Türkiye'de ve bölgede kadavradan ilk başarılı karaciğer naklini gerçekleştirdi, 8 Aralık

1990 Türkiye Organ Nakli Derneği Kurucusu ve Başkanı, Ekim

- Türkiye, Avrupa ve bölgede bir ilk olan, çocuklarda canlıdan kısmi karaciğer naklini gerçekleştirdi (15 Mart)
- Dünyada bir ilk olan, erişkinde canlıdan kısmi karaciğer naklini gerçekleştirdi (24 Nisan)

1992 Dünyada bir ilk olan aynı canlı donörden kısmi karaciğer ve böbrek naklini gerçekleştirdi, (16 Mayıs)

- New York Bilim Akademisi üyesi oldu

1993 Türkiye Organ Nakli ve Yanık Tedavi Vakfı ve Haberal Eğitim Vakfı ile birlikte Başkent Üniversitesi'ni kurdu. *(Üniversite, **11 fakülte** (Fen-Edebiyat, Hukuk, İktisadi ve İdari Bilimler, Mühendislik, Tıp, Sağlık Bilimleri, İletişim, Diş Hekimliği, Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık ile Eğitim Fakülteleri), **7 enstitü** (Organ Nakli ve Gen Bilimleri, Fen Bilimleri, Eğitim Bilimleri, Sağlık Bilimleri, Sosyal Bilimler, Yanık, Yangın ve Doğal Afetler, Avrupa Birliği ve Uluslararası İlişkiler) ve **5 Meslek Yüksek Okulu** ile **İngilizce Hazırlık Okulu**'ndan oluşmaktadır.)*

- Ankara'da Başkent Üniversitesi Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezi'ni açtı

1994 İzmir'de Başkent Üniversitesi Zü-

beyde Hanım Araştırma ve Uygulama Merkezi'ni açtı (3 Eylül)

1995 Türkiye'de Yanık ve Yangın Afetleri Derneği'ni kurdu

1998 Yalova'da, Türkiye'de kırsal kesimde hizmet veren ilk Diyaliz Merkezi'ni açtı.

•Adana Başkent Üniversitesi Hastanesi'ni açtı, Haziran

•Orta Doğu Yanık ve Yangın Afetleri Derneği'ni kurdu

1999 Ankara'da Başkent Üniversitesi Ayşeabla Okulları'nı açtı

2000 Alanya Başkent Üniversitesi Hastanesi'ni açtı, (Temmuz)

•Dünya Transplantasyon Derneği'nin Roma'daki kongresinde kendisine Türkiye ve dünyada organ naklinin gelişimine yaptığı katkıları nedeniyle dolayı "MİLENYUM MADALYASI" verildi (Ağustos)

•Ankara'da yeni Başkent Üniversitesi Hastanesi'ni açtı (20 Kasım)

•Transplant Olimpiyatları Derneği, (20 Nisan)

2002 Başkent Üniversitesi Adana Seyhan Hastanesi'ni açtı Klinik ve Deneysel Araştırmalar Derneği, (14 Ocak)

2003 Amerikan Cerrahi Birliği (American Surgical Association - ASA) Onursal Üyesi seçildi

•Başkent Üniversitesi Konya Hastanesi'ni açtı

2004 Cerrahi Araştırmalar Akademisi (Academy of Surgical Research) Üyesi ve Türkiye Temsilcisi "Kanal B", "Radyo Başkent", ve "Başkent Haber Ajansı" nı kurdu.

•2004 yılı Ağustos ayında Japonya' da yapılan Dünya Yanık Derneği (International Society for Burn Injuries-ISBI) kongresinde 2006-2008 Dönem Başkanlığı'na seçildi

2005 Uluslar arası Cerrahlar Koleji Fahri Üyeliği verildi (Honorary Fellowship of the International College of Surgeons - FICS), Eylül, Prag

2006 Massachusetts General Hospital ve Johns Hopkins Hospital'da ders vermek için davet edildi, (15-23 Mayıs)

•Dünya Organ Nakli Derneği'nin Orta Doğu ve Afrika bölge encümeni olarak seçildi, 4 Mayıs

•Azerbaycan Tıp Üniversitesi'nde

Fahri Doktora unvanı verildi (15 Mayıs)

•Pakistan Karaçi Üniversitesi tarafından Bilimsel Doktora unvanı verildi (15 Mayıs)

•Orta Doğu Yanık ve Yangın Afetleri Derneği (the Middle East Burn and Fire Disaster Society-MEBFDS) Başkanlığı'na seçildi, Haziran

•Dünya Yanık Derneği (International Society for Burn Injuries-ISBI) 2006-2008 dönem başkanı oldu, Eylül, Fortaleza-Brezilya

•Brezilya Yanık Derneği Yönetim Kurulu Onursal Üyesi seçildi, (Eylül)

•Uluslararası Cerrahlar Birliği (International Surgical Group) üyeliğine seçildi

•Kuveyt Sağlık Bakanı Şeyh Ahmad Al-Abdulla Al-Sabah tarafından "Yaşam Boyu Başarı Ödülü" verildi, 26 Kasım

2007 Doğal Bağışıklık Derneği Toplantısı'nı (Society of Innateimmunity Meeting) Ankara'da düzenledi, (13-15 Mayıs)

•Organ Nakli Derneği'nin Yeni Fikir Lider Toplantısı'nı (The Transplantation Society New Key Opinion Leader Meeting) Ankara'da düzenledi (01-07 Temmuz)

•Başkanlığını yaptığı Türkiye Organ Nakli Derneği'nin 9. Bilimsel Kongresi'ni (9th Meeting of the Turkish Transplantation Society) Ankara'da düzenledi (04-06 Temmuz)

•Ankara'da Cerrahi Müdahelede Kalite ve Eğitim Konulu Sempozyum (Symposium on Surgical Education and Quality) düzenledi (17 Eylül)

•Uluslararası Cerrahlar Koleji Avrupa Federasyonu Türkiye Bölümü Toplantısı'nı (International College of Surgeons European Federation Turkey Section Meeting) Antalya'da düzenledi (18-19 Ekim)

•Birinci Uluslararası Yanık Haftası'nda (First National Burns Week) Dubai'de ödül takdim edildi (4 Kasım)

•Almanya'nın Münih kentinde irtibat bürosu açıldı.

2008 Böbrek nakli alanındaki öncülüğü ve böbrek nakli alanına yapmış olduğu değerli katkıları nedeniyle Suudi Arabistan Prensi Abdulaziz Bin Salman tarafından ödül verildi (18 Şubat)

•Karaciğer nakli alanındaki öncülüğü ve karaciğer nakli alanına yapmış olduğu değerli katkıları nedeniyle Ürdün

Prensi Raad Bin Zeid tarafından ödül verildi, 13 Mart, Amman

•Amerika Birleşik Devletleri,Washington Eyaleti'nde Washington Universitesi'ne Konuk Profesörü olarak davet dildi. İki günlük programda bir gün Washington Üniversitesi Transplantasyon Merkezi'nde (University of Washington Transplant Center) organ nakli üzerine ve bir gün Harborview Yanık Merkezi'nde (Harborview Burn Center) yanık tedavisi üzerine Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın onuruna iki sempozyum düzenlendi. Washington Universitesi Konuk Profesörlüğü (University of Washington Visiting Professorship) ödülü aldı, 4-5 Eylül, Seattle

•Uluslararası Yanık Derneği (International Society for Burn Injuries) 2006-2008 yılları arasındaki başkanlık görevinin sona ermesiyle derneğe yaptığı katkılar nedeniyle ödül aldı, 10 Eylül, Montreal

•Prague Yanık Merkezi'nde (Prague Burn Center) Başkanı Prof. Dr. Radana Königova tarafından Çek Cumhuriyeti Medikal Bilimler Akademisi (Czech Medical Association) Onursal Üyelik Ödülü verildi, 30 Eylül, Prague

•Onursal davetli olarak katıldığı Sindh Üroloji ve Organ Nakli Enstitüsü Kongresi'nde (Congress of the Sindh Institute of Urology and Transplantation) tarafından Onursal Konuk Plaketi ödülü aldı, Ekim 23, Karachi

•Onursal konuk olarak katıldığı, 17-21 Kasım tarihleri arasında gerçekleşen 11. Orta Doğu Organ Nakli Derneği Kongresi'nde (11th Congress of the Middle East Society for Organ Transplantation) dernek kurucusu ve daimi destekçisi olarak ve organ nakli ve bağışı alanında yaptığı katkınedeniyle ödül takdim edildi. Ayrıca, İran Medikal Bilimler Akademisi'nden (Academy of Medical Sciences of Iran) Onursal Üyelik Ödülü, Kasım 19, Shiraz

•Uluslararası Cerrahlar Koleji 36. Dünya Kongresi'nin yapıldığı Viyana Belediye Tören Salonu'nda onursal üyeliğe seçilen ve derneğin bir önceki başkanı olan Prof. Dr. Nadey S. Hakim, konuşmasının ardından, Atatürk posterini ekranda göstererek 200 katılımcı huzurunda 2005 yılında onursal üyeliğe seçilen Prof. Dr. Mehmet Haberal'ı kürsüye davet edip, Mustafa Kemal Atatürk'ün ilkeleriyle yetişen ve bugün organ nakli konusunda dünyanın önde gelen meslektaşı, Prof. Dr. Haberal'ı kutladı, Aralık 4, Viyana

2009 Asya Organ Nakli Derneği'nde (Congress of the Asian Society of Transplantation) tarafından Onursal Konuk Plaketi ödülü, Ekim 2, Beyrut

•Amerikan Cerrahlar Koleji İdari Meclis Onur Komitesi Birliğin Onursal Üyeliğini Ekim 2010 tarihinde Washington DC'de düzenlenecek Klinik Kongresi'nde bahşetmeye oy birliği ile karar verdi.

Editörlük çalışmaları:

•Türkiye Organ Nakli Derneği ve Türkiye Yanık ve Yangın Afetleri Derneği tarafından yayımlanmakta olan tıp dergisi "Diyaliz, Transplantasyon ve Yanık" dergisi Editörü

•Ortadoğu Organ Nakli Derneği'nin yayın organı olan "Experimental and Clinical Transplantation" dergisi Editörü

•Dünya Organ Nakli Derneği'nin ya-

yın organı olan Transplantation Proceedings,

- •1996 Misafir Editörü
- •1998 Misafir Editörü
- •2000 Misafir Editörü
- •2002 Misafir Editörü
- •2004 Misafir Editörü
- •2005 Misafir Editörü
- •2006 Misafir Editörü
- •2008 Misafir Editörü

Yayın kurulu üyelikleri

- •International Medical Journal"
- •Investigative Surgery" dergisi
- •Clinical Transplantation" dergisi
- •Transplantation Proceedings"
- •Saudi Journal of Kidney Diseases"
- •Burn Care and Rehabilitation"
- •Urology Journal" dergisi
- •Archives of Iranian Medicine" dergisi

31 Aralik 2009 itibariyle

- •1832 böbrek, 344'den fazla karaciğer nakli yaptı
- •22'den fazla ulusal ve uluslararası bilimsel kongre düzenledi

* 35 ulusal ve uluslararası tıp derneği üyesi

* 1428 Türkçe ve İngilizce bilimsel yayının yazarı. 2 İngilizce, 4 Türkçe kitabı bulunmakta

* Tıp alanında 26 ulusal ve uluslararası ödül sahibi

7615 çalışanı olan Başkent Üniversitesi bünyesinde:

Eğitim alanında toplam 9407 öğrencinin eğitiminin devam ettiği 11 fakülte, 6 meslek yüksekokulu, 7 enstitü, biri Adana biri Ankara'da olmak üzere 2 kolej bulunmaktadır.

Sağlık alanında 10 hastane, 1 poliklinik, 13 diyaliz merkezi, Almanya'nın Münih kentinde bir irtibat bürosu, İngiletere'nin Londra kentinde bir irtibat bürosu bulunmaktadır.

Medya alanında 1 televizyon kanalı (Kanal B), bir radyo istasyonu (Radyo Başkent), 1 haber ajansı (Başkent Haber Ajansı) bulunmaktadır.

Turizm alanında 2 otel bulunmaktadır.

Ayrıca, 6 vakıf, 4 vakıf iktisadi işletme bulunmaktadır.

Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın Cumhuriyet Halk Partisi 34. Kurultayı'na Gönderdiği Mesajı

Prof. Dr. Mehmet Haberal, *Ankara'da, 17-18 Temmuz 2012 tarihinde yapılan Cumhuriyet Halk Partisi 34. Kurultay'ına, tutuklu bulundurulduğu Silivri Cezaevi'ndeki hücresinden, avukatı aracılığıyla bir mesaj göndermiştir.*

Bir siyasal parti üyesi milletvekili tarafından, bir siyasal parti Kutultayı delegelerine hitaben kaleme alındığı görüntüsüne karşın bu mesaj özünde, Atatürk tarafından kendisine "Türk Cumhuriyetini ve Bağımsızlığını, sonsuza dek korumak ve savunmak" görevi verilen bir Türk Genci'nin, bir yandan bu görevini yerine getirirken aynı anda, çevremizde "sessiz sedasız" dinlenmekte olan kimi aydınlara, Türkiye'nin Aydınlanma Dönemi'ndeki aydınların ve vatanseverlerin cesaret ve kişisel güvenlerini anımsatmaktadır. Bir "milletvekili" kimliği ötelerinde Prof. Dr. Haberal'ın bir üniversite öğretim üyesi kimliği ve sorumluluğuyla kaleme aldığı bu "ders özellikli sesleniş"ini, daha geniş topluluklara ulaştırmak amacı ve ilerideki yıllarda ülkemizin bu günlerinin tarihini yazacak kişilere bir başvuru belgesi oluşturmak umuduyla, izleyen sayfalarımızda yayımlıyoruz. Bütün Dünya

Sayın Genel Başkanımız, Cumhuriyet Halk Partisi'nin Sayın Milletvekilleri, 34'üncü Kurultayımızın Sayın Delegeleri, Sayın Konuklar, Sayın Basın Mensupları,

Ülkemizin aydınlanma döneminin simgelerinden Cumhuriyet Halk Partisi ve onun en geniş çalışma alanı Kurultay, dünyanın en uzun ömürlü cumhuriyeti olan Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş günlerindeki heyecanı ve sorumluluğu ile bugün, 34'ncü toplantısını yapıyor. Türkiye' mize ve ulusumuza kutlu olsun.

Cumhuriyetimizin ve devletimizin kuruluş çalışmalarında bir yapı şantiyesi

olarak görev yapan Cumhuriyet Halk Partisi Kurultayı, bu ilk çalışmasını izleyen tüm çalışmalarında ise, asla değişmeyen ve asla değişmeyecek olan birinci görevini yerine getirmiştir.

Bugün de sürdürdüğümüz o birinci görevimiz, cumhuriyetimizi ve bağımsızlığımızı sonsuza dek korumak ve savunmaktır.

O cumhuriyetimiz ve bağımsızlığımız ki, büyük Atatürk'ün önderliğinde ve başta İsmet İnönü olmak üzere, Mareşal'inden, en kıdemsiz erine kadar binlerce silah arkadaşı ile, canlarını vatan uğruna savaş alanlarında bırakmaktan çekinmeyen binlerce şehidimiz tarafından kurulmuştur, kazanılmıştır.

Kurucumuz Büyük Atatürk'ün "birinci vazifemiz" olarak emrettiği görevini yerine getirirken aydın Türk Ulusu ve Cumhuriyet Halk Partisi, bu "birinci vazifesi" yanı sıra günün koşulları nedeniyle şimdi, Atatürk'ü ve onun devrimlerini ve ilkelerini de ilelebet muhafaza ve müdafaa etmek görevine daha sıkı sarılmak gereksinimini duymaktadır.

Bu kurultayımızda, bu görevlerimizi yaparken, aynı anda, aydınlanma çağımızın meşalesini cumhuriyetimizin ilk günlerindeki aydınlığıyla önümüzdeki günlerimize taşımak ve ülkemizi yeniden cumhuriyetimizin ilk günlerinin aydınlığına kavuşturmak yükümlülüklerimizi de yerine getirmiş olacağız.

Bu aydınlık özlemi, ülkemizin ve uygar dünyanın en derin karanlık noktası olan Silivri Cezaevi'nin bir hücresinin boyutlarıyla sınırlı değildir.

Gerçekte bu özlem bugün, her geçen gün daha da kararan bulutlarla kaplanan ana yurdun dört başında, giderek yayılan ve giderek yükselen bir insanlık çığlığıdır.

Sayın Genel Başkanımız, Cumhuriyet Halk Partisi'nin Sayın Milletvekilleri, 34. Kurultayımızın Sayın Delegeleri,

Dünyanın tüm uygar insanları gibi, elbette Türk Ulusu'nun tüm bireylerinin de en doğal hedefi, kapsama alanının demokratik, laik ve sosyal hukuk devletini de içerdiği cumhuriyetimizi daha da yüceltmek, daha da yükseltmektir.

Çıtasını Büyük Atatürk'ün belirlediği uygarlık düzeyine ulaşabilmemiz, hatta o düzeyi aşabilmemiz ancak, böylesi uygar içerikli bir cumhuriyetin aydınlığı içinde gerçekleşebilecektir.

Omuzlarımıza yükleyeceği ağırlık ölçüsünde, yüreklerimizde ve beyinlerimizde onurlu bir sorumluluk da oluşturacak olan bu görevi üstlenen kurultayımıza çalışmalarında başarılar diliyorum, hepinizi saygıyla, sevgiyle ve özlemle selamlıyorum.

Prof. Dr. Mehmet Haberal,

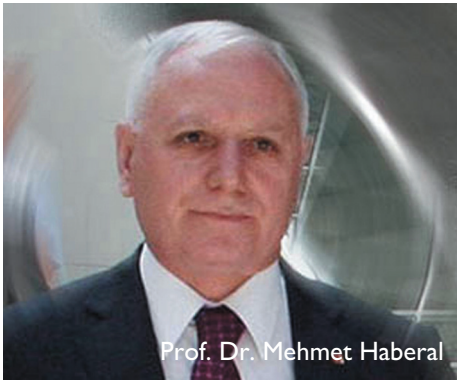
24. Dönem CHP Zonguldak Milletvekili

Emin Çölaşan'ın
14.07.2012 Tarihinde
Sözcü Gazetesi'nde
Yayımlanan Yazısıdır

Kortizonlu Darbe!

Sevgili okuyucularım, bugün size Prof. Dr. Mehmet Haberal olayından söz edeceğim. Türkiye'nin, hatta dünyanın önde gelen hekimlerinden biri, Cerrah!..

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Bugüne kadar binlerce hastaya elleriyle ve ekibi ile şifa verdi, organ naklinde yaptığı keşiflerle dünya tıp literatüründe seçkin yerini aldı. Haberal hoca ülkemizin en yapıcı, yaratıcı insanlarından biri. Yoktan var ederek Başkent Üniversitesi'ni, Başkent Üniversitesi hastanelerini ve daha nice tesisleri elleriyle, sıfırdan başlayarak kurdu. 2009 yılında Ergenekon davasından tutuklandığında Başkent Üniversitesi Rektörü idi. Üç yılı aşkın bir süredir tutuklu.

Ben bu davaları izleyen bir gazeteci ve aynı zamanda vatandaş kimliğimle, Mehmet Haberal'ın niçin tutuklu olduğunu, sözde Ergenekon silahlı terör örgütü (!) davasına niçin isminin konulduğunu, bu sözde örgütün neresinde olduğunu anlayabilmiş değilim. Yalnızca ben değil, hiç kimse anlamadı. İddianameyi de bu açıdan okudum. Kendisine yöneltilen somut hiçbir suç-

lama yoktu. Sadece zamanın başbakanı rahmetli Bülent Ecevit'in Başkent Üniversitesi hastanesindeki tedavisine değiniliyordu. Uzun süre tutuklu kaldıktan sonra, günün birinde Haberal'ın sorgusu yapıldı. Herkes bekliyordu ki kendisine terör örgütü, gizli örgüt, darbe, silah, bomba, adam öldürme gibi suçları sorulacak ve Haberal'ın bütün marifetleri (!) mahkeme tarafından açığa çıkarılacak…

Bu sorgu daha sonra "Suçum Ne?" adı altında kitap yapıldı ve baştan sona iki kez okudum. Bitirdiğim zaman hayretle gördüm ki, kendisine yukarıdaki konularla ilgili bir tek soru bile sorulmamıştır. Varsa yoksa Başbakan Ecevit'in Başkent Hastanesi'ndeki tedavisi.

Unutmayalım, o tedavi sonrasında Ecevit hastaneye mektup yazıp teşekkür etmişti.

Sonra mahkemede ikinci bir sorgulama daha yapıldı. O da kitap oldu:

"Belgelerle Silivri Gerçeği."

Her iki kitapta da hiçbir yorum yoktu. Sorgulama, soru ve yanıtlar mahkeme tutanaklarından aynen, virgülüne bile dokunulmadan verilmişti. Bu ikinci sorgulamada da örgüt, terör, silah, darbe gibi bir tek soru sorulmamıştı. Yine aynı hikâye yer alıyordu: Ecevit'in tedavisi!

Daha önce tanıklık yapan şahıs, Ecevit ailesinin koruma polisi Recai Birgün oldu ve tedavi konusunda Haberal'ı eleştirdi! Kendisi aynı zamanda herhalde tıp doktoru idi ve bu işleri biliyordu! Ecevit ailesine kendisini öylesine sevdirmişti ki, aile onu DSP'den milletvekili seçtirdi. Sonra Ecevit'in evini ona hibe ettiler ve Recai bu evi satışa çıkardı.

Tanıklık yapan işte buydu.

Bu ikinci sorgulamada da örgüt, terör, silah, darbe gibi bir tek soru sorulmamıştı. Yine aynı hikâye yer alıyordu: Ecevit'in tedavisi!

Son üç gün içerisinde bu kez aynı konuda -yani tedavi konusunda -Silivri mahkemesinde başka tanıklar dinlendi. Bunlardan biri o zaman Ankara'da Sağlık Müdür Yardımcısı olan Mustafa Bolkan isimli şahıstı.

Ecevit Başkent'ten taburcu edilince Valilik emriyle özel ekip kurmuşlar. Tanık şahıs hastayla ilgili bilgi almak için hastane başhekimine gittiğinde "Hasta sizindir, biz karışmayız" denmiş falan filan... Sonra özel ekibi dağıtmak zorunda kalmışlar. Şahsın iddiasına göre, bu yapılan başbakanın ve hükümetin düşürülmesi için kurgulanan bir planmış.

Peki, anlattığı konularda belge, tanık var mı? Yok!

O zaman belge varmış ama yırtıp atmış. Bugünkü aklı olsaymış, yırt-

mazmış!

Devlet arşivinde bu konuda herhangi bir yazışma var mı?

O da yok!

Önceki gün sıra geldi AKP eski milletvekili olan Mücahit Pehlivan isimli ortopedi uzmanına ve onun tanıklığına başvuruldu. Mahkemedeki sözleri çok ilginç!

Kendisi o sırada bir hastanede çalışıyor. Recai onu Başbakanlık konutuna çağırıp Ecevit'i muayene ettiriyor. Sonra gizlice girdiği konuta yine gizlice röntgen makinesi getirip filmini çekiyor ve Başkent Hastanesi'nde yapılan tedavinin yanlış olduğunu anlıyor! Adam tek kişilik bir ordu!.. Tek kişilik hastane!..

Devletin başbakanının sağlığı konusunda, mahkemede Haberal'ı suçluyorlar ama ortada bir tek belge, yazışma yok, rapor, resmi kayıt yok!

Bir röntgenle her şeyi anlıyor!

Tanığın mahkemedeki sözlerine bakınız:

"Elle muayene ettim, omurgasında kırık vardı. Ayağa kalkıp dolaşmasını söyledim. Kemik yoğunluğu düşüktü. Kemikleri cam gibi, dokunulsa kırılacak durumdaydı. Başkent Üniversitesi Hastanesi tarafından verilen Kortizon'u, kemiklere zarar vermesin diye kesmek zorunda kaldım. Kortizon nörolojik rahatsızlığı için veriliyordu. Devam etseydi kemikleri kırılır, felç olurdu."

Peki, kendisi, bu tedavi aşamasında not tutmuş muydu? Herhangi bir rapor veya belge var mıydı?

Olmadığını söyledi!

Devletin başbakanının sağlığı konusunda, mahkemede Haberal'ı suçluyorlar ama ortada bir tek belge, yazışma yok, rapor, resmi kayıt yok!

Bu nasıl ciddiyetsiz iştir yaaa, anlayan var mı?! Bu tanıklık sonrasında acı gerçeği hep birlikte anlamış olduk!

Prof. Dr. Mehmet Haberal, Türkiye'nin kaderini hastaya Kortizon vererek değiştirecekti! Bu yolla Ecevit'in önce kemiklerinin kırılmasını sağlayacak, onu yatalak yapacak ve sonrasında iş çok daha vahim boyutlara ulaşacaktı. Haberal'ın terör örgütü Ergenekon, bu aşamadan sonra silahları ortaya çıkarıp katliama başlayacak, önüne geleni öldürecek ve başbakan boşluğundan yararlanıp darbe yapacaktı!

Ben gelişmeleri tahmin edebiliyorum...

Darbe gecesi parola "Kortizon", işareti "Ergenekon" olacaktı! Zaten Haberal ve terör örgütü yönetimi arasında daha önceden yapılan toplantılarda bu konu tartışılmış, hükümeti hiç kimseye çaktırmadan Kortizon'la devirmeye karar verilmişti.

Sevgili okuyucularım, işin şakasını bir yana bırakalım, şimdi gerçeklere bir kez daha dönelim. Şu olaya bakın siz!.. Bu ülkenin bir aydını, seçkin bir tıp doktoru, Başkent Üniversitesi Rektörü, işte bu inanılmaz gerçeklerle üç yılı aşkın bir süredir tutuklu.

Akıl alacak gibi değil. Bu nasıl adalet, nasıl yargıdır?

Size yemin ederek söylüyorum, Haberal'ın iki kez yapılan sorgusunun sonra kitap haline getirilen metinlerini okuyana kadar, kafamda bir "Acaba" vardı. Haberal hoca acaba bu işlere bulaşmış mıydı?

Eğer bulaşmışsa duruşmalarda belgeler çıkacak, ona göre suçlanacak ve rezil olacaktı.

Şimdi ise sadece Ecevit'in tedavisinden suçlanmak isteniyor. Ortada terör örgütü, silah, darbe, katliam, hiçbir belge ve bulgu yok. Kendisine bu konularda mahkemece yöneltilen bir tek soru ve suçlama yok. İşin ilginç yanı, Haberal mahkemede açıkladı:

"Ben cerrahım. Sayın Ecevit'in tedavisinde benim hiçbir rolüm ve katkım olmamıştır. Tedaviyi uzman hekimlerimiz yapmıştır. Kaldı ki taburcu olunca bize teşekkür mektubu yazmıştır. İşte altında imzası olan o mektup…"

Balyoz, Ergenekon, Odatv gibi davaların tüm sanıkları, işte bu tür gerçek dışı suçlamalarla, düzmece belgelerle, hayali iddialarla hapiste tutuluyor, AKP karşıtlarından bu yolla, yargı kullanılarak intikam alınıyor. Prof. Dr. Mehmet Haberal onlardan sadece biri.

Bu yazıyı onun milletvekili seçilmiş olması, yeni yasa uyarınca mutlaka tahliye edilmesi gerektiğine inandığım için falan yazmadım...

"Ben cerrahım. Sayın Ecevit'in tedavisinde benim hiçbir rolüm ve katkım olmamıştır. Tedaviyi uzman hekimlerimiz yapmıştır. Kaldı ki taburcu olunca bize teşekkür mektubu yazmıştır. İşte altında imzası olan o mektup..."

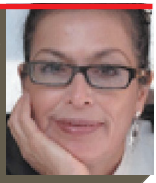
Çünkü sadece (eğer edilirse) milletvekili seçilenlerin değil, tüm sanıkların tahliye edilmesi gerektiğine inanıyorum.

Amacım sizlere bu davaların nasıl ve hangi suçlamalarla yürütüldüğünün somut örneklerinden birini göstermekti.

Kortizonlu darbe!.. Kortizonlu terör örgütü!..

Vay anam vay!.. İnsaf!.. •

Nilgün Cerrahoğlu'nun
05.07.2012 Tarihli
Cumhuriyet Gazetesi'nde
Yayımlanan Yazısı

Biz Yazamıyoruz Siz Yazın

Bunca yıllık gazetecilik hayatımda benzerini hiç yaşamadığım olayın yanında, ikinci şokum; Türk basınının iflasını tescillemek oldu.

Yemekte önemle üzerinde durulan konulardan biri haliyle Utku Çakırözer'in Esad söyleşisiydi. Son üç gündür gazetecilerin bir araya geldiği her mekânda olduğu gibi, "opera" yemeğinde de herkes bu söyleşiyi konuşuyordu. Sevgili Utku ve "Cumhuriyet" için haliyle övgüler göğsümüzü kabarttı.

Ancak olayın diğer boyutu "Türk medyasının"encamı adına yüreğimi burktu. Merkez medyadan bir meslektaşım bir ara bana dönerek "Harika şeyler yazıyorsunuz!" dedi: "Yazın yazın! Biz yazamıyoruz bari siz yazın!"

Bu sözleri işitince yıllar önce Çetin Altan'la "Türk basını" üzerine yaptığım bir söyleşiyi hatırladım. Ünlü yazar, Türk basınının en fazla okunan ve en hızlı yazarlarından biri olduğu yıllarda, iktidar zulmü karşısında çaresizliğe kapılan okurların; karşılaştıkları her yerde kendisine; "Yaz! Yaz! Daha sert yaz! Daha fazla bindir!" telkininde bulunduklarını anlatmıştı.

"Nereden nereye geldik?" diye düşündüm. Bu telkinleri artık ellerinde kalemi olmayan sıradan okurlar değil, kalemleri hepten işlevsiz kalan "gazeteciler" yapıyor. Açıkça "Biz yazamıyoruz. Bizim adımıza da siz yazın!" diyorlar.

"Cumhuriyet" için duyduğum kıvanç ve "utku", bu nedenle bir miktar kursağımda kaldı. Çünkü mesleğim -gazetecilik mesleği!- adına utanç duydum ve üzüldüm.

Gazeteciler için Türkiye artık bir çöl. Nerden bakarsanız bakın, bu ürkütücü bir gelişme. Bizler, Türkiye'de kalan son yeşil vahalarız. Teslimiyeti kabul eden ve açıkça bundan böyle teslim bayrağını çeken bir medya gerçeği ile yüz yüzeyiz.

Ertuğrul Özkök, Mehmet Ali Birand, Amberin Zaman gibi deneyimli gazetecilerin; dünyanın konuştuğu, randevusu kotarılmış "tarihi bir söyleşiyi" -ama öyle ama böyle- tepmeleri, bu teslimiyetin açık işareti ve teslimiyet bir maskeleme çabasına dahi meydan vermeyecek biçimde artık göz önünde yaşanmakta.

"Dördüncü güç" olarak bilinen medya Türkiye'de -en azından bildiğimiz şekliyle- iflas etti.

Yazıklar olsun!

Atatürk'ün, 1919-1938 yılları arasında Sovyet hükümeti ve Komünist Enternasyonal temsilcileriyle yaptığı görüşmelerin tutanak ve raporları ve diğer resmi belgeler ilk kez bu kitapta yayımlanıyor. Mehmet Perinçek, başta Rusya Toplumsal-siyasal Tarih Devlet Arşivi olmak üzere, yıllardan beri Rusya'daki devlet arşivlerinde yaptığı çalışmalar sonucu bulduğu yüzlerce "çok gizli" ve "gizli" damgalı resmi belgelere dayanarak, Kurtuluş Savaşımızın ve Kemalist Devrim'in bilinmeyen yönlerini ve Türk-Sovyet ilişkilerini aydınlatıyor.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Emre Kongar'ın
22.07.2012 Tarihli
Cumhuriyet Gazetesi'nde
Yayımlanan Yazısı

Silivri'de Tantalos İşkencesi!

İçerdeki ve dışardaki değerli okurlarım, insanlık halleri üç kaynakta hemen hemen tüm çeşitlemeleriyle yer alır: Yunan (Anadolu) mitolojisi... Sheakespeare'in oyunları... Balzac'ın romanları.

Yunan ya da Anadolu mitolojisi zaman içinde farklı biçimlerde anlatılan söylencelerle elbette ötekilerden çok daha zengindir.

Aynı kişinin ya da aynı olayın farklı biçimlerde anlatılışı, insanlık hallerini daha geniş biçimde kapsamasına olanak sağlar. Sheakespeare ise, biraz da gizemli kimliği ve kişiliğinden dolayı, (belki başka kişilerin de katkılarıyla) Balzac'tan daha zengindir.

***

İnsanoğlunun zulmü, hak ve adalet anlayışı ve arayışı, zulme karşı direnişi, tarih boyunca baskı dönemlerinde sanat ve edebiyata yansımış, özellikle Nazi zulmü sırasında, çağdaş sanat ve edebiyat bu tür yapıtlarla zenginleşmiştir.

Sanıyorum tarihteki ilk somut ve gerçek örnek, tarihin ne garip ironisidir ki, Yunan mitolojisi döneminde, sözde "Yunan Demokrasisinde" yaşanan bir adaletsizliği simgeleyen Eflatun'un (Platon'un) yazdığı "Sokrates'in Savunması"dır.

Zola'nın Dreyfus davasındaki "İtham Ediyorum" çıkışı ve yazdığı "Hakikat" adlı roman, pek çok olay ve yapıt arasında sadece bir örnektir. Beckett, İonesco, Kafka, Nazi zulmünün ürünleridir.

Yunan mitolojisinin çok bilinen ve çok kullanılan söylencelerinden biri Tantalos'un öyküsüdür:

Tantalos tanrılar tarafından cezalandırılan Lydia kralıdır. Tanrılar katına yükselmek istediği, tanrıları kandırdığı, onların yiyecek içecekleri olan nektar ve ambrosiayı çalmaya kalkıştığı için cezalandırılmıştır. Çenesine kadar gelen su ve başına kadar inen meyve dalları içinde sonsuz bir susuzluğa ve açlığa mahkûm edilmiştir:

Su içmek için eğildiğinde sular çekilmekte, yemek için meyvelere uzandığında, dallar yukarı kaçmaktadır.

Böylece sürekli bir özlem ve umut içinde, istediğine kavuşamamanın acısını çeker...

Umudunu, özlemini ve elbette bunlara erişememenin acısını unutmaması için, su ve meyve dalları arasında, onlara ulaşmak amacıyla her çabaladığında yeniden düş kırıklığına uğraması, çektiği ızdırabın artması için düzenlenmiştir ceza!

* * *

Çağdaş "beyin yıkama" yöntemleri arasında, kişiliği yok edilmek istenen insana umut vermek ve bu umudu iyice pekiştirdikten sonra, düş kırıklığı yaratmak çok kullanılan bir yöntemdir...

Gerek bireysel gerekse toplumsal olarak çok etkilidir.

Önce kurtuluş umudu yaratır, sonra bunu pekiştirir en sonunda da yine düş kırıklığı yaratırsınız... Bunu defalarca tekrarladığınız zaman artık, umut beslemek acı veren bir duygu haline gelir, birey ya da toplum her türlü olumlu beklentiyi terk ederek, tümüyle teslim olur!

Çağdaş "beyin yıkama" yöntemleri arasında, kişiliği yok edilmek istenen insana umut vermek ve bu umudu iyice pekiştirdikten sonra, düş kırıklığı yaratmak çok kullanılan bir yöntemdir... Gerek bireysel gerekse toplumsal olarak çok etkilidir.

Dünkü gazetelerde, Silivri davalarında tutuklu yargılananların tahliye taleplerinin yine ertelendiğini okuyunca aklıma bunlar geldi! Her "yargı paketinden" sonra filizlenen tahliye umutları...

Adli Tıp'tan ve TÜBİTAK'tan beklenen bilirkişi raporları...
Her hafta sonu veya ay sonu yinelenen salıverilme başvuruları...

Ve sürekli hüsran...

Ne büyük bir irade gücü gerekir insanın buna direnebilmesi için! •

FIRÇALAYARAK

Serdar Günbilen

Yaşar Öztürk

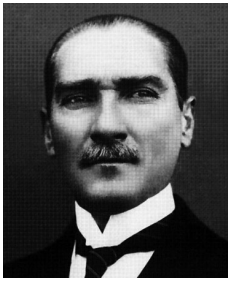
ATARÜK VE YAZI DEVRİMİ

Harf Devriminin 84. Yılı

Mustafa Kemal, 1907 yılında Selanik' te Vardar Kıraathanesi'nde Bulgar Türkolog İvan Manolov'a, ilerisi için görüşlerini, kararını ve umudunu ona, şu sözlerle açıklamıştı:

"BİR GÜN GELECEK, BEN HAYAL SANDIĞINIZ BÜTÜN BU DEVRİMLERİ BAŞARACAĞIM. BAĞLI BULUNDUĞUM ULUS BUNA İNANACAKTIR. DÜŞÜNDÜKLERİMİN HİÇBİRİ DEMAGOJİ ÜRÜNÜ DEĞİLDİR. BU ULUS GERÇEĞİ GÖRÜNCE ARKASINDA DURMAKSIZIN YÜRÜR. DAVA UĞRUNDA ÖLMESİNİ BİLİR. SALTANAT YIKILMALIDIR. DİN VE DEVLET İŞLERİ BİRBİRİNDEN AYRILMALI,

DOĞU UYGARLIĞINDAN BENLİĞİMİZİ SIYIRARAK BATI UYGARLIĞINA AKTARMALIYIZ. KADIN ERKEK ARASINDAKİ AYRIMLAR SİLİNEREK YENİ BİR TOPLUMSAL DÜZEN KURMALIYIZ. BATI UYGARLIĞIMIZA GİRMEMİZE ENGEL OLAN YAZIYI ATARAK LATİN KÖKÜNDEN GELEN BİR ALFABE SEÇMELİ, KILIK KIYAFETİMİZE KADAR HERŞEYİMİZDE BATILILARA UYMALIYIZ. EMİN OLUNUZ, BUNLARIN HEPSİ BİR GÜN OLACAKTIR."

BU GÖRÜŞMENİN üzerinden yedi yıl geçtikten sonra, 1914 yılında, Mustafa Kemal, askeri ataşe olarak Sofya'ya atandı. Mustafa Kemal Sofya'dan, İstanbul'daki yakın dostu Madam Corinne'ye gönderdiği mektuplardan birinin sonuna, Fransızca alfabeden yararlanarak ve Latin harfleri kullanarak bir not ekledi. Birinci Dünya Savaşı sonunda yaşam öyküsünü Bütün Dünya okurlarının yakından bildikleri dil uzmanı Agop Dilaçar'la karşılaştığında ilk kez bir dilbilimcinin Latin harfleriyle Türkçe'yi ele alışını gördü. Mustafa Kemal'in dil konusundaki düşünceleri giderek daha keskin hatlarla biçimleniyordu. Kurtuluş Savaşı'nın en şiddetli günlerinin yaşandığı "Büyük Saldırı" öncesinde Mustafa Kemal bir gün yanındakilerle sohbet sırasında, sözü yine dil ve Latin harfleri konusuna getirdi. 1922 yılındaki o geceyi Halide Edip anılarında şöyle anlatıyor:

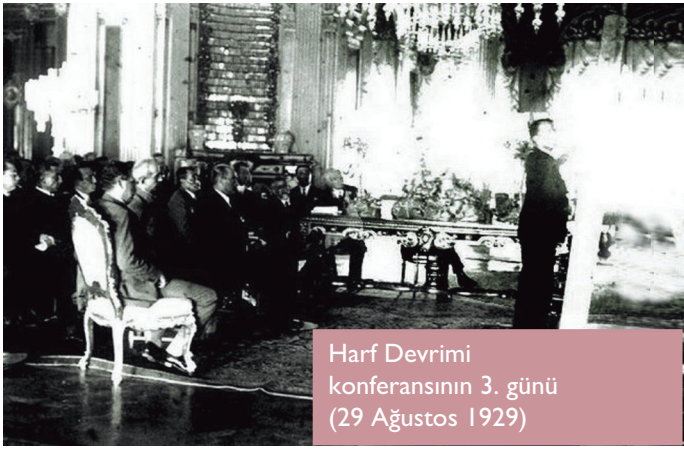
"Mustafa Kemal o gece saat üçe kadar Türkiye'nin gelecek günlerindeki Batılılaşmasından söz etti. 'Adnan, sen tıbbiye ile ordunun en önce Batılılaşmasından dolayı ilerleyen kuruluşlar olduğunu söylerdin. Biz şimdi bütün ülkeyi batılılaştıracağız' dedi. O gün Latin harflerinin kabul olanağından da söz etti, bunu yapmak için sıkı önlemler gerektiğini de ekledi."

LEVON MAZLUMYAN TARAFINDAN ALTIN HARFLERDEN YAPILAN ALFABE, YAZI DEVRİMİ NEDENİYLE TBMM TARAFINDAN ATATÜRK'E ARMAĞAN EDİLMİŞTİR.

Yazı ve dil devrimi konusundaki düşüncelerini Mustafa Kemal, Halide Edip ve Adnan Adıvar ile paylaştı. Ancak, ülkenin kurtuluşu ve kuruluşu konularının öncelikli olduğu o günlerde bu görüşünü uygulamaya geçirebilmek için zamanının uygun olmadığını biliyordu. Aynı yıl eylül ayında İzmir'e doğru yol alırken yanında bulunan

İstanbul gazetelerinin temsilcileri ile görüşürken de sözü dil ve yazı sorununa getirdi. Hüseyin Cahit Yalçın "Niçin Latin yazısını almıyoruz?" diye sordu. Mustafa Kemal bu soruyu, "Daha zamanı gelmedi" diye yanıtladı. Mustafa Kemal'in büyük ilkesi ve başarısındaki giz şuydu: "Doğru zaman ve doğru yerde eyleme geçmek." Bu gizini şöyle açıkladı:

Harf Devrimi konferansının 3. günü (29 Ağustos 1929)

"Eğer ben size bu konuyu ancak son yıllarda düşündüm dersem sakın inanmayın. Ben ta çocukluğumdan beri bu davayı düşünmüş bir adamım. O toplantıda vermiş olduğum kesin olmayan yanıtımı anlamak isteyenlere şu açıklamayı yapmak isterim:

Ben basit bir adamım, yani ben düşündüklerimi önce ulusumun isteğinde, gereksinim ve buyruğunda görmeyi koşul sayan ve bunu gördükten sonra ancak uygulaması ile kendimi yükümlü bilen bir adamım.

Her insanın bağlı olduğu toplum için düşündüğü binbir düşüncesi olabilir. Fakat sağını solunu dinlemeden söylenmiş sözler, benim anlayışıma göre uzun uzun ve derin denemelerle incelenmedikçe uygulama alanına çıkamazlar. Her toplumda kişisel düşünüşün genel gereksinime uygun olduğunu duyumsamamış olanlar, ne olursa olsun başarısızlığa mahkûmdurlar."

Dil konusundaki tartışmalar, henüz Cumhuriyet ilan edilmeden de gündemdeydi. 21 Şubat 1923 tarihinde yapılan İzmir İktisat Kongresi'nde İzmirli Nazmi ve arkadaşları bir önerge sundular ve Latin harfleri konusunu gündeme getirmek istediler. Kongreye başkanlık eden Kazım Karabekir, "Latin harfleri, İslam birliğini bozar" gerekçesi ile öneriyi geri çevirdi. Hüseyin Cahit ve Kılıçzade Hakkı gazetelerinden Kazım Karabekir'e yanıt verdiler.

DİL KONUSU TBMM'ye de taşındı. Önce Bolu daha sonra Zonguldak milletvekilliği yapan Tunalı Hilmi Bey meclise bir önerge verdi:

"Türkçe Kanun Önergesi".

Tunalı Hilmi'nin, Türk dilinin yabancı sözcüklerden arındırılmasını, her alanda Türkçe'nin kullanılmasını isteyen bu önergesine meclis sıcak bakmadı. Yasa görüşmeleri sırasında Besim Atalay söz aldı ve görüşünü şöyle özetledi:

"Biz şimdiye kadar herşeyi hükümet eliyle, aracılığı ile yapmaya, yürütmeye alışmış bir ulusuz. Bunu yadsımak olanaksızdır. Bu toprağa askerlik ruhu, eğitim ruhu hükümet eliyle girmiştir. Tunalı Hilmi Bey arkadaşımızın çok saf, çok samimi, ruhundan kopan Türkçe'mizi korumak ve yüceltmek konusunda her zaman şu kürsüden yükselttiği çığlık çok kez aramızda layık olduğu olura sahip olamamıştır. Arkadaşlar! Dünya yüzünde bizim kadar hiçbir ulusun dili karışık değildir. Arkadaşlar eğer bir ulus isek bizim de bir dilimiz olacaktır. Eğer bir ulus isek bizim de halk ile doğrudan doğruya anlaşacak bir dilimiz, halka duygularımızı aktaracak bir aracımız olacaktır. Hangi gazeteyi elinize alırsanız alınız. Rica ederim onu hangi halk, hangi köylü, hangi esnaf anlar? Rica ederim bu dil midir, bu düşünce midir, bu yazı mıdır? Nedir?

Yalvarıyorum size, bunu yapacak meclisimiz değilse bunu yapacak bir heyet seçelim, bir an önce iş başına getirelim bu ulusa dil gerekli, edebiyat gerekli, estetik gerekli, tiyatro gerekli, ahlak gerekli, gerekli, gerekli... Bunun hepsi de dil ile yapılacak.

Efendiler, şimdiye kadar yaptığımız edebiyattan halka ne duyurabildik? Halkın estetik zevkinden neyi yükseltebildik? Hangisini yüceltebildik?"

Besim Atalay'ın desteğine karşın Tunalı Hilmi'nin önerisi reddedildi. Üstelik ona kimi milletvekilleri oturdukları yerden sözlü sataşmalarda bulundular:

"Arapça kelime kullanma teklifiniz reddedilmiştir. TBMM akademi midir? Efendi burası ilmi bir yer değildir, kanun teklifini böyle burada uzun uzadıya anlatmaya gerek yoktur esas anlaşıldı. Bunlar mecliste halledilecek birşey değil..."

TUNALI HİLMİ, üzerine gelen

Atatürk Dolmabahçe'de yapılan 3. Dil Kurultayı toplantısında (25 Ağustos 1928)

milletvekillerine, gerçekten bir ders olarak nitelendirilmesi gereken şu karşılığı verdi:

"Benim ana diliyle başladığım Türk kalemim büsbütün başka oldu. Melez oldu, uydurma oldu, saçmacı oldu, ama zaman geldi ulusu uyandırmak gerekti. Ulusu uyandırmak için gereken aşk ve sevda ruhumu tutuşturdu. Beni ana dilime götürdü. Herşey aslına döner sonunda, döndüm, döndüm arkadaşlar... Ben bu düşüncemi TBMM'ye kabul ettirmeyi başarırsam, kürsüden inerken düşsem ölsem gözlerim arkada kalmaz. Ana dili olmayınca bir şey olmaz."

Onun bu sözleri üzerine bir milletvekili, görüşülen konunun ciddiyetiyle hiç de bağdaşmayan bir tavırla şöyle dedi:

"Öyleyse teklifi kabul etmeyelim. Çünkü Tunalı Hilmi Bey'in ölmesini istemeyiz."

Görüşme sonunda öneri oylandı ve geri çevrildi. Tunalı Hilmi'nin ağzından iki sözcük çıktı:

"Tohumlar yaşar."

Tunalı Hilmi Bey 1928 yılında ektiği tohumların yeşerdiğini, düşlediklerinin gerçekleştiğini göremedi. Cumhuriyetin kazanımları ilerledikçe yazı ve dil devrimi de gerçekleşeceği günü sabırsızlıkla beklemeye başladı.

MİLADİ TAKVİMİN

1925 yılında yürürlüğe girişinin ardından bir kurul kurularak ilaçlara verilecek Türkçe adlar saptandı. (Ne yazık ki bu duyarlılık bugün yok. İlaç kutularının üstünde halkın anlayamayacağı şeyler yazılı.) 1927 yılında sokak adları Türkçeleştirildi. 3 Şubat 1928 tarihinde İstanbul'da Türkçe hutbe okunmaya başladı. 24 Mayıs'ta 'Latin Rakamları' yasası çıktı. Bu arada Mustafa Kemal yurt gezilerinde dil ve yazı sorununu halkın içinde irdelemeye girişti. İsmet İnönü bu konuyu bilim adamları ile görüşürken, Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati, "Dilimizde Latin harflerinin biçim ve uygulama olanağını düşünmek üzere" aralarında Falih Rıfkı Atay, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Ruşen

1925 yılında yürürlüğe girişinin ardından bir kurul kurularak ilaçlara verilecek Türkçe adlar saptandı.

Eşref Ünaydın, Ragıp Hulusi Özdem, Ahmet Cevat Emre, Fazıl Ahmet Aykaç, İbrahim Grandi, Mehmet Emin Erişgil, İbrahim Osman Karantay, Avni Başman, İbrahim Necmi Dilmen, Ahmet Rasim, Celal Sahir Erozan, İsmail Hikmet Ertaylan ve İhsan Sungu'nun bulunduğu bir Dil Kurulu oluşturdu. 28 Haziran 1928 tarihinde Mustafa Kemal, Büyükada'ya gitti. Yat Kulübü'nde, iki gün önce toplanan Dil Kurulu'nun çalışması ele alındı. İki hafta sonra 10 Temmuz'da yurt gezisine çıkarak kamuoyu yoklaması yapan Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati, Mustafa Kemal'e izlenimlerini aktardı. Mustafa Kemal, Afganistan'a Kabil Elçiliği'ne atanan Hikmet Bayur ile görüştü ve ona Yazı Devrimi'ni

3. Dil Kurultayı toplantısı

müjdeleyen Latin harfleri ile yazılmış bir fotograf baskısını armağan etti.

GERİYE SAYIM başlamıştı. 27 Temmuz günü Falih Rıfkı Atay yazı devrimi konusunda Mustafa Kemal'e Dil Kurulu 'nun çalışmalarını aktardı. Hazırlanan 41 sayfalık raporu sundu. Atay, "Çankaya" adlı yapıtında bu görüşmeyi şöyle aktarıyor:

"Mustafa Kemal: *'Yeni yazıyı uygulamak için ne düşündünüz?'* diye sordu.

'Bir onbeş yıllık uzun bir de beş yıllık kısa süreli iki öneri var' dedim. *'Öneri sahiplerine göre ilk dönemleri iki yazı birarada öğretilecektir. Gazeteler yarım sütundan başlayarak yavaş yavaş yeni yazılı bölümü artıracaktır. Daireler ve yüksek okullar için de aşamalı yöntemler düşünülmüştür.'*

Yüzüme baktı: *'Bu ya üç ayda olur ya hiç olmaz'* dedi.

Oldukça radikal bir devrimci iken ben bile yüzüne bakakalmıştım: *'Çocuğum'* dedi. *'Gazetelerde yarım sütun eski yazı kaldığı zaman bile herkes bu eski yazılı parçayı okuyacaktır. Arada bir savaş, bir iç buhran, bir terslik oldu mu, bizim yazı da Enver'in yazısına döner. Hemen bırakılır."*

Görüşmenin sabahı Mustafa Kemal, taslak durumundaki alfabeyi görmek istedi. Dil Kurulu İstanbul'a taşındı. Dil Kurulu adına Falih Rıfkı Atay, Mehmet Emin Erişgil, Ahmet Cevat Emre 1 Ağustos günü Mustafa Kemal'in yanına gittiler. Ahmet Cevat Emre o günü şöyle aktarıyor:

"Gözlerim, kurulu karşılamak için ayağı kalkan büyük adama çevrilmişti. Gösterilen yere oturdum. Aramızda üstü kitaplar, kağıtlar, yazı araçları ile yüklü geniş bir çalışma masası vardı. Bizi dinliyor, sorular soruyor, uz-

man raporlarının en özel noktalara değinen yerlerini kendi bulup bize okuyor, düşüncelerimizi topluyor, bulduğumuz formülleri sözcük sözcük inceliyor, daha açık, halkın diline daha yakın çözüm yolları istiyor, bizzat arıyor ve buluyordu. Halkın kulağına daha cana yakın gelecek sözcükleri kolaylıkla bulup kullanıyordu. Fakat yine kurulun çalışmalarına teşekkür ediyor ve değersiz broşürümden (Zorunlu Olduğumuz Dil Devrimi) 'pek çok yararlandığını' söylemek büyüklüğünde bulunuyordu. Belli idi ki, yıllardan beri bu konu ile ilgili olarak yazılan herşeyi son zamanlarda aldığı raporları okul dilbilgisi kitaplarına kadar dile ilişkin bütün yazıları okumuştu."

Atatürk yeni Türk harfleriyle ilk mektubunu İsmet İnönü'ye yazdı:

"Gazi M. Kemal' den Dolmabahçe 4-5. 8. 1928 İsmet Paşa' ya Yeni Harflerle 1. M. Sevgili, değerli kardeşim, Mektubunuzu büyük bir zevkle okudum. Çok duygulandım ve yararlandım. Yeni alfabemizin kesin biçimini belirlemek konusunda, burada bulunan kurul üyeleri ile uyum sağladık. Benim değiştirdiğim noktaları hoş karşıladılar. Sevgi ve özlemlerimin size pek azını ulaştırabilecek bu mektubum, eminim ki yeni Türk harflerinin, dil ve ağzımızı tamamen aktarmaya yeterli geldiği hakkındaki düşüncenizi doğrulayacaktır. Sevgi, özlem, başarı dileğiyle. Gazi Mustafa Kemal."

Yine de duraksamada olanlar vardı. Yunus Nadi, *"Latin harflerini kabul edelim ama bir geçici dönem olarak gazetelerin belli sütunlarını bu harflerle, diğer sütunlarını da eski harflerle yazalım. Okullarda ise eğitime yeni başlayan öğrencilere yeni harfler öğretilsin, diğerleri eskiye devam etsin"* diyordu.

Mustafa Kemal, *"Hayır bu olamaz, bu ya birden bire olur ya da hiç olmaz. Gazetede sizin yazacağınız bir sütunu alışkanlık nedeniyle hiç kimse okumaz, yine eskisi devam eder. Sonra okullarda ayrı ayrı sınıflarda eğitim büsbütün karışıklığa neden olur"* diyerek kesin kararlılığını ortaya koydu.

Bizi dinliyor, sorular soruyor, uzman raporlarının en özel noktalara değinen yerlerini kendi bulup bize okuyor, düşüncelerimizi topluyor, **bulduğumuz formülleri sözcük sözcük inceliyor, daha açık, halkın diline daha yakın çözüm yolları istiyor, bizzat arıyor ve buluyordu.**

KURUL ÇALIŞMALARINA ara verildiğinde bir Boğaz turu yapıldı. Söğütlü yatında bir soru soruldu:

"Türkiye'de halkın neden yüzde sekseni okuma yazma bilmez?"

Mustafa Kemal:

"Arap harflerinden" diye kısa bir yanıt verdi.

Şükrü Naili Paşa bir anısını dile getirdi: "Birlikleri denetlerken bir Türk askerine sordum *'Okuma yazma öğrendin mi?'*

Asker, *'Belledim ama bir türlü ekleyemiyorum'* diye yanıtladı.

Bir başka askere sordum:

'Vallahi komutanım baktım baktım öğrenemedim gitti' dedi.

MUSTAFA KEMAL yazı devrimini ilk önce halka açıklayacaktı. Falih Rıfkı Atay onun bu özelliğini şöyle anlatıyor: "Atatürk bulunduğu yerde neşe ve coşkuyu susturan iki yüzlü bir şark zorbası değil, şenlik içine katılan, halk sevincini içine sindiren, içenle içen, oynayanla oynayan, konuşanla konuşan bir halk arkadaşı idi. Halkın içine girdiği zaman kendini tam yerinde hissederdi. Halk ile içli dışlı olurdu. Mustafa Kemal'i halk ile birlikte görünce iki yüzlü yobazlar kaybolup giderlerdi. O kalabalıktan ürken ve kalabalığı kendilerinden iki üç asker kordonu ötede tutan diktatörlerin tersine, nefesine nefesi karışan kalabalıkta güç bulurdu. Bütün ömrünce halktan hiçbir saldırı beklememiştir. Shakespeare'in kralı başbakanını tacını bırakıp vatandaş olmakla tehdit ettiği gibi Mustafa Kemal de kızdıkça 'Ulusa giderim' derdi. Onun devrim iradesinin kaynağı halkın kendisine inanışıdır. O bütün baltaları halktan değil, aydınlardan görmüştür. Tek diktası da bu irtica üniversite profesöründen medreseliye kadar çeşitli aydınların halkı kışkırtmalarına izin vermemesiydi. Tanzimat'tan beri adlarını duyduğumuz liderler arasında halkı doğrudan anlayan ve halk ile kaynaşma yollarını bulan yalnız o idi.

'Kimde defter var?' dedi. Biri parmak büyüklüğünde bir cep defteri bulabildi. Bu deftere birşeyler yazdığını görüyorduk. Bir süre sonra beni yanına çağırdı, kulağıma, 'Kimseye göstermeden bunlara göz gezdir. Sana okutacağım' dedi.

O kalabalıktan ürken ve kalabalığı kendilerinden iki üç asker kordonu ötede tutan diktatörlerin tersine, nefesine nefesi karışan kalabalıkta güç bulurdu. Bütün ömrünce halktan hiçbir saldırı beklememiştir.

Yerime oturdum, baktım yeni yazı ile 'Sarayburnu Söylevi' diye Cumhuriyet tarihine geçen konuşmanın ilk parçalarıydı. Atatürk ulusa iki şey söylüyordu:

Yazın, Arap yazısı değildir...

9 Ağustos'un 10 Ağustos ile buluşmaya hazırlandığı saatlerde Mustafa Kemal kalabalığa seslendi

'Sevgili Kardeşlerim!

Önünüzde ne kadar talihli olduğu-

Atatürk yeni harfleri öğretiyor

mu açıklayamam. Duygularımı tek tek sözcüklerle dile getireceğim. Memnunum, duyguluyum, mutluyum. Bu durumun bana ilham ettiği duyguları önünüzde küçük notlar halinde belirledim. Bunları içinizden bir yurttaşa okutacağım' diyerek yazdığı notları bir gence uzattı. Ancak genç okuyamadı. Yeniden söze başlayarak '*Vatandaşlar bu notlarım Türk harfleriyle yazılmıştır. Kardeşiniz bunu hemen okumaya girişti ve okuyabilirdi de. Ancak henüz tamamen alışmamış olduğu görülüyor. İsterim ki bunu hepiniz beş on gün içinde öğrenesiniz. Arkadaşlar, bizim uyumlu zengin dilimiz, yeni Türk harfleriyle kendini gösterecektir. Yüzyıllardan beri kafalarımızı demir çerçeve içinde bulunduran, anlaşılmayan ve anlayamadığımız işaretlerden kendimizi kurtarmak ve bu gerçeği anlamak zorundayız. Bunu anladığımızın yapıtlarına yakın zamanda bütün evren tanık olacaktır. Buna kesinlikle eminim. Yeni Türk alfabesiyle yazdığım bu notları bir arkadaşa okutacağım dinleyiniz'* dedi.

Atatürk ve yeni harflerle baskı yapan matbaa makinesi

Türkiye yeni harflere geçiyor

Uzattığı notlarını Falih Rıfkı Atay okudu. Yeniden söz alan Mustafa Kemal *'Yeni Türk harflerini her yurttaşa, kadına, erkeğe, hamala, sandalcıya öğretiniz! Bunu yurtseverlik ve ulusseverlik görevi biliniz. Bu görevi yaparken düşününüz ki, bir ulusun, bir toplumun yüzde onu, yirmisi okuma yazma bilir, yüzde sekseni, doksanı bilmez, bu ayıptır. Bundan insan olanların utanmaları gerekir. Bu ulus utanmak için yaratılmış bir ulus değildir. Övünç duymak için yaratılmış, tarihini övgülerle doldurmuş bir ulustur. Fakat ulusun yüzde sekseni okuma yazma bilmiyorsa bu hata bizde değildir. Türk'ün karakterini anlamayarak kafasını bir takım zincirlerle saranlarındır. Artık geçmişin hatalarını kökünden temizlemek zamanındayız. Hataları düzelteceğiz. Bu hataların düzeltilmesinde bütün yurttaşların çalışmasını isterim. En sonunda bir yıl, iki yıl içinde bütün Türk toplumu yeni harfleri öğreneceklerdir. Ulusumuz yazısı ile, kafası ile bütün uygarlık dünyasının yanında olduğunu gösterecektir…*

'Size veda etmek istiyorum. Fakat ne diyeyim, hangi deyimi kullanayım?' diye sorunca kalabalık *'Günaydın'* diye karşılık verdi."

GÜNEŞ VE YAZI devriminin ışıkları birlikte doğmaya hazırlanırken Mustafa Kemal'in bir başka yere daha uğraması gerekiyordu. Atay uzun geceyi şöyle yazmıştır:

"Halk parkın içinde toplandığından beri bir müjde bekliyormuş da o müjde bu imiş gibi dibinden kaynayarak coştu. Atatürk ayağı kalkarak halk şerefine içti. Halk onun şerefine. O ağustos gecesine çevirdi. Geç vakit

iskeleye doğru güçlükle inerek motora binip Büyükada Yat Kulübü'ne yanaştık. Bahçede ana binaya doğru ilerlediğimiz sırada tuvaletli hanımlar ve fraklı erkekler bir grup halinde bize doğru geliyorlardı. Atatürk bana döndü, 'Çocuk' dedi. 'Orada yaptığımızı burada yapamazdık.'

Bu bir Tanzimat dekorudur. Batı uygarlıkçısı ve Türk milliyetçisi Atatürk bu dekora bir türlü ısınamamıştır. O bir cilacı değil bir yontmacı idi."

Hakkı Tarık Us da Yazı Devrimi günlerini anılarına aktarırken şu notu düştü:

"Yazı Devrimi'nin büyük günleri ... Talihim o gece bana kendisiyle yan yana bulunmak mutluluğunu verdi. Bir devrimden bir devrime geçen, bir ulusal savaşı değil, birkaç ulusal savaşı birden başarıp kazanan Büyük Şef'e, bu kadar büyük davalardan yorgunluk duyabileceğine ilişkin kaygımı duyuruyordum... Mustafa Kemal bana dönüp 'Yapmamıza olanak doğan işleri yapmazsak tarih bizi kınar' dedi."

11 AĞUSTOS Cumartesi günü Dolmabahçe Sarayı, Yeni Türk harflerinin öğrenilmesi, yazılıp, okunması için açılan ilk kursa ev sahipliği yaptı. Mustafa Kemal yeni yazı ile bir konuşma hazırlamıştı:

"Yeni harfler bizi çok işgal etmelidir. Sakarya, Dumlupınar öncesinde ne kadar dikkatli, ne kadar uyanık, aynı zamanda ne kadar ümit dolu olduğumuzu düşününüz. Yeni harfler sorununda da o kadar dikkatli, ilgili ve ümitli olmalıyız. Bu ülkenin gerçekten bayındır, bu ulusun gerçekten mutlu olmasını yürekten isteyenler, bunca başarılarına karşın hâlâ bu ulusun dilini ve yazısını ilkel kavimlerin işaretleri gibi görerek ona hiçbir değer vermek gereğini duymayanları gerçeklere yönlendirmelidirler. Yeni harflerle ve bu harflerle meydana gelecek olan duruma bütün he-

Yeni harfler sokaklara asılan afişlerle halka tanıtılıyor

Halkın yeni harfleri öğrenme isteği ve gayreti yüksekti

yecanları, ümitleri ve ciddiyetleriyle önem vermeli ve çalışmalıdırlar. Eğer bugün beyinlerimizi demir çerçeve içinde bulunduran bu kıskacı parçalamazsak, bütün ihtilal ve devrim başarılarının mutlu sonuçlarına karşın parçalanırız. Kazandıklarımızla asla avunma ve özellikle kasıntılı olmayı asla düşünmemeliyiz. Bundan sonra yapacaklarımızdan güç bulmalıyız" dedi.

Bir hafta süren kursun ilk katılımcıları arasında Başbakan İsmet İnönü, TBMM Başkanı Kazım Karabekir, milletvekilleri, gazeteciler vardı. Mustafa Kemal olanak buldukça ders verdi ve katılımcıları sınavdan geçirdi. Millet Mektepleri gündeme geldi. Hem mimarı hem de ilk öğrencisi olması beklenen Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati hastalandı. Ateşler içinde Millet Mektepleri'ni sayıklaya sayıklaya öldü. Mustafa Kemal ağlıyordu. Falih Rıfkı Atay, *"Atatürk'ün ilk defa hıçkırıklar ile ağladığını bu ölüm akşamı görmüştüm"* dedi. *"Atatürk 'Ne evlattı o...'* diye acı çekiyordu.

Yüzbinlerin ölümüne göz kırpmadan bakan, ateşte dövülmüş ve kanda soğumuş bu irade, bir ana kalbi kadar yumuşaktı..."

Uğruna can verilen Yazı Devrimi'nin yurda yayılması için Mustafa Kemal yollara düştü. Tekirdağ, Mudanya, Bursa, Çanakkale, Eceabat, Gelibolu, Sinop, Samsun, Amasya, Tokat, Sıvas, Şarkışla, Kayseri, Ankara'da gittiği yerlerde kent girişlerinde yeni harflerle yazılan

Eğer bugün beyinlerimizi demir çerçeve içinde bulunduran bu kıskacı parçalamazsak, bütün ihtilal ve devrim başarılarının mutlu sonuçlarına karşın parçalanırız.

Başöğretmen Atatürk öğrencilerle

pankartlarla karşılanan Mustafa Kemal elinde tebeşir halka öğretmenlik yaptı... Birçok ders kitabında yer alan o ünlü fotografı da Kayseri'de yazı dersi verilirken çekildi.

Zeki Üngör "Türk Harfleri Marşı" nı besteledi. Kuyumcu Levon Mazlumyan Mustafa Kemal'e TBMM adına armağan edilecek gümüş kaide üzerine altın harflerle yazılmış alfabeyi hazırladı.

Alfabenin üzerinde yer alan tarih, 1 Kasım 1928, Yazı Devrimi'nin yasal kimliğini kazandığı yani TBMM'nin kabul ettiği gündü.•

yasarozturk@butundunya.com.tr

"Hanımcığım, Bundan Sonra Bu Harfler Kullanılacak"

İsmet İnönü-Mevhibe İnönü

Bir akşamüstü İsmet Paşa eve erken geldi. Halinde bir olağanüstülük seziliyordu. Mevhibe'yi çağırdı, başbakan, cebinden bir bloknot çıkarttı; karısını yanına oturtarak defteri açtı. Eline bir de kalem aldı ve: "Hanımcığım, bak, bundan sonra bu harfler kullanılacak. Şimdi sana göstereceğim" dedi. Kâğıda karısının adını Latin harfleri ile yazdı: "Mevhibe, göreceksin çok kolay, hemen öğreneceksin. Artık Arap yazısı yok, hep bunları okuyacağız..." diye niyetini açıkladı.

Gönderi: GÜLSÜN BİLGEHAN

Hazırlayan: YİĞİT EREN GÜNEY

İlk Dersimiz Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınayın.

1 Atlas (Fr.)
a-Yiğit, delikanlı
b-Değişmez kanı
c-Zorluk, güçlük
d-Haritalar derlemesi

2 Daralı (İta.)
a-Oymalı
b-Kabı ile tartılan
c-Balık türü
d-Hafif esen yel

3 Biyoritm (Fr.)
a-Fiziksel, duygusal gelgitler
b-Dirimbilimci
c-Varlık soyutlama
d-Benlik, nefis

4 Salta (İta.)
a-Deniz tuzu
b-Eczane terimi
c-Kısa ceket
d-Dramlaştırma

5 Fagot (Fr.)
a-İlaç miktarı
b-Aşırılık
c-Üflemeli bir çalgı
d-Ağırbaşlı

6 Abluka (İta.)
a-Kuşatma
b-Pamuklu bez
c-Pervane
d-Saçma, zırva

7 Septik (Fr.)
a-Korkunç
b-Elek, kalbur
c-Kuşkucu, şüpheci
d-Nefes, soluk

8 Debi (Fr.)
a-Belgesel
b-Suyun metre/saniye değeri
c-Taş devri mezarı
d-Egemen

9 Kaknem (Yun.)
a-Dalgıç sandığı
b-Çirkin, huysuz
c-Bavul
d-Asitle tepki veren

10 Küvet (Fr.)
a-Yunak teknesi
b-Töretanımaz
c-Süs eşyası
d-Yasadışı

11 Bilye (İta.)
a-Bir müzik aleti
b-Silmetaş
c-Mölekül yapısı
d-Yuvarlak misket

12 Urbasız (İta.)
a-Yoksul kimse
b-Ayarsız
c-Yiğitlik gösteren
d-Uzun giysi

13 Softa (Yun.)
a-Bencillik
b-Cahil, bilgisiz
c-Hegamonya sahibi
d-Susuz toprak

14 Ampirik (Fr.)
a-Bir tür balık
b-Fizik bilimi
c-Gözleme dayalı, görügül
d-Kaba, saldırgan

15 Dama (İta.)
a-Kare deseni
b-Acıklı, hüzünlü
c-Yönelteç
d-Bir göz hastalığı

(İta.) İtalyanca, (Fr.) Fransızca, (Yun.) Yunanca.

Yanıtlar: 151. sayfada

Cengiz Önal

"Ülkesini ve bağımsızlığını korumasını bilen Türk Ulusu, dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır. Türk ulusundanım diyen herkes öncelikle ve her şeyden önce mutlaka Türkçe konuşmalıdır."

Gazi Mustafa Kemâl Atatürk

Harf Devrimi

32

(3 Kasım 1928)

Gazi Mustafa Kemal'in zihnini en çok meşgul eden, olabildiğince çabuk gerçekleştirilmesi gereken bir konu daha vardı. Bu da alfabenin değiştirilmesiydi. Ancak, Mustafa Kemâl'in bu konuyla ilgili şartların oluşmasını beklediği tahmin ediliyordu. Sonunda, o kararını vererek, devrimlerin temel hedefi olan, Batı Medeniyeti düzeyine ulaşabilmek amacının gerçekleşmesi için Arap alfabesi konusunu kökünden çözümlemek için harekete geçti.

***

TÜRKLER ÜZERİNDE ARAPÇA'NIN ETKİSİ

Türkler, varlıklarını sürdürdükleri geniş coğrafya içinde değişik alfabeler kullanmışlardı. Ancak İslamiyet'in 10. yüzyıldan itibaren Türkler arasında yayılmasıyla, Arap alfabesi hâkim duruma gelmişti. Arapça, sanki İslam dininin resmi diliymiş gibi camilerde ve medreselerde egemendi. Oysa Türk ulusunun konuştuğu dile göre çok daha karmaşık olan, 29 harfli Arap alfabesinin en büyük eksikliği, sesli harflerin azlığıydı. Ayrıca harflerin sözcüğün başında, ortasında veya sonunda olduğu durumlarda yazılışının değişmesi, "p, ç, j ve g" gibi sesleri ifade edecek harflerin olmaması vb. gibi daha birçok neden vardı. Arapça yazıyı öğrenmek 3-4 yıllık bir zaman alabiliyordu. Medresenin Arap dilini kullanmasıyla Arapça bilim dili haline gelmiş, Farsça ise edebiyat dili olarak benimsenmişti. Zamanla Türkçe bu dillerin etkisiyle köreldi ve sadece halkın konuştuğu bir dil halini aldı.

Arap alfabesindeki seslilerin yetersizliği nedeniyle Türk kitleleri arasında şive farkları oluştu.

Dil ve alfabe konusundaki zorluklar kendini göstermeye başladıkça, kitleler arasında tartışma ihtiyacı da artıyordu. Konu birçok kez gündeme gelmiş olmasına karşın arzu edilen çözüme bir türlü ulaşılamamıştı. Sonraki yıllarda, İttihat ve Terakki'nin güçlü adamı, Enver Paşa Harbiye Nazırı olunca, ayrık harfler ve sesli harfler ilave edilen alfabeyi uygulamaya koydu. "Enver Paşa yazısı" veya "Ordu Alfabesi" denilen bu yazı düzeni orduda kullanıldı. Fakat uzun ömürlü olmadı ve yeniden eskiye dönüldü.

Medresenin Arap dilini kullanmasıyla Arapça bilim dili haline gelmiş, Farsça ise edebiyat dili olarak benimsenmişti.

***

MUSTAFA KEMAL'İN LATİN ALFABESİNE GEÇİŞ KARARI

Büyük Zafer sonrasında ve 12 Eylül 1922 tarihinde İzmir'e gelen ve aralarında Latin alfabesini savunanlardan Hüseyin Cahit (Yalçın)'in de bulunduğu bir grup gazetecinin Gazi ile sohbetleri sırasında Hüseyin Cahit, Gazi Mustafa Kemal'e, "Lâtin yazısının niçin alınmadığını" sordu. Başkumandan "Daha zamanı gelmedi" cevabını verdi. Aslında, onun kafasında Latin alfabesini alma fikri eskiden beri mevcuttu. Nitekim daha Erzurum'da iken, Mazhar Müfit Kansu'ya ilerde yapılacak işleri kayıt ettirirken, Latin yazısının alınacağını da not ettirmişti.

Bu arada konu Şubat-1923'te İzmir İktisat Kongresinde gündeme geldi. Delegelerden üç kişi Latin harflerinin kabulü için önerge verdiler. Kongre Başkanı Kâzım (Karabekir) Paşa önergeyi tepkiyle karşıladı ve üzerine, "Meclis Milli Eğitim Komisyonu'na sunulması…" şeklinde not düştükten sonra gündeme almadı ve toplantıda okutmadı. Kâzım Paşa'nın, Hâkimiyet-i Milliye gazetesinde çıkan bir yazısında, Latin alfabesine geçilmesinin İslam birliğini bozacağı, eski kültür mirası ile ilginin kesilmesine sebebiyet vereceği ve ülke içinde ayrılıklara yol açacağı iddia ediliyordu. Bu yazı aydınlar arasındaki tartışmayı daha da alevlendirdi. Kimi aydınların ısrarla Latin alfabesine geçilmesini savunmasının yanında, bir kısım yazarlar da mevcut sistemin sürdürülmesinin kendilerince yararlı taraflarını öne sürüyorlardı. Konu hükümette ele alınmalıydı. Ancak hükümet içinde de görüş birliği henüz yoktu… Zamanla yaptıkları görüşmelerde Gazi Mustafa Kemâl'in konu hakkındaki kararlılığı karşısında Başvekil (Başbakan) tereddüt içindeydi. Harf değişikliğinin Enver Paşa alfabesinin akıbetine uğraması ve yöneticilerin eski alfabeyi kullanmaya devam etmeleri ihtimali, onu düşündürüyordu. Konu, bu kısır döngü içinde, 1928'e

Gazi yeni harfler konusunda Dolmabahçe'de konferansta

kadar sürüklendi. Gazi Mustafa Kemâl bu konuda baştan beri kararlıydı. Artık sabrının da sonuna gelmişti... Harekete geçti ve gerekli talimatları verdi.

Ocak-1928'de kurulan bir komisyon konuyu incelemeye başladı. 20 Mayıs 1928'de Milletlerarası rakamların kullanılması kanunlaşmıştı. Sonunda, Gazi'nin talimatları üzerine, Haziran-1928'de milletvekili ve uzmanlardan "Dil Encümeni" oluşturuldu.

Mustafa Kemâl İstanbul'da bulunduğu bir sırada, Encümen üyesi Falih Rıfkı'ya, "Hemen Ankara'ya git, komisyona katıl ve bu işi çabuk bitirin..." emrini verdi. Türkçenin ses özelliklerine göre yapılan daha sonraki çalışmalar Falih Rıfkı tarafından Mustafa Kemal'e sunuldu.

Mustafa Kemâl'in, Falih Rıfkı'ya, "Yeni yazıyı tatbik için ne düşündünüz?" şeklindeki sorusuna, Falih Rıfkı özetle, "Biri on beş, diğeri beş yıl süreli iki teklif var. Gazeteler yarım sütundan başlayarak yavaş yavaş yeni yazılı kısmı artıracaklar..." diye cevap verdi. Gazi bu sözler üzerine, "Bu iş, ya üç ay içinde olur, ya da hiç olmaz..." dedi. Falih Rıfkı ise bakakaldı...

Mustafa Kemal: "Çocuk! Gazetelerde yarım sütun eski yazı kaldığında dahi herkes bu eski yazıyı okur. Arada bir harp, bir iç buhran, bir terslik olduğu zaman bizim yazı da Enver'in yazısına döner..." sözleriyle tepkisini ortaya koydu. Bunun üzerine, sunulan teklif hemen terk edildi…

***

ÇALIŞMALAR YOĞUN TEMPODA SÜRDÜRÜLÜYOR

Mustafa Kemal ve Başbakan İsmet Paşa herkese örnek olmak için yazışmalarında eski harfleri bir daha hiç kullanmadılar. Gazi, Devrimlerin belki de en zoru olan Harf Devrimi'ni, inanılmaz bir enerji, kararlılık ve coşku ile bizzat yürüttü. Dolmabahçe Sarayı'nda verilen yeni Türk harfleri ile ilk uygulama dersiyle beraber yoğun bir kampanya başladı.

14 Ağustos 1928 tarihinde Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati yeni yazı konusunda, Gazi'nin herkese örnek olduğunu, her zaman olduğu gibi onun izinden gidileceğini, başarı kazanılacağından hiç kuşkusu olmadığını belirten bir demeç verdi.

Cumhuriyet Halk Fırkası (CHF) teşkilatı her mahallede birer dershane açılmasını kararlaştırdı. 21 Ağustos'ta devlet dairelerinde yeni yazı kursları açıldı. 22 Ağustos'ta Cumhuriyet gazetesi yeni harflerle dersler yayımlamaya başladı. 25 Ağustos'ta Dolmabahçe sarayında önemli bir toplantı yapıldı. Toplantıya 80 kadar milletvekili, önemli askeri ve mülki erkân, Dil Encümeni üyeleri katıldılar. Gazi'nin de hazır bulunduğu toplantıda, yeni Türk harfleriyle ilgili olarak İbrahim Necmi (Dilmen) iki saat süren bir ders verdi. Milletvekilleri ile kara tahta başında uygulamalar yapıldı. 29 Ağustos 1928'de yapılan, yaklaşık 200 kişinin katıldığı toplantıda konu enine boyuna tartışıldı. Toplantı sonunda Başbakan İsmet Paşa, ulusu cehaletten kurtarmanın ancak yeni Türk alfabesi ile mümkün olacağını belirten bir konuşma yaptı ve üç maddelik önerge sundu.

Bu önerge;

•*Milleti cehaletten kurtarmak için kendi diline uymayan Arap harflerini terk edip, Latin esasından alınan Türk harflerini kabul etmekten başka çare yoktur.*

•*Komisyonun teklif ettiği alfabe hakikaten Türk alfabesidir ve doğrudur. Türk milletinin bütün ihtiyaçlarını temin etmeğe yeterlidir.*

•*Gramer ve imla kaideleri lisanın ıslahını, gelişmesini ve ulusal zevki takip ederek tekâmül edecektir.*

ifadelerini içeriyordu.

Önergenin yeni harflerle kara tahtaya yazılmasından sonra, Gazi dinleyicilere, "Aynı mütalaada mısınız arkadaşlar?" sorusunu yöneltti. Salonda-

Gazi yeni harfleri halka öğretiyor

Mustafa Kemal İsmet Paşa ile yeni harfleri anlatıyor

ki davetlilerin hep birden "Hay-Hay!" cevabını vermesiyle Yeni Türk Alfabesi, Türkiye'nin kalburüstü siyasi ve entelektüel temsilcileri tarafından oy birliği ile kabul edilmiş oldu.

Bundan sonra Gazi Mustafa Kemâl, 23 Ağustos'ta Tekirdağ' da bizzat başlattığı yeni yazıyı tanıtma, öğretme kampanyasına, Bursa, Çanakkale, Gelibolu, Sinop, Samsun, Amasya, Tokat, Sivas, Kayseri'de devam etti. Her gittiği yerde, kara tahta başına geçiyor, halka yeni harfleri öğretiyordu.

***

LATİN HARFLERİ'NİN KABULÜ YASASI (3 Kasım 1928)

Bütün ülkede bir okuma-yazma seferberliği coşku içinde devam ediyordu. Mustafa Kemâl, 1 Kasım 1928'de Meclis'i açış konuşmasında alfabe konusuna geniş ölçüde yer verdi. Herkesin okuma-yazma öğrenmek ve öğretmek için gereken gayreti göstermesini istedi. Böylelikle vatandaşlarımızı cehaletten kurtarmanın vicdani mutluluğunun hep birlikte yaşanacağını ifade ederek, Meclis'i yönlendirdi, milletvekilleri başta olmak üzere devlet görevlilerini yüreklendirdi. Meclis'in ilgili komisyonunca hazırlanan yasa tasarısı ivedilikle görüşüldü, oybirliği ile kabul edildi ve 3 Kasım 1928 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yasalaştı.

***

HARF DEVRİMİ'NİN YARATTIĞI SONUÇLAR

Gazi Mustafa Kemal'in Harf Devrimi, pratik faydaları yanında, etkileri çok uzaklara gidecek sonuçlar doğurdu. Harf Devrimi'nin kısa vadede sonuçları, okur-yazar sayısında görülen hızlı artıştı. Öyle ki Yazı Devrimi ile Türkiye baştanbaşa "Başöğretmen"i Gazi Mustafa Kemal olan bir ilkokula dönüştü. Çocuklar ve hiç okuma yazma

Mustafa Kemal yeni harfler konusunda halkla konuşuyor

bilmeyenler okulları doldurmuş ve kısa bir zaman içinde yeni yazıyı bilenlerin sayısı bilmeyenleri hızla geçmişti.

Gazi, Harf Devrimi ile cehalete öldürücü bir darbe indirmiş, aydınlıklara giden yolları açmıştı. Okur-yazar sayısının artması, basım kolaylığı, kültür hayatını canlandırmış ve renklendirmişti. Yeni harflerin yerleşmesi ve çok çabuk öğrenilmeye başlanması, Türkçenin yabancı dillerin boyunduruğundan kısa sürede kurtulmasını ve kendi öz benliğini kazanmasını sağlamıştı. Böylece dilde reforma giden yol açılmış, sonuç itibariyle de; "Konuşulduğu gibi yazılan Türkçe" sayesinde, yazı dili ile konuşma dili arasındaki uçurum kaldırılmıştı. Yeni alfabe ile Türkiye'deki şive farkları gitgide azalmaya yüz tutmuştu. Böylece ulusal bütünlük pekiştirilmişti. Alfabe değişikliğinin uzun vadeli derin sonuçları kültür alanında da kendini göstermişti...

Gazi, Harf Devrimi ile cehalete öldürücü bir darbe indirmiş, aydınlığa giden yolları açmıştı.

Gazi Mustafa Kemal, yazı değişikliği ile Doğu'ya açılan kapıyı kapatmış, Batı'ya, çağdaş dünyaya yönelik kapıyı aralamıştı. Yeni Türkiye yönünü kesinlikle Batı'ya çevirmişti. İsmet Paşa, "Harf Devrimi'nin bizde tesir ve büyük faydası, kültür değişmesini kolaylaştırmasıdır. İster istemez Arap kültüründen koptuk. Arap dili üzerinde işlemek hevesi ulusal kültürü zayıflatmıştı. Bizim devrimizde Latin harflerine geçmek Türk Dili'ni ve Ulusal Kültürü kurtarmak için esaslı bir etken olmuştur." sözleriyle Harf Devrimi'nin ne denli önemli bir etken olduğunu vurguladı.

Yeni Türkiye Latin alfabesi ile kültür kaynağını değiştirmiş, çağdaş dünyaya yeni ufuklara yönelmişti.•

cengizonal@butundunya.com.tr

(Gelecek Ay: Siyasi Parti Çalışmaları)

Hakimiyeti Milliye

YAZILARI

BALKAN BARIŞI

Balkan memleketleri barış ve uzlaşmaya dönük gelişme yolunda büyük adımlar atmaktadır. Birkaç gün önce Yugoslavya ile Yunanistan arasındaki anlaşmazlık konularını çözen protokoller de imzalanmış ve Balkan ufuklarını karartan bulutlar bu suretle sıyrılıp gitmiştir.

Türkiye'yi çok yakından ilgilendiren Balkan işlerinin, komşu devletlerin karşılıklı çıkarlarını gözeten bir şekilde düzenlenmesi ve tasfiye edilmesi herkesten önce biz Türkleri memnun eder. Türkiye Cumhuriyeti, sınırlarının her tarafında olduğu gibi, Balkanlar sahasında da açık ve samimi bir barış siyasetinin en hararetli taraftarıdır.

Geçenlerde Bulgaristan'la imzaladığı tarafsızlık ve uzlaşma antlaşması bu hususdaki arzusunun en son ve yeni bir delilini oluşturmaktadır.

Balkan-Volkan anlayışı Avrupa'yı hem korkutan, hem de ihtirasa düşüren eski ve siyasi bir kanaattir. Birinci Dünya Savaşı'ndan önce Balkanlar, Balkan milletlerinden ziyade, büyük Avrupa devletlerinin emperyalist eğilimleri için uygun bir oyun sahasıydı. Balkan milletlerinin kaynaşmasından yararlanarak Avrupa'nın kurulu siyasi düzenini bozmak isteyenler az değildir. Hatta bir aralık Venizelos'un başına geçtiği itilafı bile sırf Türkiye aleyhine çevirmek suretiyle Balkanlar'dan ziyade başka devletleri ilgilendiren bir durumdaydı. Nitekim Osmanlı devletiyle hesap tasfiye edilmeden bu uzlaşma çözüldü ve Balkanlar'ın 1913 siyasi düzeni, sonuç itibariyle Birinci Dünya Savaşı'nı hazırladı.

Bu harbin, gerek Avrupa'nın ve gerekse Balkanlar'ın siyasi oluşumunda meydana getirdiği değişimler, Balkan barışını sonsuza kadar yerleştirecek yetenekte midir?

Beşeri işlerde sonsuzluğun nispi olduğunu düşünmekle beraber, yakın tarihin Balkan milletlerine şu gerçeği öğretmiş olduğuna da inanmak gerekir:

I- Balkan milletlerinden herhangi birini hariçte bırakan bir uzlaşmanın

Balkan barışı için gerçek bir değeri yoktur.

2-Balkan milletleri, kendi aralarında uyuşmaktan, herhangi büyük bir devlete dayanarak komşularına kafa tutmaktan ziyadesiyle yararlanırlar.

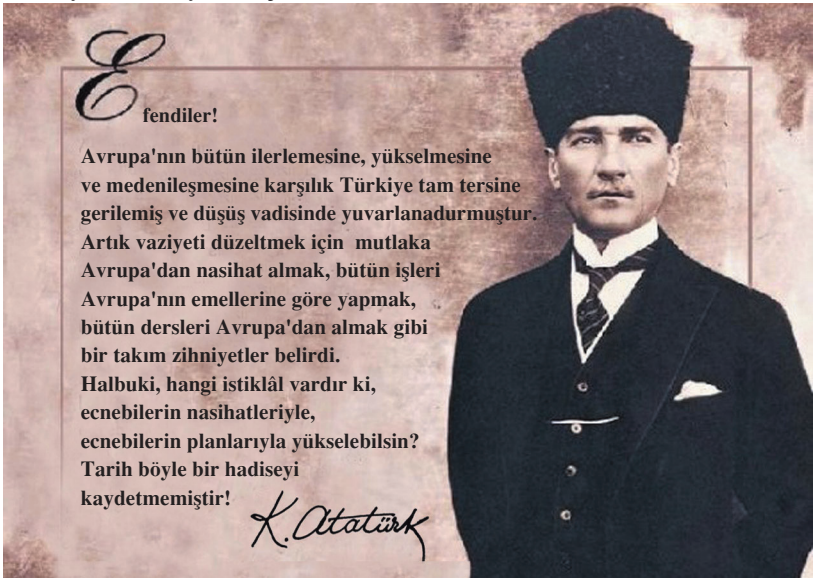
3-"Balkanlar Balkan milletlerinindir" formülünün en büyük yaptırımı, hariçteki siyasi birlikteliklerle değil, Balkan milletleri arasındaki hoş geçinme ve beraber çalışmadır.

Avrupa'da yeni bir yangın çıkarmak için kıvılcım arayan delibaş kuvvetler bulunabilir. Fakat Balkanlılar dayanışma içinde olan ve birleşik olarak memleketlerinde patlamaya hazır volkan kalmadığını Avrupa'ya anlatırlarsa, dünya barışına da yardım etmiş olurlar.

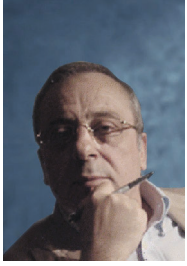
Birinci Dünya Savaşı ile Türk ulusunun Ulusal Kurtuluş ve Bağımsızlık Savaşı'ndan sonra Balkan ve sonuç itibariyle de dünya barışına hizmet eden bazı etkenlerin, Balkanlar'ın gelişim seyrinde etkili olduğunu görüyoruz. Bunlardan başlıcası güçlü, milli, barış ve haksever bir Türkiye'nin Balkanlar'da kaderiyle ilgili yerini almış olmasıdır.

Diğer bir etken de; gerek Yugoslavya, gerekse Romanya genel siyasetinde yeni kuvvetlerin etki etmeye başlamasıdır. Daha uzlaşmacı ve Avrupa'ya yatkın olan bu kuvvetler, Balkan anlaşmazlıklarının eski şiddetinin yok olmasına hayli hizmet etmişlerdir. Balkan milletlerinin kaderini idare eden gerçekçi devlet adamlarının himmetleriyle, bu milletler arasındaki birleştirici kuvvetlerin, yakın bir gelecekte ayırıcı etkilere üstün geleceğini ümit etmek fazla bir hayalperestlik sayılmaz. •

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi *24.03.1929*

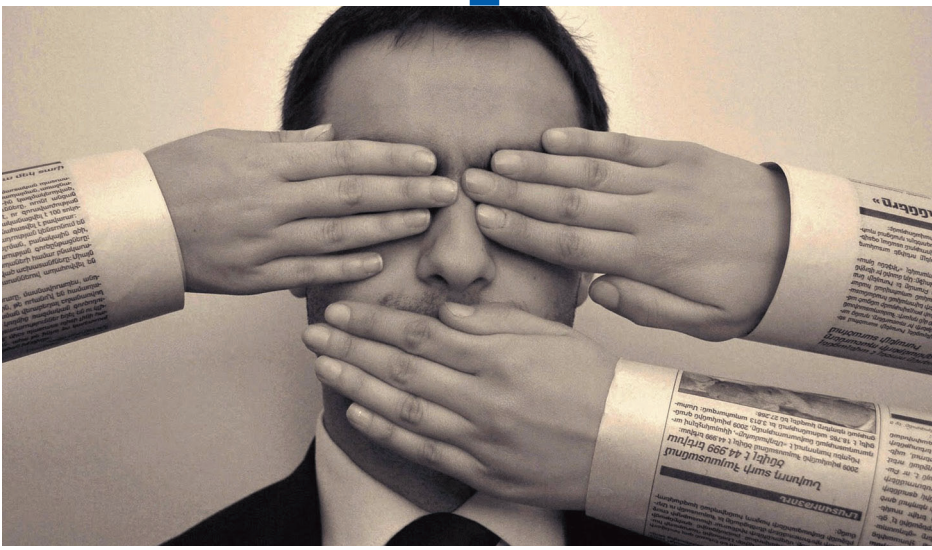

Cengiz Özakıncı

Atatürk ve Basın Özgürlüğü

"Manevi Mikroplar"

Nerede "basın özgürlüğü"nden sözedildiğini duysam; 1993'te bir dergi yazısında sözünü ettiğim, 1995'te Nomos ve Aydın kitabıma aldığım, "Entelektüel Fahişeler" deyimi geliyor aklıma. Bu deyimin yaşanmış öyküsü şöyle:

Amerikalı gazeteci, solcu, Marks'ın arkadaşı John Swinton, 1880'lerde New York Times'ta yazıyor. Gazete, sektör dışından yatırımcı bir Musevi tarafından satın alınıp el değiştirdikten sonra verilen kokteylde, davetli gazeteciler "basının onuruna" kadeh kaldırmak üzere kürsüye çağırıyorlar onu.

Swinton, elinde kadeh, kürsüye çıkıyor. Çıt yok:

John Swinton

"Dünya tarihinin şu anına dek, Amerika'da "özgür bağımsız basın" diye bir şey varolmamıştır. Bunu siz de biliyorsunuz, ben de..." diye başlıyor sözlerine; "Hiçbiriniz düşündüklerinizi olduğu gibi yazmaya cesaret edemezsiniz. Bunu yapmaya kalktığınızda yazdıklarınızın basılmayacağını önceden bilirsiniz çünkü. Çalıştığım gazetede bana düşüncelerimi açıkça yazmam için değil, tersine yazmamam için haftalık bir ücret ödüyorlar. İçinizde benzer biçimde benzer ücretler alan başkaları da vardır. Düşüncelerini açıkça yazacak kadar salak olan herhangi biri, sokaklarda başka bir iş arıyor olacaktır. Gazetemin herhangi bir sayısında düşüncelerimi apaçık yazmaya izin verseydim, 24 saat dolmadan işimden atılırdım.

Gazetecilerin işi; gerçeği yok etmek, düpedüz yalan söylemek, saptırmak, kötülemek, servet sahiplerine dalkavukluk etmek, kendi gündelik ekmeği uğruna yurdunu ve soyunu satmaktır. Bunu siz de biliyorsunuz, ben de. Öyleyse şimdi burada "bağımsız özgür basının" (!) "şerefine" (!) kadeh kaldırmak saçmalığı da nereden çıktı? Bizler, sahnenin arkasındaki zengin adamların oyuncakları, kullarıyız. Bizler ipleri çekilince zıplayan oyuncak kuklalarız. Onlar ipleri çekiyorlar ve biz dans ediyoruz. Yeteneklerimiz, olanaklarımız ve yaşamlarımız, hepsi başkalarının malı. Bizler entelektüel fahişeleriz!.."

Swinton'un bu sözleri salona bomba gibi düşüyordu. Toplantıyı şaşkın bakışlar altında terk eden Swinton, New York Times gazetesinden istifa ediyor ve kimseden bir kuruş almaksızın 'John Swinton's Paper' diye tek yapraklı kendi makalelerini yazdığı bir "gazete" çıkartmaya başlıyordu...

***

Basın özgürlüğü dendiğinde, bir de Mustafa Kemal'in, Swinton'dan yaklaşık kırk yıl sonra, onun "entelektüel fahişe" dediklerini "manevi mik-

roplar" olarak adlandıran sözlerini anımsıyorum:

"Aşağı insanların para ile yaptırdıkları basın mücadeleleri vardır." diyor 1930'da Atatürk; *"En adî yalanları yaymada basının kullanıldığı görülmüştür. Basın ve fikir hürriyetinin maruz kaldığı başka tehlikeler de vardır. Basının ve hatta fikir cemiyetlerinin, millî hükûmetin tesirinden kurtularak, siyasî ve iktisadî gizli maksatlara âlet olmasından korkulur. Basının para ile satın alınabilmesi, milletlerarası yüksek para âleminin basın üzerinde gizli tesiri veyahut sadece ecnebi devletlerin örtülü ödeneklerinin tesiri, işte bunların kamuoyunu aldatma ve yanıltmasından gerçekten korkulur. Fakat, hürriyetten çıkacak bu fenalıklar, asla çaresiz değildir. Evvelâ, basın hürriyetine yasal bir sınır çizilir. İkinci olarak, gazeteler, hususî bir teşkilât yaparak, bununla kendi üzerlerinde ahlâkî bir tesir icra ederler. İlk zamanlarda bir kazanç işinden başka bir şey olmayan gazetecilik, toplumsal bir kurum haline gelebilir.*

Çünkü, her zaman dünyanın yarısını ve bir zaman dünyanın hepsini aldatmak mümkündür. Fakat, bütün dünyayı her zaman aldatmak mümkün değildir.

Bundan başka, *halkın fikrî ve siyasî eğitimi de bir teminattır. Halk, birçok gazeteleri okumaya ve onları birbirleriyle kontrol etmeye ve gazetecilik yalanlarına inanmamaya alışırlar. Bütün bunların üstünde, her şeyin açık olması sayesinde, iyi niyetin gelişeceğini ve hayatî meseleler üzerinde iyi niyet sahibi insanların daima ekseriyeti teşkil edeceklerini kabul etmek uygun olur. Çünkü, her zaman dünyanın yarısını ve bir zaman dünyanın hepsini aldatmak mümkündür. Fakat, bütün dünyayı her zaman aldatmak mümkün değildir.*

Tecrübe göstermiştir ki, her şeyi

söylemekten insanları menetmek, asla mümkün değildir. Fakat, millî terbiye ve büyük manevî kuvvetlere karşı hükûmetin münasip hareket tarzı sayesinde, isyankâr fikirlerin yayılmasına müsaade etmeyecek toplumsal bir ortam yaratmak mümkündür.

Fakat herhalde, *her şeyin söylenmesine müsaade etmek ve bunun karşısında söyleyenlerin fiile geçmesini bekleyerek tedbir almakla yetinmek de mânasızdır. Bütün halkın fiile geçtiği gün, onları durduracak kuvvet yoktur. Tıbbî bir hıfzıssıhha olduğu gibi, toplumsal bir hıfzıssıhha da vardır. Her ikisi aynı ilkeye dayanır. Maddî mikropları yok etmek mümkün olmadığı gibi manevî mikropları da yok etmek mümkün değildir. Fakat, şahsın vücudunda maddî bir sağlamlık yaratmak mümkün olduğu gibi, toplumsal bünyede de manevî bir sağlamlık yaratmak ve bu suretle bir manevi direnç oluşturmak mümkündür. Bilerek veya bilmeyerek yabancı kaynakların ilhamına kapılanlar vardır. Bunlar fikirleriyle, sözleriyle toplumsal bütünlüğümüzü zaafa düşürebilecek faaliyette bulunuyorlar. Vatandaşlar, bu gibileri tanımalı ve onların sözlerindeki gerçek mânayı bulmaya çalışmalıdırlar."*
(Afet inan-Atatürk'ün El Yazıları)

***

Atatürk bugün yaşasaydı, ne derdi acaba?!! •

cengizozakinci@butundunya.com.tr

Yeniden Yaşamak Mümkün Olsaydı...

Emma Bombeck, Avustralya'da kanserle savaşan bir kadındı. Ama ne yazık ki bu mücadeleyi kazanamadı. Bombeck, ölümünden hemen önce şunları yazdı:

Emma Bombeck

"Hayatımı yeniden yaşayabilseydim eğer, hastayken yatağa girer dinlenirdim. Ben olmadığım zaman her şey kötüye gidecek diye düşünmezdim. Gül şeklindeki pembe mumu saklamaz yakardım. Daha az konuşur ama daha çok dinlerdim. (...) Kocamın sorumluluklarını daha çok paylaşırdım. Saçım bozulmasın diye, arabanın camının açılmasını önlemezdim. Eteğimin lekelenmesine aldırmadan çimlere otururdum. Ömür boyu garantilidir denilen hiçbir şeyi satın almazdım. Hamileliğimin bir an önce sona erip, doğum yapmayı dilemek yerine, hamile olduğum her anın tadını çıkarır ve içimde bir canlı yaşatmanın ne kadar harika olduğunu fark ederdim. Bu o kadar nadir bir olay ki... Mucize gibi bir şey... Çocuklarım beni öpmek istediklerinde, asla "Önce git ellerini yüzünü yıka" demezdim. Onlara daha çok "seni seviyorum", ondan da daha çok "özür dilerim" derdim. Ama başka bir hayat verilseydi en çok yapacağım şey; her dakikasını değerlendirmek olurdu... (...) Bana benzemeyenler, benden daha çok şeye sahip olanlar ve kimin ne yaptığı beni ilgilendirmezdi. Bunun yerine, ilişkilerimi güçlendirmeye çalışırdım.

Sahip olduğunuz ruhsal, fiziksel ve duygusal her şey için Allah'a şükredin. Tek bir hayatınız var ve bir gün sona eriyor. Umarım her gününüzü değerlendirirsiniz..."

Sinan Meydan

Cami Yalanlarına Yanıt (II)

Türkiye'de ilk kez! Arşiv Belgeleriyle Tek Parti Döneminde Yaptırılan ve Tamir Ettirilen Camiler

Atatürk'ün Cumhurbaşkanı olduğu 1930'lu ve İnönü'nün Cumhurbaşkanı olduğu 1940'lı yıllarda tek parti CHP, Türkiye'de pek çok tarihi camiyi ve türbeyi tamir ettirip koruyup kollamıştır.

1930'lu ve 1940'lı yılların Meclis Zabıt Cerideleri incelendiğinde birçok CHP'li milletvekilinin partilerinden-hükümetten, kötü durumdaki tarihi camilerin aslına uygun bir şekilde onarılmasını istedikleri, bu hizmetlerin aksatılması durumunda ilgili genel müdürlüğü (Vakıflar Genel Müdürlüğü) ve hükümeti alabildiğince eleştirdikleri de görülmektedir. Çok daha önemlisi, dönemin tek parti hükümeti CHP, başta kötü durumdaki tarihi camiler olmak üzere Türkiye'deki birçok camiyi ve türbeyi tamir ettirmiş, cami ve türbe onarımları için özel bütçeler ayırmıştır. Vakıflar Genel Müdürleri, cami onarımı için harcanan para miktarını gerektiğinde tek tek açıklamışlardır.

İşte o Meclis Zabıt Ceridelerinden birkaç örnek:

27 Mayıs 1937'de, TBMM 4. Dönem, 46. Birleşimde söz alan Refik Şevket B. bazı camilerin tamirinden söz ederek, bu konuda Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne bazı eleştirilerde bulunmuştur. Vakıflar Genel Müdürü Rüştü B., Refik Şevket B'nin ince eleştirilerine yanıtlar vermiştir. Vakıflar Genel Müdürü aralarında camilerin de bulunduğu yüzlerce tarihi eseri CHP Hükümetinin tamir ettiğini belirtmiştir.

TBMM'de Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün 1937 Bütçesi dolayısıyla söz alan Kütahya milletvekili Naşid Uluğ, hükümetin tamir edip onardığı camilerden şöyle söz etmiştir:

"Arkadaşlar; Vakıflar Genel Müdürlüğü, Sayın Başbakanımızın pek yakından gösterdiği alâka ile, son senelerde hakikaten çok faydalı işler gördü. Memleketin millî eserlerini teşkil eden çok kıymetli camilerimizi ve daha bazı abidelerimizi tamir etti. Bu faydalı hizmetlerden dolayı Vakıflar yönetiminin manevî şahsiyetine bu kürsüden teşekkür etmek isterim. Arkadaşlar; elimizde iki milyon sekiz yüz küsur bin liralık bir vakıf bütçesi var. Daha bir çok muhtacı tamir camilerimiz, tarihî abideler bulunduğu halde, bu gibi eserlerin tamiri için buraya konan para, 159. 010 liradır. Geçen yıl Beyoğlu'nun ortasında bulunan Ağa Camii hakikaten millî bir üslûpta yeniden tamir edilmiştir. Evkaf idaresinin gelecek bütçelerinde memleketin yüzlerce camisini tamir ederek, bahçelerini ve etrafı harap olmaktan kurtarıp çiçeklerle, parklarla donatacak bir hizmete hazırlanmasını temenni ediyorum."

TBMM'de 1930'lardaki cami tartışmaları, 1940'larda da devam etmiştir. Örneğin, 24 Aralık 1945'te, 7. Dönem, 17. Birleşimde konuşan Antalya Milletvekili H. Dağlıoğlu, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün bütçesiyle bazı camileri ve türbeleri tamir ettirdiğini anlatmıştır:

"Arkadaşlar, bu yıl Vakıflar İdaresi bütçesine Millî abideler ve camilerin tamiri için beş yüz bin lira ödenek konmuştur. Yüksek Meclis bu parayı vermekte hakikaten cömert davran-

mıştır. Arkadaşlar, geçen sene Yüksek Meclis pek yerinde olarak bazı türbelerimizin tamirini, bilhassa bir işaret olarak, bir direktif olarak Millî Eğitim Bakanlığı'ndan istemişti. Yaptığım tahkikat ve aldığım izahata göre geçen sene Maliyeden verilen 30 bin liralık bir tahsisat ile 5-6 türbe tamir edilmiştir. Bunların arasında Gazi Osman Paşa'nın türbesi olduğu gibi II. Bayazit'in ve Selçuk Hatun'un türbeleri de vardır. Abidelerin tamiri için bir koordinasyon yapmak lâzımdır. Vakıflar İdaresi, Millî Emlâk ve Millî Eğitim Bakanlığı elele vermelidir. Bunların üçünün vazifesi de bir olduğu halde bazen aralarında anlaşmazlıklar yüzünden ihtilâf çıkmaktadır. Halbuki dâva abidelerimizi korumak, onarmaktır. Arkadaşlar; bildiğiniz gibi bu memleketten bir çok 'tevaifi mülûk' gelip geçti. Bunlardan birisi Hamidoğullarıdır. Bunların merkezi Eğridir'dir, Bunların Dündarbey medresesi vardır. Hakikaten fevkalâde bir eserdir. Bilhassa ecnebi seyyahlar mükemmel bir eser diye üzerinde durmuşlardır. Bunu da kurtaralım, hattâ oraya mahallî bir müze de yaparak bütün mezarları vesaireyi de içine koyarak teşhir ederlerse çok iyi olur..."

1936 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından onarılan Beyoğlu Ağa Camisi

Antalya Milletvekili Dağlıoğlu'nun bu konuşması son derece önemlidir. Dağlıoğlu'nun verdiği bazı bilgiler cidden dikkat çekicidir. Örneğin, 1945 yılında camilerin ve eski eserlerin tamiri için Vakıflar Genel Müdürlüğü bütçesine 500.000 lira ödenek konmuştur. 1944 yılında TBMM, Milli Eğitim Bakanlığı'ndan bazı türbeleri onarmasını istemiş, bunun için 30.000 lira ödenek verilmiştir. Bu para ile, aralarında Gazi Osman Paşa, Selçuk Hatun ve II. Beyazit'in türbelerinin de bulunduğu 5-6 türbe onarılmıştır.

İstanbul milletvekili Ziya Karamürsel, 31 Mayıs 1940 tarihli Meclis oturumunda Vakıflar Genel Müdürlüğü'nü, tarihi camilerin tamiri yapılırken aslına uygun olarak yapılmadığı gerekçesiyle eleştirmiştir. Karamürsel'in eleştirileri, tek parti CHP'nin iyi-kötü birçok tarihi camiyi tamir ettirdiğini göstermesi bakımından da dikkat çekicidir. Karamürsel, *"Son hareketi arz faciasında Amasya'da şurada, burada harap olan bazı nefis ve eski eserlerin Vakıflarca tamiri için bir takım teşebbüste bulunulduğunu ke-*

mali şükranla haber almaktayım" diyerek Türkiye'nin değişik yerlerdeki camilerinin onarıldığını belirtmiştir.

Karamürsel'in konuşmasında verdiği bilgilere göre, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Mahmut Paşa, Sinan Paşa, Laleli, Hüseyinağa, Beyazid, Atikalipaşa, Mesihalipaşa camileri, Yeni Cami, Sokullu ve Azapkapı Camisi gibi çok sayıda caminin tamir edildiği, onarıldığı anlaşılmaktadır.

Görüldüğü gibi tek parti CHP, 1930'lu ve 1940'lı yıllarda çok sayıda tarihi camiyi, mümkün olduğunca, aslına uygun olarak tamir ettirmiştir.

Daha sonra Tokat milletvekili Nazım Poray bu konuda bazı açıklamalarda ve eleştirilerde bulunmuştur. Poray da bu konuda konuşan diğer milletvekilleri gibi Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün tamir ettirdiği camilerden söz etmiştir. Poray, *"İstanbul' da bir çok camiler tamir ediliyor, kendi semtime yakın olan Üsküdar'da kemali şükranla gördüm ki çok güzel camiler tamir edilmiş ve edilmektedir.."* diyerek, İstanbul'da Çinili Cami ve Şemsi Paşa Camisi'nin tamir ettirildiğini, Ayzama Cami'nin de tamir ettirileceğini belirtmiş, Rüstem Paşa Camii'nin altındaki bodrumun kiraya verilmesinin doğru olmadığını belirterek, o bodrumun da boşaltılmasını istemiştir.

Bu eleştirilere Vakıflar Genel Müdürü yanıt vermiştir. Vakıflar Genel Müdürü Fahri Kiper'in "camilerin tamiri" konusundaki bazı eleştirilere verdiği yanıtın satır aralarında çok önemli bazı gerçekler saklıdır.

Öncelikle, Kiper, *"Biz teşkilâtımız dışında memleketimizin yetiştirdiği yüksek uzmanlardan oluşan bir heyet meydana getirdik. Her ne yaptırırsak onlar gidiyor, inceleme yapıyorlar, yapılan şeylerin uygun olduğunu veya değiştirilecek şeyler varsa düzeltilmesi gereğini söylüyorlar, biz de tamamen buna uyuyoruz."* demiştir. Yani tarihi camilerin restorasyonu sırasında aslına uygun olmayan onarımların, eksik ve yanlışların sorumlusu bu uzman ekiptir. Vakıflar Genel Müdürü bile *"Biz tamamen uzmanların önerilerine uyuyoruz"* dediğine göre camilerin tamiri, onarımı sırasındaki hata ve eksiklerden Atatürk'ü veya İsmet İnönü'yü sorumlu tutmak hiç de doğru ve gerçekçi bir yaklaşım değildir. Kiper ayrıca, camilerle birlikte türbelerin de onarımının yapılması için uzman bir ekip görevlendirildiğini ve bu ekibin bütün İstanbul'u gezerek incelemelerde bulunduklarını belirtmiştir. Kiper, cami altlarındaki dükkanların da zaman içinde temizleneceğini ifade etmiştir.

Vakıflar Genel Müdürü bütün açık yürekliliğiyle Beyşehirde'ki Eşrefoğlu Camii, Edirne'deki Darüşşifa, Amasya'daki Beyazid Camisi gibi çok sayı-

da caminin ve tarihi eserin yeterli ödenek olmaması yüzünden maalesef zamanında tamir edilemediğini ancak gelir temin edilir edilmez bunların da onarılacağını ifade etmiştir.

Görüldüğü gibi tek parti CHP, 1930'lu ve 1940'lı yıllarda çok sayıda tarihi camiyi, mümkün olduğunca, aslına uygun olarak tamir ettirmiştir. Vakıflar Genel Müdürlüğü, uzmanlardan kurulu heyetler oluşturarak, cami restorasyonlarını o heyetlere denetletmiştir. İstanbul dışında Amasya gibi Anadolu kentlerinde de çok sayıda tarihi cami onarılmış ve yıkılmaktan kurtarılmıştır. Bu konuda CHP'li milletvekillerin, ilgili müdürlüğün ve başbakanların "art niyetli" olduklarını söylemek olanaksızdır. O dönemin ulaşım ve haberleşme koşulları da dikkate alındığında, camilerin başka amaçlarla kullanılması, yıkılması gibi ayrıntılardan hükümetin başındakilerin (Atatürk'ün ve İnönü'nün) bazen çok geç haberleri olmuştur. Nitekim -yukarıda belgesini sunmuştum- İsmet İnönü birkaç kere yayımladığı genelgelerle, Anadolu'nun değişik yerlerindeki yerel yöneticilerden, tarihi camilerin başka amaçlarla kullanıldığının veya yıkıldığının haber alındığını, bu gibi durumlara biran önce son verilmesini istemiştir. Buna rağmen o dönemde yıkılan ve amaç dışı kullanılan camilerin baş sorumlusu olarak doğrudan Atatürk ve İnönü'nü görülmeye başlanmıştır. Bu son derece yanlış bir yaklaşımdır.

Tek parti CHP'nin camileri tamir ettirdiğini, özel bütçeler ayırdığını Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi'ndeki belgeler de kanıtlamaktadır.

İŞTE CUMHURİYET ARŞİVİ: Genç Cumhuriyet, asla "cami düşmanlığı", yapmamıştır. Tam tersine Atatürk döneminde Cumhuriyet hükümetleri, gerektiğinde cami inşa ettirmiş, camilerin bakım ve tamirini yaptırmış, hatta kullanılmayan bazı kiliseleri camiye dönüştürmüştür.

İşte Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi'ndeki belgelerle Atatürk ve İnönü dönemlerinde tek parti CHP'nin yaptırdığı, onarttığı camilerden bazıları:

- **1922** yılında Bakanlar Kurulu'nun ilk toplantısında konuşan Atatürk, Yunan çekilişi sırasında birkaç bin cami-

Atatürk ve İsmet İnönü

nin yakılıp yıkıldığını belirtmiş ve *"Bu camileri yenilemek görevimizdir. Bu hizmeti nutuk atmadan, gösterişe kaçmadan, siyasete alet etmeden yerine getirelim."* demiştir.

Nitekim, 26 Aralık 1922 tarihli bir belgeye göre, "Düşmandan kurtarılan yörelerdeki cami, hayrat ve vakıflarda meydana gelen zararın tesbiti için kurulan komisyonun hazırladığı raporun ilgililere sunulduğu" belirtilmiştir. *(BCA, Sayı: 6061, Dosya: 13712, Fon Kodu: 30..10.0.0, Yer No: 140.4..12.)*

• **26 Mart 1923'te** Hamidiye Camisi'nin tamir ve tefrişatının umum evkaf malından yaptırılması" istenmiştir. *(BCA, Sayı: 14005, Fon Kodu: 51..0.0.0, Yer No: 2.12..6..)*

• **12 Şubat 1924** tarihli bir belgeye göre, "Turgutlu'da tamiratı devam eden Pazar Camii için 1500 Türk Lirası gönderildiği" belirtilmiştir. *(BCA, Sayı: 14005, Fon Kodu: 51..0.0.0, Yer No: 13.109..4.)*

• **25 Temmuz 1925** tarihli bir belgede "Bitlis Camiinin tefrişi için 3000 liranın gönderildiği" belirtilmiştir. *(BCA, Sayı:14005, Dosya: 22911, Fon Kodu: 30..10.0.0, Yer No: 192.313..11.)*

• **7 Aralık 1925'te** Niğde'nin Fertek Köyü'ndeki bir kilisenin camiye çevrilmesine karar verilmiştir.

• **28 Eylül 1930** tarihli bir belgeye göre, "Fırtınadan hasara uğrayan camilerin tamiri için Edirne Vakıflar Müdürlüğü'ne 11 000 lira tahsisat gönderildiği" belirtilmiştir. *(BCA, Sayı:790, Dosya: 22939, Fon Kodu: 30..10.0.0, Yer No: 192.314..20.)*

• **9 Aralık 1931** tarihli bir kararla, "İstanbul Eyüp Camii kurşun ve sıva tamiratının emaneten yaptırılması" istenmiştir. *(BCA, Sayı: 11987, Dosya: 229-59, Fon Kodu: 30..18.1.2, Yer No: 24. 77..9..)*

• **1 Mayıs 1932** tarihli bir kararla, "İstanbul Edirnekapı'daki Neslişah Camii'nin emanet usulüyle tamir ettirilmesi" istenmiştir. *(BCA, Sayı: 12791, Dosya: 229-63, Fon Kodu: 30..18.1.2, Yer No: 28.36..8.)*

• **17 Eylül 1933** tarihli bir kararla, "Babaeski'deki Cedit Ali Paşa Camii ile Manisa'daki Muradiye Camiinin tamiri" istenmiştir. *(BCA, Sayı: 14960, Dosya: 229-68, Fon Kodu: 30..18.1.2, Yer No: 39.64..19.)*

• **18 Mart 1933'te** "Edirne'deki üç şerefeli camiinin sıva tamirinin yapılması" istenmiştir.

• **26 Mayıs 1937** tarihinde "Ankara'daki tarihi eser niteliğindeki camilerin tespit edilerek tamirlerine başlanıldığı" belirtilmiştir. (BCA, Sayı:73362, Dosya: 25919, Fon Kodu: 30..10.0.0, Yer No: 213. 447..3.)

• **27 Ekim 1937** tarihli bir kararla, "Kiğı'da tamiri mümkün olmayan Bültenbey Camii'nin yerine Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce yeni bir cami yaptırılacağı" belirtilmiştir. *(BCA, Sayı: 5016, Dosya: 22966, Fon Kodu: 30..10.0.0, Yer No: 192.316..10.)*

• **13 Ağustos 1937** tarihinde tamir ettirilen camilerin tekniğe uygun yapılıp yapılmadığının tespiti için kurulan komisyon ve bu komisyonun vermiş olduğu rapordan" söz edilmiştir. *(BCA, Sayı:73362, Dosya: 25922, Fon Kodu: 30..10.0.0, Yer No: 213.447..6.)*

• **14 Temmuz 1938** tarihli bir kararla "Üsküdar'daki Şemsi Paşa Camii

tamiratının emaneten yaptırılması" istenmiştir. *(BCA, Sayı: 92582, Dosya: 229-113, Fon Kodu: 30..18.1.2, Yer No: 84.65..17.)*

• **14 Temmuz 1938** tarihli bir kararla "Havsa'daki Sokullu Mehmetpaşa Camii tamiratının emaneten yaptırılması" istenmiştir. *(BCA, Sayı: 92492, Dosya: 229-156, Fon Kodu: 30..18.1.2, Yer No: 84.65..8.)*

• **14 Temmuz 1938** tarihli bir kararla "Kadırga'daki Sokullu Camii'nin tamiratının emaneten yaptırılması" istenmiştir. *(BCA, Sayı: 92352, Dosya: 229-155, Fon Kodu: 30..18.1.2, Yer No: 84.64..14.)*

• **16 Mayıs 1938** tarihli bir kararla "İstanbul'daki Haseki, Mahmutpaşa ve Mihrimah camileriyle etrafındaki binaların ne şekilde tamir edileceklerine dair üç adet rapor hazırlanması" istenmiştir. *(BCA, Sayı:73362, Dosya: 25922, Fon Kodu: 30..10.0.0, Yer No: 213. 447..6.)*

• 6 Mart 1939 tarihli bir kararla, "Malatya'daki Hacı Ömer Camii tadilatı için gelecek yıla geçici taahhüde izin verilmesi" istenmiştir. *(BCA, Sayı: 105102, Dosya: 229-158, Fon Kodu: 30.. 18.1.2, Yer No: 86.19..4.)*

• **25 Mart 1939** tarihli bir kararla "Konya'daki İplikçi Camii restorasyon işi için gelecek yıla geçici taahhüde girişilmesi" istenmiştir. *(BCA, Sayı: 106382, Dosya: 229-159, Fon Kodu: 30..18. 1.2, Yer No: 86.25..12.)*

• **30 Mart 1939** tarihli bir kararla, "Kars'ın Sarıkamış İlçesi'nde yaptırılacak cami inşaatı için gelecek yıla geçici taahhüde girişilmesi" istenmiştir. *(BCA, Sayı: 106692, Dosya: 229-160, Fon Kodu: 30..18.1.2, Yer No: 86.27..3.)*

• **9 Mart 1940** tarihli bir kararla, "İstanbul'daki Şemsipaşa ve Azatkapı Camilerinin onarımının devamı için 5000'er lira daha sarfına" izin verilmiştir. *(BCA, Sayı: 130012, Dosya, Fon Kodu: 30..18.1.2, Yer No: 90.22..3.)*

• **21 Ağustos 1944** tarihli bir kararla "Milli Saraylardan Divriği'deki Ulu Camiye korunması için konulan kıymetli eşya Caminin kubbeleri aktığı için korunamayacağından süratle Caminin tamiratının yapılması" istenmiştir. *(BCA, Sayı:6061, Dosya: 25945, Fon Kodu: 30..10.0.0, Yer No: 213.448..18.)* •

sinanmeydan@butundunya.com.tr

Gelecek sayı: ***Atatürk'ün bizzat yaptırdığı camiler.***

YAPACAĞIM İŞLER...

Vasıf Çınar, Bir soruşturma dolayısıyla, Atatürk'ün başardığı işlerden söz açmıştı. Kendisine Sordu:

"Sizin en büyük eseriniz hangisidir?"

Atatürk'ün kısa cevabı şu olmuştu:

"Benim yaptığım işler, biri ötekine bağlı gerekli olan işlerdir. Fakat, bana yaptıklarımdan değil, yapacaklarımdan söz edin."

Hazırlayan: BİRSEN ERKUTUN

1-Atatürk'e düzenlenen İzmir Suikasti'ni anlatan "Kurt Kanunu" adlı eser hangi yazara aittir?
a-A. Hamdi Tanpınar
b-Orhan Pamuk
c-Tarık Buğra
d-Kemal Tahir

2-Asıl adı Mehmet bin Süleyman olan, en tanınmış Türk divan şairi kimdir?
a-Fuzuli b-Ahmedi
c-Gedayi d-Aşık Celali

3-Yüzme yarışmalarında yüzücünün havuzda takip ettiği yola ne ad verilir?
a-Padok b-Şerit
c-Kulvar d-Hat

4-Kesin teşhisin belirlenmesi amacıyla dokunun ameliyatla alınması işlemine ne denir?
a-Dakriyolit b-Candida
c-Biyopsi d-Epitel

5-Bir parça çalınır veya söylenirken yapılan nota yanlışlığına ne denir?
a-Harmoni b-Diyez
c-Süre d-Falso

6-Avrupa'nın en büyük futbol stadyumlarından biri olan Nou Camp hangi ülkededir?
a-Belçika b-İspanya
c-İngiltere d-Almanya

7-Karain, Damlataş ve Beldibi mağaraları hangi ilimizdedir?
a-Antalya b-Şanlıurfa
c-Gaziantep d-Konya

8-"Tanrım, bana kitap dolu bir ev, çiçek dolu bir bahçe ver" sözü kim tarafından söylemiştir?
a-Aristo b-Konfüçyüs
c-Goethe d-Eflatun

9-Coğrafyada, Üzerindeki hava basınçları eşit olan yeryüzü noktalarına ne ad verilir?
a-Basınç b-Faraday
c-İzobar d-Bileşke

10-Balalayka, hangi ülkenin geleneksel çalgılarındandır?
a-İtalya
b-Romanya
c-Azerbaycan
d-Rusya

11-Orta Asya Türklerinde, aynı zamanda Gök Tanrıçası da olan Ana Tanrıçanın adı nedir?
a-Umay b-Bilge
c-Oğuz d-Kaan

12-Ayak bileklerini de içine alan kapalı jimnastik ayakkabısına ne isim verilir?
a-Mesh b-Babet
c-Kes d-Rugan

13-Höşmelim ya da höşmerim de denilen peynir tatlısı hangi ilimize aittir?
a-Balıkesir b-Gaziantep
c-Antakya d-Adana

14-Hapishanede İdama Mahkûm Olanlar Bile Bile Asılmaya Nasıl Giderler başlıklı yazısı yüzünden İstiklal Mahkemesi'nde yargılanan yazar kimdir?
a-Aziz Nesin
b-Halit Ziya
c-Reşat Nuri
d-Cevat Şakir

15-Avrupa Yakası adlı dizinin senaryosunu yazan ünlü gazetecimiz kimdir?
a-Ata Demirer
b-Gülse Birsel
c-Gönül Ülkü
d-Müşfik Kenter

16-Hangi futbolcu Trabzonspor, Beşiktaş, Galatasaray ve Fenerbahçe'de oynamıştır?
a-Tanju Çolak
b-Hakan Şükür
c-Sergen Yalçın
d-Turgay Şeren

17-'İlim ilim bilmektir, ilim kendin bilmektir' sözüyle tanınan ünlü tasavvuf şairi kimdir?
a-Aşık Veysel
b-Veysel Karani
c-Mevlana
d-Yunus Emre

18-Osmanlı Devleti ile İtilaf Devletleri arasında 30 Ekim 1918'de imzalanan ateşkes anlaşması hangi adada yapılmıştır?
a-Limni
b-Kos
c-Girit
d-Büyükada

Yanıtlar: 151. sayfada

Gürbüz Evren

Türk Dostu Pierre Loti'nin adına tahammülsüzlük

'Kanıma dokunuyor'

8 Haziran 2012 tarihli gazetelerde, Adalet ve Kalkınma Partisi Bitlis Milletvekili Vahit Kiler'in, İstanbul'un en çok ziyaret edilen mekânlarından biri olan, Haliç'i ve tarihi yarımadayı kuşbakışı gören Piyer Loti'nin adıyla anılan bölgeye yönelik değerlendirmesi vardı.

Şöyle diyordu milletvekili Vahit Kiler: "Tepenin ve köşkün adı, 1934'e kadar 'İdris-i Bitlisi' idi. Bitlisli olarak, bu ismin değiştirilerek Pierre Loti haline getirilmesi kanımıza dokunuyor."

Vahit Kiler, Pierre Loti'yi kafaya takan ilk isim değildir. Ad değişikliği önerisi 2007'de de gündeme gelmişti. Bölgenin bağlı bulunduğu Eyüp Belediyesi'nin Başkanı Ahmet Genç, tepenin adının 'Eyüp Sultan' olarak değiştirilmesini istemişti.

Batılı ülkelerde Türk kimliğine yönelik önyargılardan kaynaklanan

Pierro Loti tepesinden Haliç görüntüsü

düşmanlıklara, haksızlıklara, iftiralara karşı mücadele etmek çok zor bir iştir. Bunu ter dökerek yaşamış biri olarak söylüyorum. Özellikle Ermeni iddiaları gündeme geldiğinde, Türklere haksızlık yapıldığını söyleyen tanınmış, saygınlığı olan yabancılar ararız. En azından ben öyle yaparım.

Neden böyle yaparım?

Çünkü Batılılar, Türkler hakkındaki önyargılardan ötürü başta tarihçilerimiz olmak üzere hiçbir bilim adamımıza, yazarımıza itibar etmezler de onun için. Onlar için geçerli olan kendi insanlarının söylediklerideir. Batılılara yine bir Batılının ağzından Türkler hakkında söylenmiş doğru sözleri aktardığınızda, çok şaşırırlar.

İşte Pierre Loti de bu ender Batılı aydınlardan biridir. Özellikle Fransızlara, 'Türklerle ilgili suçlamalar' yaptıklarında, hemen bir Fransız aydından, yani Pierre Loti'nin yazılarından, kitaplarından alıntılar yaparak yanıt veririm. Bu örnek hep tutmuştur, çünkü Pierre Loti Fransa'da saygınlığı ve inandırıcılığı olan bir aydındır. Çünkü Pierre Loti, Fransa'nın en değerli aydınlarının kabul edildiği Fransız Akademisi'ne seçilmiştir (1891). Çünkü Pierre Loti'ye, herkes verilmeyen Légion d'Honneur yani Şeref Nişanı verilmiştir. (1910) Yaşamını yitirdiğinde ise cenazesi devlet töreniyle kaldırılmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde, Avrupalılar gözleri dönmüş bir şekilde paylaşım hesapla-

Özellikle Fransızlara, 'Türklerle ilgili suçlamalar' yaptıklarında, hemen bir Fransız aydından, yani **Pierre Loti'nin yazılarından, kitaplarından alıntılar yaparak yanıt veririm.**

rına girmiş, her yerde isyanlar olurken, Balkan Savaşları Anadolu'ya doğru bir göç dalgası yaratırken, tüm Avrupa Ermenilerin koruyuculuğuna soyunmuşken, Türkleri savunan ender Avrupalı aydınlardan biriydi Pierre Loti.

Önce Pierre Loti'nin kim olduğundan kısaca bahsedelim. Asıl adı Louis Julien Viaud olan Pierre Loti, 1850 yılında Fransa'nın Rochefort kentinde doğdu. Gezgin ve yazar olarak tanınan Loti, Fransız Donanmasında Albaylık rütbesine kadar yükselmiş bir subaydı da aynı zamanda. Görevi nedeniyle başta Fransa'nın sömürgeleri olmak üzere birçok ülkeye giden Pierre Loti, İstanbul'a da ilk kez 1876'da geldi.

Pierre Loti, işte o yıldan itibaren de Türklere sürekli büyüyen bir sevgi ve saygıyla bağlandı. Loti, ilk romanı olan Aziyadé'nin (1879) kahramanı kadını da İstanbul'da tanımıştı.

Pierre Loti, 1914 yılında yayımlanan 'La Turquie Agonisante' yani 'Can Çekişen Türkiye' adlı kitabında bakın bizi nasıl anlatıyor:

"Türklere saygı ve takdir duygularını doğrulayacak birçok mektup alıyorum. Yaşamları Türkiye'de geçmiş diplomatlar, rahipler, tüccarlar, hemen hemen aynı şeyleri yazıyor; Türkleri savununuz. Çok saf, çok namuslu, din özgürlüğüne saygılı ve iyi yürekli bu milleti sonuna kadar savununuz. Evet, doğru duydunuz, din özgürlüğüne saygılı dedim. Çünkü Türk milleti, Avrupa'ya girişinden itibaren bu tavrını hep sürdürdü. Türkler bu konuda, önceleri Katoliklik adına bunca cinayetler işlemiş olan Fransızlara örnek gösterilebilir…."

Pierre Loti Şark giysileriyle

Türkleri savunan Pierre Loti, Avrupa'da bazı çevrelerin hedefi olmuştu. Loti'nin gizlice Müslüman olduğunu, bu nedenle de bir Türk gibi yaşadığını, giyindiğini, düşündüğünü, hatta Osmanlı donanmasında görev almak istediğini iddia edenlerin arasında, ülkesi Fransa'nın tanınmış isimleri de vardı. İşte buna rağmen Loti Türkleri savunmaya devam etmiş bir aydındı.

Mart 1914'de, Le Temps adlı Fransız gazetesine yaptığı açıklamada, "Bu insanlara hem Türk hem de Müslüman oldukları için en ağır suçlamaları yapan Avrupalıların acımasızlığından, topraklarını paylaşma derdine düşmüş devlet adamlarından utanıyorum. Gerçekleri yazdığım için beni Türk gibi düşünmekle, Müslüman olmakla suçluyorlar. Hiç fark etmez, Müslüman Türkleri savunmaya devam edeceğim. Hem Türk gibi düşünüp, giyinmek neden kötü olsun ki" demektedir.

Pierre Loti yine 1914'de, "Ömürleri boyunca, ülkelerine ayak basmamış olan Batılılar tarafından Türklerin tanınmamış olması, hayatları hakkında peşin hükümlere göre fikir yürütülmesi, insanı isyan ettiriyor. Yeni döndüğüm Amerika'da da durum farklı değildir. Orada da Türklerden bahsedildiği zaman 'Asya aşiretleri', 'Barbarlar' gibi sözler kullanılmaktadır. Oysa yeryüzünde onlardan daha iyi yürekli, cesur, namuslu ve kendi halinde başka bir ırkın bulunduğunu sanmıyoruz" dedikten sonra, "Sanatları sadece adam öldürmekten ibaret olanlar bu insanlardır öyle mi? Hadi canım başka yalan kalmadı mı?" diye sormaktadır.

Pierre Loti, en az 7 kez geldiği ve değişik aralıklarla yaşadığı İstanbul'da, sadece devlet yöneticilerinden değil halktan da büyük ilgi görmüştür. Bu durumun en somut örneği de, 1913 yılında, devletin davetlisi olarak İstanbul'a geldiğinde, büyük bir törenle karşılanmasıdır. Sultan Reşat tarafından sarayda ağırlanan Loti, Osmanlı Padişahı'nın "Hıristiyan dünyasında savunucumuz olduğunuz için size minnettarız" sözlerine verdiği yanıtta, "Beni yürekten sevdiğine içtenlikle inandığım insanları savunmak sadece görev değil, onurdur" demiştir.

"Ömürleri boyunca, ülkelerine ayak basmamış olan Batılılar tarafından Türklerin tanınmamış olması, hayatları hakkında peşin hükümlere göre fikir yürütülmesi, insanı isyan ettiriyor."

Avrupa gazetelerinde Türkler hakkında çıkan haberlerdeki yanlışlara, çarpıtmalara, iftiralara isyan eden Pierre Loti, Le Matin gazetesine, Nisan 1914'de gönderdiği yazısında, "Avrupa'da, Türk askerlerinin yağma-

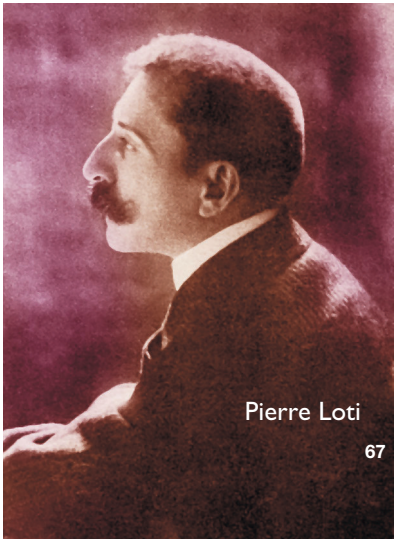
cı ve insafsız olduklarını yazanların çoğu araştırmalarını çalışma odalarının dört duvarı arasında yapmıştır. Biz hiçbir zaman Türklerin vahşice hareketlerine rastlamadık. Ama zavallı Türkler, parayla satın alınan bazı gazetelerin sayfalarına, nefretlerini yazdıracak kadar zengin değildirler" demiştir.

Ünlü Pierre Loti kahvesinden Haliç manzarası

Pierre Loti'ye, Mayıs 1920'de, İstanbul'un Fahri Hemşeriliği verildiğinde, yine Le Matin gazetesinde yer alan açıklamasında, "Sadece İstanbul kentiyle değil, Anadolu ile de bütünleştiğimi, sevildiğimi anladım. Kimse, aramıza hangi nedenle olursa olsun giremez" demiştir.

Pierre Loti, Anadolu'da, 1918'in sonlarında başlayan Fransız işgaline şiddetle karşı çıkan aydınlardan biridir. Loti, Ermenilerin yaptığı katliamları Türkler yapmış gibi gösteren haberleri nedeniyle gazeteleri protesto etmiştir. Le Petit Journal gazetesindeki yazısında, "Ermenileri, Türklere karşı kullanan Fransa, masum insanların öldürülmesinin de sorumlusu olacaktır" demiştir.

Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkışından itibaren, Kurtuluş Savaşı'nı yakından izleyen, bu mücadeleyi yürekten savunduğunu yazılarında anlatan Pierre Loti, Ankara'daki Milli Meclisin de saygısını kazanmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, 14 Ekim 1921 tarihli bir mektup göndererek, Pierre Loti'ye çabalarından ve desteğinden ötürü teşekkür etmiştir. Pierre Loti, yaşama gözlerini yumduğu 1923'e kadar Türkleri, Türkiye'yi savunmaya devam etmiştir. O'nun adı İstanbul ile özdeşleşmiştir. Pierre Loti

Pierre Loti

Pierre Loti'nin adı kanıma dokunuyor diyenler, aynı zamanda çok hızlı Müslüman olmakla övünürler. Öyleyse soralım, Pierre Loti'nin, Rochefort kentindeki evine bir **Cami yaptırdığını biliyor muydunuz?**

adını taşıyan tepe ve kahvenin yanı sıra cadde-sokak, otel, restoran, lise vardır. Şimdi Milletvekili Vahit Kiler'e soralım, İstanbul'da hangi yabancının adı birçok yere birden verilmiştir?

Pierre Loti'nin kim olduğunu, Batılıların 'Barbar', 'Katil', 'Uygarlık düşmanı' vb ifadeler kullandığı Türkleri savunmak için neler yaptığını bilmeyenler, 'Kanıma dokunuyor' diyebilirler.

Batılıların, 'Geldikleri yer, Orta Asya'ya sürelim' dedikleri Türkler, Mustafa Kemal önderliğinde Kurtuluş Savaşı verirken, Pierre Loti'nin bizi destekleyen ender Avrupalı aydınlardan biri olduğunu bilmeyenler, 'Kanımıza dokunuyor' diyebilir.

Kan, ırk, mezhep vb kökenleri vurgulayarak konuşanlardan hep uzak durdum. Ama Vahit Kiler, bir genelleme yapıp 'Kanımıza' deyince, kan beynime sıçradı. Çok mecbur olmadıkça böyle şeyleri söylemeyi sevmem, ama ilk kez vurguluyorum, "Bizi bu kadar sevmiş, sahiplenmiş, kendi ülkesinde dışlanma pahasına desteklemiş Pierre Loti'ye yapılmak istenen, 'Kanıma dokunuyor."

Pierre Loti hakkında yayınlanmış çok sayıda, kitap ve yazı var. İstanbul'da neler yaptığı, nerelerde gezdiği gibi konulara hiç değinmedim. Zaten bunlar fazlasıyla yazıldı çizildi. Malumun tekrarına gerek yok. İnternete giren herkes çoğu eksik ya da çarpıtılmış olsa da Loti ile ilgili genel bilgileri bulabilir. Ben, yukarıdaki 2 alıntı dışında, kamuoyunun şimdiye kadar duymadığı bilgileri aktarmaya özen gösterdim. Başka bir yazıda, yine ilk kez okuyacağınız bilgilerle Pierre Loti'yi tanıtmayı sürdüreceğim.

Ama sona sakladığım bir soru var. Pierre Loti'nin adı kanıma dokunuyor diyenler, aynı zamanda çok hızlı Müslüman olmakla övünürler. Öyleyse soralım, Pierre Loti'nin, Rochefort kentindeki evine bir Cami yaptırdığını biliyor muydunuz?

Loti'nin evi bugün bir müzedir. Gidin de görün. Belki söylediklerinizden utanırsınız. •

gurbuzevren@butundunya.com.tr

"Dünyada hiçbir şey insanı kin besleme duygusu kadar yıpratmaz."

F. Wilhelm Nietzsche

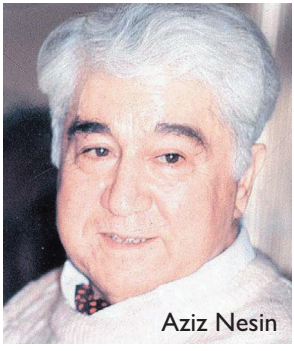
Konur Ertop

Sultanahmet Meydanı Karnaval Yerine Dönmüştü

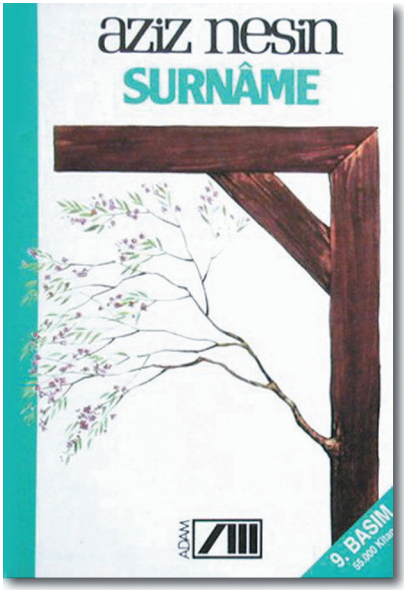
Aziz Nesin geniş kitlelere ulaşmayı başaran gülmece yapıtlarında toplumsal sorunları ele alıyordu. Çok yazıyordu. Buna karşılık daha iyi yazma, daha etkili olma sorunları üzerinde de enine boyuna duruyordu.

Aziz Nesin

O nun bu yoldaki araştırmalarının başarılı bir ürünü, "Surnâme" romanıdır. Yapıtının adıyla ilgili açıklaması şöyle:

" 'Surnâme', Osmanlılar çağında, evlenme, düğün-dernek, sünnet gibi sevinçli olaylar dolayısıyla, halkın da katılmasıyla yapılan ve birkaç gün süren zengin şölenleri, renkli törenleri, büyük eğlenceleri, bütün bu şenlikleri betimleyip anlatan kitaplara denilir." Şehzadeleri, sultan hanımları kutlamak için düzenlenen törenlerin yeri Topkapı sarayına bir ok atımı uzaklıktaki Sultanahmet Meydanıydı. Aziz Nesin aynı yerde, 1950 sonrasında 50 bin kadar izleyiciyi bir araya getiren bir olayı anlatıyor. Yapıtının bir "Cumhuriyet surnâmesi" sayılabileceğini söylüyor.

Ancak romanın konusu geçmişte olduğu gibi eğlence, şenlik değil! O insanları oraya, ürpertici bir olay toplamış. Sucuların, şerbetçilerin, simitçilerin, köftecilerin dolaştığı, küçük çocukların koşup oynadığı, delikanlıların, genç kızların piyasa yaptığı meydanda bir mahkûmun idam edilmesi bekleniyor!...

1951'de Adalet Bakanlığı'nın ilgili genelgesine değin, görenlere ibret olması için idamlar, halka açık yerlerde gerçekleştiriliyormuş. Aziz Nesin, Berber Hayri'nin asılması olayını halkın izlediği son idam diye anlatıyor. İstanbulluların ipe çekilmesini seyretmek için Sultanahmet meydanına koştuğu bu "Berber Hayri" kimmiş? Aziz Nesin biçem araştırmaları geliştirdiği "Surnâme" romanına, geleneksel anlatı kitaplarını anımsatan bölüm başlıkları koymuş. Berber Hayri'nin başından geçenleri anlatmaya da şu başlık altında başlamış:

"Bu bölüm, Berber Hayri'nin neden cezaevine geldiği, onu bildirir".

Okuyoruz:

"Berber Hayri'nin kahramanı olduğu olay, kısaca, şuydu: Bir kıyı yerde bir berber dükkânı işleten Hayri, komşularından birinin altı yaşındaki oğlunu, ırzına geçtikten sonra boğmuş, çocuğun cesedini de toprağa gömmüştü."

Çoğu kez, görüp dinlediğimiz, apaçık sandığımız olayın bir başka yönü, bir içyüzü olduğu kanısındadır Aziz Nesin. Kıyıdan köşeden bulup çıkardığı sorunu gösterir. Okurlarını

uyarır. Onlarla birlikte çözüm yolu araştırır. Burada da öyle yapıyor.

"Bu bölüm, Berber Hayri' nin istemeden nasıl kötü yola düştüğü, onu bildirir" diye başlayarak örtüyü kaldırıp olan biteni aktarıyor:

Meğer mahallesindeki "bir sabıkalı, bir rezil belalı", Hayri'ye musallat olup içki içirmiş, esrar çektirmiş. Sonra onu kadın gibi kullanmaya başlamış:

"Hayri ağlıyor, kahroluyor, ama o azılının pençesinden bir türlü kurtulamıyordu. İsteklerine karşı direnecek olsa, bu kez de herif, her şeyi bütün mahallede açıklarım diye korku salıyor, gözdağı veriyordu."

Umarsız kalan Hayri mahalleden ayrılıp gitmeyi düşünmüş, ancak onun eline bakan yaşlı anacığını bırakamamış. Heriften intikam almak için onun kendisine yaptığını, adamın küçük oğluna yapmaya kalkışmış. Becerememeyince de çocuğu susturmak için boğmuş. Yargılanması sırasında ise, çocuğun babasının kendisine yaptıkları öğrenilmesin diye olayı, tam açıklayamamış.

Birçok kez cezaevine girip çıkmış olan Aziz Nesin Berber Hayri'nin cezaevi yaşamını aktarırken o çevrede zorbalık, haraç, cinsel sömürü gibi kötülüklerin kol gezdiğini aktarıyor.

Hayri'nin karşısına cezaevinde

Birçok kez cezaevine girip çıkmış olan Aziz Nesin, Berber Hayri'nin cezaevi yaşamını aktarırken o çevrede zorbalık, haraç, cinsel sömürü gibi kötülüklerin kol gezdiğini aktarıyor.

kötüler çıkıyor. Başına kötülükler geliyor. O da başkalarına kötülük ediyor. Adam da öldürüyor. İnsanlık dışı kanlı eylemi ise ona cezaevinde saygınlık kazandırıyor!

Cezaevinde başkalarına hiç benzemeyen biri de var:

"Elinden, yada koltuğunun altından hiç kitap eksik olmazdı. (...) Öyle derin bilgiçti ki, cezaevi yönetmeni bile ona beyefendi diyordu. Gözlüklü Beyefendi, hangi konu açılsa çok derin sözler söylemekteydi. Şimdi de yanında toplanmış, ne buyuracak diye ağzının içine bakanlara "İnsan Hakları"nın ne olduğunu anlatmaktaydı."

Gözlüklü Beyefendi haksızlığa, sömürüye, insanlık onuruna sığmayacak işlere, cinsel sömürüye karşı çıkar.

Gözlüklü Beyefendi haksızlığa, sömürüye, insanlık onuruna sığmayacak işlere, cinsel sömürüye karşı çıkar. Ne var ki bunların hiç birine kendisinin de uzak durmadığı roman bitmeden ortaya çıkacaktır!

Berber Hayri idama mahkûm edilmiştir. Yargıtay bu kararı onaylar. Millet Meclisi'nin, cumhurbaşkanının da onayı gerekmektedir.Uzayıp giden bu süreçte Hayri, akı karadan ayırt etmeye başlar... Cezaevi arkadaşı "Gözlüklü Beyefendi", idam cezasının çağdışı bir ceza olduğunu, günün birinde bu cezanın kaldırılacağını, tarihe karışacağını söylemektedir. Ama daha uzun yıllar vardır buna.

İdam mahkûmu eski berber, nakledildiği cezaevinde siyasi mahkûmlarla arkadaşlık etmeye koyulur. Şiir yazmaya özenmiştir. Aralarında bir ozan, bir memur, bir işçi, bir öğrencinin bulunduğu siyasilerle düşüp kalkmaktadır:

"Onlarla bir arada olmaktan çok mutluydu. O denli başka bir dünyaya dalmış, kendisini öylesine şiire vermişti ki, yakında asılacağını bile unutmuştu; o türlü kötü şeyleri düşünmez olmuştu. Çünkü yaşamında ilk olarak bir işe yaradığı, işe yarar bir iş yaptığı, yararlı olduğu duygusuna kapılmıştı."

Siyasilerin yanı neredeyse bir okul olmuştur ona. Dünyaya yeni bir gözle bakmaya başlar. İdamına ilişkin süreç tamamlanıp Sultanahmet Cezaevi'ne getirildiğinde kader arkadaşlarının çekişmelerine uzak durur. Siyasiler koğuşunda öğrendiklerini aktarır onlara.

"Geldiğim cezaevindeyken bir Usta buldum kendime. Bana her bir zaman derdi ki Ustam: 'Aman aymazlık etme! Fırsat varken iyilerden iyilik öğren, yiğitlerden yiğitlik öğren!' Ben de Ustamdan aldığım dersimi söylerim sizlere: İnsanın kötüsü olmaz, yeter ki onun pas-pis tutmayan gizlideki özünü bul! İyilerden iyilik, yiğitlerden yiğitlik öğrenelim... Aymazlıktan uyanıp artık ayalım ki, başımıza bunca gelen, neden geldi bilelim..."

İlgililer Berber Hayri'nin asılacağı günü saptamış. Araç gereç hazırlanmış. Cellat "Çingene Ali" yi bulup getirmişler. Görenlerin ibret alması için işlem Sultanahmet Meydanı'nda halkın gözü önünde gerçekleşecekmiş. Meydan kalabalıktan geçilmez oluvermiş:

"İstanbul'da Berber Hayri'nin asılışını seyretmek için halkta, görülmedik aşırılıkta istek vardı. Yalnız İstanbullular ve İstanbul'da oturanlar değil, uzak yerlerde yaşayanlar da, bu ırz ve namus düşmanının darağacında sallandırılışını görebilmek için can atıyorlaardı. İstanbul'un Yalova, Kartal, Çatalca, Adalar, Şile gibi uzak ilçelerindekilerden pek çok kişi asılma töreninde bulunmak için İstanbul içine akın etmişlerdi. Bu yüzden İstanbul'un turistik otelleri dışında kalan otelleri dolup taşıyordu. Otellerde yer bulamayanlar yada bu eşsiz seyri para harcamadan görmek isteyenler, İstanbul' daki akrabalarının, tanıdıklarının evlerinde bir gecelik konuk kalbilmenin umarını arıyorlardı."

Surname'nin asıl surname olduğu bölümü, Aziz Nesin yine geleneksel anlatı sanatından yaralanarak acı bir alayla adlandırmış:

"Bu bölüm, ırz ve namus düşmanı Berber Hayri'nin dâra nasıl çekildiği, asılma şenliğinin son günü cümbüşlerinde neler olduğu ve halkın nasıl ib-

Cellat "Çingene Ali" yi bulup getirmişler. Görenlerin ibret alması için işlem Sultanahmet Meydanı'nda halkın gözü önünde gerçekleşecekmiş.

ret dersi aldığı, onu anlatır."

Meydan geceden tıklım tıklım dolmuştur. Gün ağarırken sokak lambaları sönünce hazırlıklı olan esnaf karpit lambalarını, lüks lambaları, mumlarını yakar:

"Salep güğümleri kaynıyor, gezginci çay ocakları yakılıyordu. En çok simitçiler, poğaçacılar satış yapıyor ve en çok onların mallarını öven bağırtıları duyuluyordu. Tükürük köftecileri, ızgarda ve tavada balık pişirenler mangallarını, maltızlarını yakmışlardı..."

Çimenlere serilmiş aileler, evlerinden getirdikleri yiyecekleri atıştırıyormuş. Birbirine benzeyen, benzemeyen insanlar ortalıkta kaynaşıyormuş:

"Asılma şenliği alanı her türden insanın savrulduğu harman yerine döndüğünden bunca insan arasında göz süzen, gerdan kıran, yürürken göğüs titretip kalça oynatan sokak yosmaları, şıllık şatifilliler, bıyık buran göz kırpan sokak zamparaları aşk aracıları, muhabbet tellalları, sevda pazarcıları, seks prodüktörleri, hayat kadını komisyoncuları da eksik değildi."

Bütün bu kalabalığın idam sahnesinden ibret alıp almadıklarını Aziz Nesin açıklamamış. Ancak son sözleri sorulan idam mahkûmunun söyledikleri adalet, hukuk, ceza konularıyla ilgili olarak çok önemli bir insanlık dersi niteliğindedir.

"Dört yıl önce çok ağır suç işlemiştim, suçluydum. Ama dört yılda o denli çok değiştim ki, başka bir Hayri oldum, başka insan oldum. O suçu işleyen insan ben değilim artık. Siz suçlu diye bambaşka bir insanı, bambaşka bir Hayri'yi asıyorsunuz, tam bambaşka bir insan olduğum zaman..." •

konurertop@butundunya.com.tr

YASAK RESİM

Küçük çocuğun *babası İspanya'da işlemediği bir suçtan siyasi bir ceza evinde mahkûmmuş. Çocuk, ziyaret günlerinde babasına çok özel bir hediye yapmak istemiş. Almış kağıdı kalemi, kuş resimleri çizmiş. Bir ziyaret günü annesiyle resmini alarak hapishaneye gitmiş. Ancak görevliler, hapishane kurallarına göre özgürlüğü çağrıştıran herşeyin girişinin yasak olduğunu söyleyip küçük çocuğun yaptığı resmi orada yırtmışlar. Çocuk çok üzülmüş, babasına anlatmış yaşadıklarını. Babası da "Üzülme yavrum, yenisini çizersin ama çizerken dikkat edersin" demiş.*

Küçük çocuk başka bir ziyaretinde babasına bir resim daha yapmış ve yanında götürmüş. Görevliler resme bakmışlar, sakınca görmeyip içeriye almışlar. Babası resme bakıp, demiş ki; "Ne güzel bir ağaç bu, üzerindeki benekler nedir ? Portakal mı ?

"Şiişşşt !" demiş küçük çocuk heyecanla. "Onlar ağaçta saklanan kuşların gözleri"

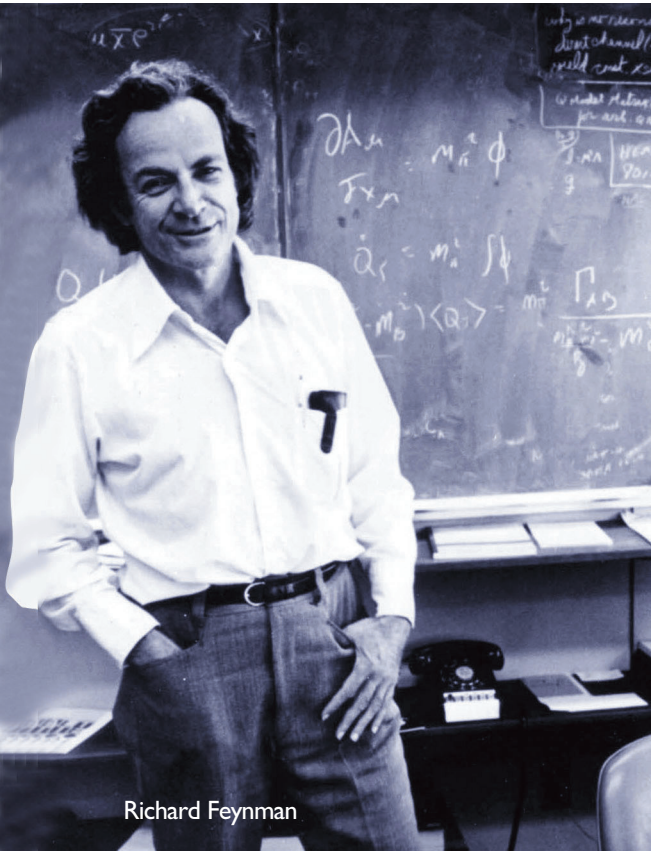

Mümtaz İdil

Richard Feynman

Newton ile ilgili anlatılan kafasına elma düştüğü hikayesi bir anlamda şehir efsanesidir. Ama şurası gerçek ki, bir elma yere düşmüş ve Newton'un "Bu çekim kuvveti neden aya kadar uzanmasın," sorusunu sormasına neden olmuştur. Geçtiğimiz yüzyılın en büyük fizikçilerinden biri kabul edilen Richard Feynman, daha 16 yaşındayken integral ve türev hesaplarını yapıyordu.

Richard Feynman

Arkadaşları Amerikan futbolu oynarken, o stadyumun bir köşesinde, toprak zeminde kendi kendine integral problemleri çözüyordu. Sınıf arkadaşlarından biri gelip omuzundan dürttü: "Kendini biraz daha oyuna ver, yenileceğiz."

Feynman son derece sakin bir sesle, "istatistiki olarak yenilmemiz mümkün değil, biz daha güçlüyüz," dedi.

Sonunda Feynman'ın takımı galip gelmişti, ama kimse onun bu galibiyeti daha önceden tahmin ettiğini sorgulamadı bile.

Daha sonra Feynman'ın yaşamı başarılarla dolu geçti. Feynman diagramlarıyla birlikte kuantum fiziğinde aşılması zor bir buluşu gerçekleştirdi. Ama Feynman tuhaf bir adamdı. Bulduğu diagramları minibüsünün üzerine çizdirecek kadar çılgındı. Daha da çılgın olduğu konulardan biri, dünyanın en küçük ülkesini bulmaya çalışmaktı. Sonunda buldu da...

Moğolistan ile Çin sınırları arasında Tuva diye bir ülke keşfetti. Feynman arkadaşlarıyla birlikte bu ülkeye gitmeye karar verdi. Uzun ve sıkıntılı bir yolculuktan sonra Tuva'ya vardılar. Tuva halkı Feynman ve arkadaşlarını çok iyi karşıladı. Onları ülkenin şeref konuğu olarak kabul etti. O güne kadar adı duyulmamış bir ülke olan Tuva bu sayede tanındı. Tuva müziği dünya müzik listelerine girdi.

Atom bombası projesi için ABD hükümeti tarafından göreve çağrıldığında çok isteksizdi. Maddenin enerjiye dönüşmesi sonucu ortaya çıkacak müthiş enerjinin insanlık için bir yıkım olduğunun farkındaydı. Bunu denemesi gerekmiyordu, tıpkı sahanın bir kenarında takımının galip geleceğinin hesabını yaptığı gibi, atom

bombasının yapacağı tahribatın da farkındaydı ve hesabını yapmıştı. İtiraz etti. Katılmak istemedi, ama bir anlamda zorunluydu.

Çağrıldığında 24 yaşında idi. Henüz çocuk sayılırdı ve üstlendiği görev büyük bir görevdi. Ama dehalar böyledir işte, çocuk yaşına rağmen pis bir işin içine dahil edildiğinin farkındaydı. Nitekim, Nazilerden ölümüne nefret ettiği için, ülkesinden kaçan Alman fizikçi Hans Bethe ile birlikte çalışmaya başladı. Hâlâ 24 yaşındaydı. İsteksiz de olsa katıldığı Manhattan projesinde teorik olarak birçok patlamayı gerçekleştirdi. Feynman'ın atom altı parçacıklarla uğraşması da bu projeden sonra başladı. Feynman diagramları da bu sırada ortaya çıktı.

1965 yılında Julian Schwinger ve Sin-Itiro Tomonaga ile birlikte Nobel Fizik ödülünü aldıktan sonra ünü bir anda tüm dünyaya yayıldı.

Fotonların yüklü parçacıklarla, özellikle de elektronlarla ve karşı parçacıkları olan pozitronlarla etkileşimi üzerine olan çalışmalarıyla Nobel ödülüne layık görüldüler.

Feynman'ın Nobel ödülüne layık görülmesinden çok daha önemli buluşları da oldu. Süper bilgisayarların gelişmesinde ve süper iletkenlikte yaptığı buluşlar onu ölümsüz kıldı.

Feynman'ın renkli kişiliği fizikçiliği kadar ünlüdür. Challenger uzay mekiği uzaya fırlatıldıktan birkaç dakika sonra havada parçalandığında Feynman Beyaz Saray Araştırma Komisyonu üyesiydi. Challenger'in nasıl olup da patladığını tam bir tiyatro oyunu biçiminde anlatarak da tarihe geçti. Bu açıklamasında Feynman hayati önemdeki contanın buz etkisiyle nasıl olup da kırıldığını anlatmıştı.

Feynman, atomaltı dünyasındaki olaylarda küçük uzay-zaman haritalarının, parçacıklar etkileşime girdiğinde ne olduğunun gösterilmesi ve kataloglanması için elverişli bir yol olduğunun farkına varmıştı. Feynman'ın ellerinde bu diyagramlar daha fazlasına da hizmet ettiler: Farklı olayların olasılıklarının hesaplanmasının aracı haline geldiler.(1)

Süper bilgisayarların gelişmesinde ve süper iletkenlikte yaptığı buluşlar onu ölümsüz kıldı.

Feynman önemli bir fizikçiydi belki, ama daha da önemlisi çok renkli bir kişilikti. Zekâsını her yönde kullanabiliyordu. Tüm tuhaflıklar onun için yaşamın bir parçasıydı. 1988 yılında öldüğünde, "ikinci kez ölmek sıkıcıymış." dediği rivayet edilir. •

mumtazidil@butundunya.com.tr

Orhan Velidedeoğlu

Sessiz Gemi

Sayın Ali Sirmen, 1 Mayıs 2012'de aramızdan ayrılan çok değerli tiyatro sanatçısı Cüneyt Türel'i ve yıllar önce kaybettiğimiz ünlü şair/yazar Melih Cevdet Anday'ı birlikte andığı yazısında şöyle diyordu:

Ünlü şairimiz
Yahya Kemal Beyatlı

*Melih Cevdet Anday da, Cüneyt Türel de artık **zamanın dışındalar**... Zaman dışında olmayı, 'olmamak' olarak algılıyor ve ona ölüm diyoruz...*

Onlara gözyaşı dökerken kendimize ağlarız aslında. Çünkü ne zaman bir oyuncu ölse, bir tel kopar yaşamımızdan. Ne zaman bir oyuncu ölse, sesimiz kısılır yavaştan. Ne zaman bir oyuncu ölse, gölgemiz kaybolur ortadan... (Cumhuriyet, 6 Mayıs 2012)

Bu duygusal satırlar bana Yahya Kemal'in **Sessiz Gemi** adlı şiirini çağrıştırdı:

Geçen aylarda, Sayın Feyza Hepçilingirler'in "Cumhuriyet Kitap"ta perşembe günleri yayımlanan 'Türkçe Günlükleri'nde "Sessiz Gemi" şiirinin **Sallanmaz o kalkışta ne mendil, ne de bir kol** dizesindeki "kol" sözcüğü üzerinde değişik görüşlere yer verildi. Okurlar, bu sözcüğü, anlayış yetenekleri ölçüsünde değişik biçimlerde yorumladılar.

2 Şubat 2012'de yayımlanan 'Türkçe Günlükleri'nde bir öğretmen, "Yahya Kemal gibi bir şair için söz söylemek, sıradan bir Türkçe öğretmeni'nin haddine düşmez…" dedikten sonra, yıllarca ertelediği şu soruyu sormuş:

"Bir yolcunun, hele hele **sonsuzluğa uğurlanan** bir yolcunun arkasından kol sallanmaz, el sallanır. El sallamak, **uğurlar olsun** anlamındadır, olumlu bir eylemdir. Kol sallamak ise neredeyse hakaret içerir, **argo 'nah'** sözcüğüyle ifade

Feyza Hepçilingirler

edilir. Uyak yarım değil de tam olsun diye büyük şairlerin böyle bir tutuma hakları var mı?..” (!?)

Sonsuzluğa uğurlanan yolcular, aziz ölülerimizdir; onların arkasından el sallanmaz. Tek eylem, sessizce dökülen gözyaşlarıdır…

“El sallamak, ‘uğurlar olsun’ anlamındadır” diyor, haddini bilen Türkçe öğretmeni. ‘Uğurlar olsun’ sözü ‘sağlıkla git’ demektir. Ölülerimizi, ‘sağlıkla git’ dileğiyle mi yolcu ediyoruz sonsuzluğa?..

Sayın Hepçilingirler, öğretmen beyin sorusunu yanıtlıyor: “Dedim: ‘Ah’ (Remzi Kitabevi, 1999 [s.206]) adlı kitapta bu dizelerdeki durumu, ‘uyak kazası’ diye adlandırmış ve şöyle demiştim: ‘Yahya Kemal de uyak kazasına uğrayanların en bilinenlerindendir. Ünlü ‘Sessiz Gemi’ şiirinde gemiyi uğurlayanlara, **kol sallamanın ne anlama geldiğini bile bile, el yerine kol sallatmasının** tek nedeni vardır; üst dizedeki ‘yol’ sözcüğü. Hâlâ da öyle diyorum.”(!)

‘Sıradan bir Türkçe öğretmeni’ ile üniversitede Türkçe eğitimi veren sıra üstü bir Türkçe öğretmeninin, ‘sallanmaz bir kol’ sözünden çıkartma ile ‘kol sallamanın **argo** olduğu’; şairin **bunu bile bile ‘kol sallattığı**, biçimindeki yorumları, Yahya Kemal’i saygı ve sevgiyle ananları incitir…

Kimisi, geçmiş yıllardaki yorumların etkisiyle olsa gerek, “giden gemideki sevgiliye el sallanır, kol sallanmaz” derken, kimileri de “el sallamak için kolu kaldırmak gerekmez mi? El, kol ile birlikte sallanır…” diyor. Bu gibi yorumları yapanlar, rıhtımdan ‘gerçek bir gemi’nin ayrıldığı yanılgısı içerisindeler.

Yahya Kemal anlatır: Bindiği bir takside sürücüyü, biraz yavaş gitmesi için uyardığında, “Uyarıya gerek yok efendim, kimi taşıdığımı biliyorum; hele o sizin ‘limandan ayrılan vapur’ şiiriniz var ya, ne kadar çok severim...” der. (!)

Anlaşılıyor ki sürücü, ‘gemi’ ile ‘vapur’u karıştırmış; ama o da limandan ayrılan gemiyi gerçek sanmış.

Sayın Hepçilingirler’in kimi okuru da giden geminin bir tabutu simgelediği görüşündedir: Bir bayan okur şiirin “Karaköy rıhtımından Samsun gemisindekileri yolcu eder gibi” anlaşılmasını yadırgamış; “bir ölüyü, bir tabutu” dikkate almayıp “oğlunu askere gönderir gibi” bir anlayışla yapılan açıklamayı eleştirmiş. “Bir

tabut coşkuyla gönderilebilir mi? Kollar sallanarak...” dedikten sonra sözü şakaya vurmuş, “Laf aramızda, tabutunun arkasından coşkuyla el, kol, bacak sallayacağım politikacılar da var ya, neyse...” demiş.

Bayan okurun şiire yaklaşımı biraz daha gerçekçi: Bir yakınını; yârini, yâranını ‘zaman ötesine, sonsuzluğa’ yolcu etmemiş kişiler, o anda yaşanan acının ağırlığını algılayamazlar. O büyük acının yükü altında boynu bükük, omuzlar çökük, kollar düşük, yıkılmış durumdaki uğurlayıcıda güç mü kalır ki el, kol sallasın…

Anımsayabildiğim kadarıyla ilk kez 1950’lerde, genç bir Robert KoleJ’li Talat Sait Halman konuya değinir, biraz da gençliğin verdiği ataklıkla…

Sayın Halman, “Yahya Kemal’de zaman zaman ifade bozuklukları da fark ediliyor” diyerek verdiği örnekler arasında bu dizeye de değinir; bazı dizelerde de düzeltmeler yapar. (!)

Oysa, şairler için şiirlerindeki her bir sözcük, gönül bahçelerinin çiçekleridir. Onları koklayabilir; ama koparamazsınız. Hele Yahya Kemal gibi, yalnız sözcükleri değil harfleri bile düşünerek kullanan şairin şiirlerinde

Mısra benim namusumdur, diyen Yahya Kemal’in ‘Rindlerin Ölümü’ şiirindeki “Ve serin serviler altında kalan kabrinde” dizesinde geçen serin sözcüğünü bulabilmek için iki yıl beklediği bilinir.

Sayın Sirmen’in dediği gibi, o an “bir tel kopar yaşamımızdan… sesimiz kısılır yavaştan... gölgemiz kaybolur ortadan..” Benliğimizde eririz...

Şiirler, hele Yahya Kemal’in şiirleri, yüce duyguların eseridir; onda öyle basit düşüncelere yer yoktur!..

***

Sayın Hepçilingirler, “Yahya Kemal’in Sessiz Gemi şiirindeki ‘Sallanmaz o kalkışta ne mendil ne de bir kol’ dizesinde geçen ‘kol sallamak’ kullanımıyla ilgili bir tartışma başlatmış olduk” diyor. (Türkçe Günlükleri, 8 Mart 2012)

Oysa, böylesi tartışmalar -tartışma sayılırsa- eski yıllarda da yapılırdı.

tek bir harfin değiştirilmesi, o şiirin tüm müziksel ahengini bozar.

Mısra benim namusumdur, diyen Yahya Kemal’in ‘Rindlerin Ölümü’ şiirindeki “Ve serin serviler altında kalan kabrinde” dizesinde geçen **serin** sözcüğünü bulabilmek için iki yıl beklediği bilinir.

“Niye iki sene beklemiş ki... Aslında servi ‘serin’ değil ‘uzun’ olur; ‘uzun servi’ demeliydi, hem ölçü (vezin) de bozulmazdı” denemez. Yahya Kemal bu dizede “ser-in” ile “ser-vi” sözcükleri arasındaki ses uyumunu yakalamış ve bir dizem (ritim) oluşturmuştur…

Diğer yandan Ömer Asım Aksoy da “Dil Yanlışları” adlı yapıtının ‘De-

yimlerde Yanlışlar' bölümünde 'Sessiz Gemi' şiirinden iki dizeyi eleştirir ve **"Birbirinden ayrılıp gitmekte olan kişiler,** 'mendil' sallarlar, 'el' sallarlar; ancak 'kol' sallamazlar. 'Elini kolunu sallayarak' biçiminde bir deyimimiz varsa da anlamının buradaki durumla ilgisi yoktur" derken gideni, gerçek bir gemi yolcusu olarak mı düşünmüştü acaba?..

Ömer Asım Aksoy

Doksanlı yılların başlarıydı sanıyorum; bir söyleşimizde bu konuya değinmek istediğimde; "Dilimizde 'kol sallamak' diye bir deyim yoktur" diyerek sözümü kesti.

Kendisine duyduğumuz büyük saygı gereği, bize de 'boyun kesmek' düştü...

***

Arapça bir söz vardır: **El mâna fi batn-üs şair** (şiirin anlamı şairin karnındadır).

Bu şiirin gerçek yorumunu, gençlik yıllarımızda içimizdeki edebiyat ateşini tutuşturan ünlü edebiyat tarihçisi Nihat Sami Banarlı (1907-1974)' dan dinleyelim:

"Yahya Kemal, 'Sessiz Gemi' şiirinin çok sevilmesinden memnun, ancak yanlış anlaşılmasından mustaripti. "Kendisine: 'İzin verirseniz, Sessiz Gemi'nin benim anladığım ve sizden de dinlediğim gibi bir tahlilini yazayım' dedim. Yazdığım Sessiz Gemi makalesini birkaç gün sonra kendisine okudum ve tasvibini aldıktan sonra 15 Ekim 1955 tarihli Hürriyet gazetesinde yayımladım."

Banarlı'nın yayımlanan bu yazısı özetle şöyle:

"...Bu şiiri seven bazı kimseler **Sessiz Gemi** sembolünün bir tabutu tasvir ve ifade ettiğini zannediyorlar... Fakat Sessiz Gemi şiirinde, sessiz gidişinden bahsedilen gemi asla bir tabut değildir... **Sessiz gemi, ölüm hadisesinde tabutun değil, ruh'un gidişidir;** ruhun tamamıyla sessiz, hareketsiz ve görülmez gidişidir. Tabut ise bir cisimdir; nihayet muayyen bir yerde kalacak olan hazin bir cisim... Halbuki, Sessiz Gemi'de gidiş sonsuzluğadır. Tabutun ve cismin ne olacağını bilen insanlık, ruhun ne olduğunu ve nereye gittiğini hâlâ kestiremiyor. Sessiz Gemi, işte bu meçhulün şiiridir.

"Aynı beyitte **zaman'dan demir almak,** ondan ayrılan ruh için zamanın bitmesi, bizim hayattan ayrılmamızdır... Sessiz Gemi'de ruh, zamandan ayrılıp bilinmez diyarlara uzanan meçhul bir yolculuğa çıkıyor. Hakiki hayatta, gemi ile seyahate çıktığımız zaman sevdiklerimiz, dostlarımız, ak-

rabalarımız **bize mendil sallar; el ve kol sallar.** Bu seyahatte ise böyle bir hareket görülmez."

***

Sessiz Gemi, en acı hakikat olan ölümün, şiir ve musiki ile birleşmiş ince bir teselli-sidir:

Artık demir almak günü gelmişse zamandan,
Meçhule giden bir gemi kalkar bu limandan.
Hiç yolcusu yokmuş gibi sessizce alır yol;
Sallanmaz o kalkışta ne mendil ne de bir kol.
Rıhtımda kalanlar bu seyahatten elemli,
Günlerce siyah ufka bakan gözleri nemli.
Biçare gönüller! Ne giden son gemidir bu!
Hicranlı hayatın ne de son matemidir bu!
Dünyada sevilmiş ve seven nafile bekler;
Bilmez ki giden sevgililer dönmeyecekler.
Birçok gidenin her biri memnun ki yerinden,
Bir çok seneler geçti; dönen yok seferinden.

***

Prof. Dr. Nihat Reşat Belger anlatır:

Yahya Kemal, Vaniköy'e geldiği bir gün bana: "Aziz doktor, hastalığı nasıl teşhis edersiniz" diye sordu.

"Kolay", dedim. Hasta neresinden şikayet ediyorsa orasını inceler, teşhisi koyarız.

"Peki, siz şiiri nasıl yazarsınız? Asıl güç olan budur.

"Kolay" dedi. "Mesele, kelimeleri bulup sıralamakta… Mesela: Aheste/çek/kürekleri/mehtap/uyanmasın. Bu beş kelimeyi buldunsa, şiir kolayca tamamlanır."

Bir şiirin beş kelimeden ibaret olduğuna hayret ettim ve "nasıl olur?" dedim.

Onun üzerine anlattı:

"Ünlü ressam Degas şiir yazmaya özenir; fakat yazdıklarının beğenilmediğini görünce dostu Malarmais'e başvurarak 'Dostum, ben ki bu kadar fikir sahibi bir insanım, yazdığım şiirler beğenilmiyor, ne önerirsin' diye sorar. Bunun üzerine Malarmais: **'Sevgili Degas, şiir fikirle değil, kelimelerle yazılır'** der.

"Evet doktor; inandın mı şimdi?.."

***

"Yahya Kemal, bir dizesine bir sözcük bulabilmek için yıllarca düşünen bir şairdir." (Memet Fuat, "Sözcüklerin Bildirisi" Adam Sanat, Şubat 1996)

"Yahya Kemal'in bir tek kelimeyi yıllarca aradığını ben de biliyorum; tek bir şiir üstüne bir ömür harcadığını bilmeyen yok.

"Sanatın zor, tenkidin kolay olduğunu bize o öğretmiştir." (Selahaddin Batu, Varlık) •

orhanvelidedeoglu@butundunya.com.tr

Yazı yazmayı öğrenmek, her şeyden önce düşünmeyi öğrenmektir.
Amie Suche

Gerçek anlamda demokrasi mümkün müdür? Seçimler her zaman meşru mudur? Seçmenler sandığa her zaman özgür iradelerini mi yansıtırlar.
Prof. Dr. Çetin Yetkin "Antidemokrasizm" adlı bu yapıtında seçimlerin meşruluğunu, çoğunluk kavramını, çok partili sistemi, katılımcılığı, seçmenlerin eşitliğini kısacası demokrasinin abc'sini, bu tartışmaların güncelliğini koruduğu şu günlerde okuyucusuna ulaştırıyor. Demokrasilerin aksaklıklarını göstermek ve nelerin düzeltilmesi gerektiğine dair görüşlerini sunuyor.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Metin Gören

Geride Kalan Kara İzler

Türk Futbol Tarihi'nde eşine rastlanmayan bir olayın, yıllar sonra anımsanma olasılığı sanırım çok yüksek olacak. Unutma konusunda son derece başarılı bu ülke insanının, olumsuzluk içeren bir konuyla bu denli ilgilenmesini, geçirdiği bir depresyonun izlerini taşıyor olması şeklinde anlamalıyız.

Çok sevdiği takımının olayın içine çekilmiş olması, ya da yargının, (Yargıtay yolu açık) verdiği suç unsuru içeren kararları, kitlesel yapının zihnini yanıtları çok zor açmazlarla perdeledi. Sporu, özellikle futbol denilen büyülü küre oyununu, güç, teknik, taktik gibi özelliklerinin dışına taşıranlar, yaşananları, " Geride kalan kara izler" şeklinde yorumlayarak, birilerine atfedeceklerdir. Bu doğru değildir.Ve bundan kendi hesaplarına pay çıkarmak isteyenler de, yanılgı içinde olurlar.

Oysa ki; milyonların keyif talebini uzun yıllardan beri büyük bir özveriyle karşılayan futbol oyunu, zaman zaman böylesine olumsuzluklarla sarsılmaktadır. Sarsılan bünye en ağır cezalarla ve çirkinlikleri caydırcı uygulamalarla onarılmaktadır. Türk Futbolu yargının kararları doğrultunda kaybolan yıllarını yakalayabilmenin ince hesaplarını zaman geçirmeden yapmak zorundadır.

Şikenin, yani danışıklı döğüşün yöntemlerini yıllarca çözemediler. Bu çözümsüzlük nedeniyle, bu ülke futbolunun tepesine sahte şikeciler yani, işi şansa bırakarak gelir elde edenler oturdu. Bir oyuncuyu elde edebilmenin olanaksızlığı ortadayken, yönetim kadrolarındaki bazı işgüzarlar takımlarına sözde hizmet (!) yoluna gitti. Şike asla belgelenemediği için söylentiler, fısıltı gazetelerine manşet oldu.

Kumar ve içki bağımlısı bir kalecinin itirafları ilginçti:

"Bana kalene gönderilecek tüm şutlar başının üzerine doğru atılacak dediler. Niye diye sordum.Yanıtları ilginçti. Sen geçen gün yaptığın bir söyleşide, 'Dünyanın en iyi kalecileri bile başının üzerinden çok kolay gol yer' demedin mi?' dediler. Ben de onayladım ve başımın üzerine atılan şutlarla iki gol birden yedim. Hiç kimse şüphelenmedi."

İkinci ligde iki takım karşılaşacaklar. Biri şampiyonluğa oynuyor, diğeri ise çok rahat. Şikeciler araya giriyor. Ancak bir türlü iletişim sağlanamıyor. Yöneticilerde telaş başlıyor. Kendileri için şampiyonluk yolunda en önemli karşılaşma bu. Çaresizce durumu garantiye alacak çözüm aranırken, bir yönetici Arşimet' in söylemiyle "Buldum!" diyerek önerisini anlatıyor:

'Paraları oyuncuların konçları *(tozluk)* arasına koyarız. Bizim oyuncular bir fırsatını bulur, rakiplerine gösterip, paraların tamamı maç sonrası sizindir derler."

Bu komik şike yönteminin uygulanıp, uygulanmadığını bilemiyorum ama yöneticinin başkanını ikna etmek

için epey uğraş verdiğini biliyorum. Yöneticinin eşine rastlanmayacak bu yöntemi tartışılırken, şampiyonluğu kaybeden *(konç uygulamalı)* takımı sarsacak açıklama rakip takımın oyuncusundan geliyordu:

"Bizimkiler işi çoktan bitirdi. Bizim başkanla sizin anlaşmaya çalıştığınız takımın başkanı anlaşmışlar. Sanırım hatır şikesi yapmışlar."

Bir de hatır şikesi vardı. Söylemlerinin oldukça komik, uygulamaların ise kolay olduğu anlatılırdı. Nasıl olduğu şimdiye dek çözülemedi. Adı gibi "hatır"ın geçerli olduğu, dostluk ilişkilerinin yeşil alanlara yansıyıp sonucu etkilediği, oyunların arkasındaki karanlık gölgeler olsa gerek

Şampiyonluğa oynayan bir başka takımın son şansı, büyük bir kentte oynayacağı, deplasman karşılaşmasındaydı. İşe takımın teknik direktörü girdi. Rakip takımın özellikle kalecisi ile iletişim kurulmalıydı; başaramadı. Ancak teknik direktör son şansını kurnazca bir yöntemle iyi kullandı. Maçtan bir saat önce karşılaşmanın oynanacağı stada giden teknik direktör oyuncularını soyunma odasında bıraktı, koşar adımlarla, sahaya girdi. Rakip takımın bir türlü bulunamayan kalecisi maç öncesi ısınıyordu. Teknik direktör kaleciye biraz daha yaklaştı ve sağ elini beş işareti gibi yaparak seslendi...

"Merhaba .... Kolay gelsin."

Isınan kaleci yerinden doğruldu, rakip teknik direktöre iki elini açarak ve on sayısını işaretler gibi yanıtladı:

'Hoş geldin abi."

Maçı deplasmana gelen takım kazandı ve şampiyon oldu. Ev sahibi takımın kalecisi o gün mükemmel bir oyun sergiledi ve haftanın karmasına girdi.

Beş ve on işaretleriyle selamlaşmalar, ekonomik bir anlaşmanın parmaklar yoluyla onaylanması mıydı, yoksa iki futbol emekçisinin kimselerin bilemediği bir dostluk yöntemi miydi, çözülemedi.

Beş ve on işaretleriyle selamlaşmalar, ekonomik bir anlaşmanın parmaklar yoluyla onaylanması mıydı, yoksa iki futbol emekçisinin bilmediğimiz bir dostluk yöntemi miydi, çözülemedi. Tüm bunlar, futbol dünyasında uydurulup abartılan masumane söylemler veya gerçek olma ihtimali yüksek ama sır duvarları arkasında iyi saklanan konular olabilirdi; bilinemedi... Bilindiği halde belki de üzerine gidilmedi, gidilemedi...

Mizahı Aziz Nesin gibi büyük ustalardan öğrenen Türk toplumu, "Adli vaka" gibi değerlendirmeye alınan olaylar karşısında, tarifi zor bir şok yaşıyorsa, fıkra gibi anlatılanların ciddiyet kazanmasındandır. Geride kalan kara izleri, kimler, nasıl silecekler bilemiyorum. Bildiğim tek şey, futbolu delicesine seven bir toplumun yaşananları asla hak etmediğidir. •

metingoren@butundunya.com.tr

Flaş...Flaş...Flaş

Suu Kyi'nin Zaferi

Yazan: ALAETTİN GİRAY

Bir süre önce batı ülkeleri basınında yukarıdaki manşetlerle Suu Kyi'nin inanılması çok güç bir zafer kazandığı duyuruldu.

Bu haber bizim basınımızda, her nedense pek ilgi görmedi. Haber konusu Suu Kyi ismini hiç duymamıştım, merak da etmedim. Ancak daha sonraki günlerde, batı basınının devamlı Suu Kyi'den bahsetmesi TV'lerinde çokca bu isimden söz edilmesi ve ayrıca Suu Kyi şerefine özel olarak dekore edilmiş Oslo Belediye Sarayında, bütün dünyadan davet edilen misafirlere bir resepsiyon verileceği ve İsveç Kralının da katılacağı duyumu

1991'de Dünya Nobel Barış Ödülü'nü alan Suu Kyi

bende merak uyandırdı. Misafirler, yıllardan beri kanunsuz, sorgusuz hapiste yatan, tamamen isole edilen ve kendi ülkesinde asla konuşma hakkı olmayan Suu Kyi'nin demokrasi ve ülkesinin geleceği üzerine yapacağı konuşmayı çok merak ediyorlardı.

Esasen bütün dünya Suu Kyi'nin tek başına yıllarca Birmanya Hükümeti (Devleti) ile tek başına mücadelesine hayran olmuş ve Dünya Nobel Barış Ödülüne layık görülmüş ve 11 Kasım 1991 tarihinde Oslo'da bu ödül Suu Kyi adına 18 yaşındaki oğlu Kim'e verilmiştir.

Kimdir bu Suu Kyi? Dünya basını neden Suu Kyi'e önem veriyor? 20 Aralık 2011'de Hillary Clinton Suu Kyi Birmanya'da hapishanede ziyaret ediyor. Başkan Obama ise, onun için "Benim mücahidim" diyor. Ülkesinde ise "Sayın Lady" diye anılıyor. Londra'da felsefe, siyaset ve ekonomi konusunda öğrenim gören Suu Kyi'nin geleceğin Nelson Mandela, Gandi veya Martin Luther King'i olacağı söyleniyor. Bu konuda ilk etapta kadın olarak onun adı geçmektedir.

ASIL İSMİ Aung San Suu Tschi'dir. Batı ülkelerinin Myanmar ve bizim coğrafyamızda Birmanya olarak adı geçen ülkede doğmuş, ve bu ülkenin vatandaşıdır.

Şimdi cunta yönetiminden hoşlanmayan, Burma halkı için bağımsızlık ve özgürlük isteyen ve seçim yapılması için cuntaya savaş açan bir generalden bahsedeceğim.

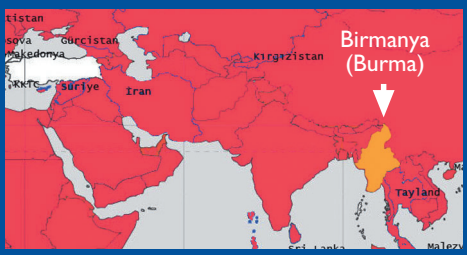
Bu general 32 yaşında, adı Aung San Suu Kyis'dir; arkadaşları ile beraber yönetime karşı mücadele başlattı;

General Aung San Suu Kyis

daha doğrusu başlatmak istedi. Hiçbir şey yapamadan, kendisi ve arkadaşları öldürüldü. Generalin parçalanmış cesedi evine getirildiğinde Suu Kyi henüz iki yaşında idi. İşte o parçalanmış ceset Suu Kyi'nin babası idi. Annesi hemşire idi. Babası hastalandığında onu tedavi ve bakımını üstlenmiş ve zaman içinde anlaşarak evlenmişler ve Suu Kyi dünyaya gelmiştir. Anne Khin Kyi'nin politika ile ilişkisi asla olmamıştır. Daha sonra, anne Khin Kyi 1960 yılında kızı ile Hindistana göç etmiş ve orada Burma Elçiliğinde görev yapmıştır. Suu Kyi ise yatılı bir Hint okuluna kaydını yaptırmış, piyano çalmasını, at binmesini Hint örf ve adetlerini öğrenmiştir.

1962 YILINDA Birmanya'da yine ihtilal oldu. Yeni cunta lideri demokratik bir seçimle iş başına gelmiş olan Başbakan ve diğer Bakanları körfez adalarındaki askeri bir hapishaneye kapatmıştı. Ülkeye yeni bir idari sis-

***BİRMANYA** bilindiği gibi güneydoğu Asya'dadır. Doğusunda Taylan ve Çin, batısında Bengal Körfezi ve Hindistan, Kuzeyi yine Çin Güneydoğu ise Hind Okyanusu ile çevrilidir. Kuzeyden güneye doğru uzanan upuzun bir kuyruğa benzemektedir. Yüz ölçümü 676.000 km2 ve nüfusu ise 50 Milyon civarındadır. Ülke 7 Federe Devlet ve 7 ilden ibarettir. Dini ise budizmdir. Kışın serin, baharda sıcak ve yazın biraz daha sıcaktır. Ülkenin % 60'ı en verimli ve kaliteli ormanlarla kaplıdır. Dünyada en kıymetli kereste bu ülkede üretilmektedir. Petrol, doğalgaz, kaliteli ahşap, pirinç, altın ve diğer kıymetli madenler ve kıymetli taşlar bakımından zengin bir ülkedir. Genelde önemli varlığı olan bir ülke diyebiliriz. İlk defa Birmanya'yı gören bayan bir Profesör, ülke için "Herhalde cennet dedikleri yer burası olmalı" ifadesini kullanmıştır.*

tem meydana getirmek istiyordu. Hristiyan misyonerler ülkeden kovuldu. Kadınların kısa pantolon, açık yaka gömlek giymeleri yasaklandı. Güzellik salonları ve moda evleri kapatıldı. Yavaş yavaş yeni yasaklar gelmeye başladı. Mecburi angarya işler başladı. Ülkenin yeni adı da Myanmar oldu.

Michael Aris ve Suu Kyi çocuklarıyla

Suu Kyi'nin annesinin elçilikteki görevine son verilince, orada yaşam zorlaştı ve anne ülkesine (Birmanya) geri dönmeye ve Suu Kyi öğrenimine İngiltere'de devam etmeye karar verdi. Suu Kyi Oxford St Hughs Kız Kolejine kaydını yaptırdı. Felsefe-Politika ve Ekonomi okudu. Bu arada Suu Kyi Londra'da Michael Aris ile tanıştı ve 1 Ocak 1972 yılında evlendiler. Londra'da bahçesi olan küçük bir evde yaşamaya başladılar. Ancak 1988 yılının bir Mart ayında, annesinin ölüm haberini alınca, Suu Kyi ülkesine Birmanya'ya döndü. Ülke yine çok karışıktı. Hergün, her taraftan silah sesleri geliyordu. 1988 yılı Temmuz ayında Diktatör Ne Win idareyi bırakacağını ve seçim yapacağını söyledi. Fakat ortalık yine bir türlü yatışmıyordu Ayaklanmalara tıp doktorları ve keşişler de katıldı. Cunta bunlara çok sert müdahalede bulundu ve 8 Ağustos

ÖZET TARİHÇE *Kuzey-Güney Birmanya'nın birleşmesi ile 18. asırda yeni bir Birmanya oluşmuştur. 1885 yılında İngiliz sömürgesi olmuştur. 1948 yılında hürriyetine kavuşmuş ve Birmanya Sosyalist Cumhuriyeti adı altında yeni bir devlet oluşmuştur. Yarım asırdan fazla bir süredir ülkede her on senede, yeni bir cunta yönetime el koymuştur. Her cunta, baskı, korku, sindirme yaratarak, yargısız, yasasız, meçhul tanık ve yalan ifadeleri sonucu insanları ceza evleri veya toplama kamplarına göndermiştir. Binlerce kişi henüz mahkemeye çıkmadan yıllardır terör ve vatana ihanet suçu ile tutuklu bulunuyorlar. Cezaevinde bulunanların çoğunu da hükümsüz tutukluların teşkil ettiği batı basınında konudur. Cuntanın aleyhine basında yazı yazılamaz. Esasen basın patronlarının ülkede diğer konularda da ticari işleri olduğu biliniyor. Kamu görevlileri, valiler, bölge başkanları adeta cuntanın bir memuru gibidirler.*

1988 günü binlerce kişi katledildi. Bu katliam cuntanın bir yüz karasıdır. Bütün uluslar cuntayı nefretle kınamışlardır.

Nihayet seçim konuşmaları başladı. Suu Kyi 26 Ağustos 1988'de baş şehir Yangons'ta kürsünün arkasında babasının büyük boy portresinin asılı olduğu platformda ilk defa halkına sesleniyordu. Söylenene göre; meydanda bir milyondan fazla bir insan topluluğu varmış. Suu Kyi *"Politikanın çok karışık bir şey olduğunu ve politikadan daima uzak kalmak istediğimi biliyorum, fakat sizlere şunu söylemek istiyorum. Ben babamın kızı olarak artık susmak istemiyorum"* diyerek söze başlıyor ve bu andan itibaren bir ev hanımı olarak değil, bir politikacı olarak milyonların demokratik hareketi ve gelecekteki ümitlerinin başkanlığına soyunmuş oluyordu. Bir ay içinde bütün yurtta en küçük yerleşim birimi dahil ayak basmadığı vatan toprağı kalmadı. Özgürlük, adalet, insan hakları, tutuksuz hapse atılanlar yıllardan beri mahkemeye çıkarılmadan cezaevinde bulunan Birmanyalı vatandaşlar Suu Kyi'nin konuşmasının ana konusu idi. Kısa sürede parti üye sayısı çok yükseldi ve Suu Kyi yeni kurulan Milliyetçi Ulusal Parti'nin Genel Sekreteri oldu. Esasında bu partinin temelini babası atmıştır.

Cunta Generalleri muhalefetin bu kadar çabuk toparlanacağını hüç düşünmemişlerdi. Yasaları, Anayasayı, yargıyı ve diğer tüm idari ve cezai işlemleri kendi menfaatleri doğrultusunda değiştirerek adil seçim, halkın istediği seçim getiriyoruz diyerek gururlanıyorlardı. Şimdi onlar, bu durumda yeni bir yol izlemek zorundaydılar. Nihayet 20 Temmuz 1989 günü 11

Özgürlük, adalet, insan hakları, tutuksuz hapse atılanlar, yıllardan beri mahkemeye çıkarılmadan cezaevinde bulunan Birmanyalı vatandaşlar, Suu Kyi'nin konuşmasının ana konusu idi.

adet askeri araç, tam teçhizatlı 50 den fazla askerle, sabaha karşı Suu Kyi'nin evine baskın düzenlendi. Telefon kabloları ve tüm dış haberleşme tamamen yok edildi. O saatte evde olan kırk kadar parti üyesi tutuklandı ve işkencenin en iyi yapıldığı bir adaya götürüldüler. 1989 yazından itibaren Suu Kyi için uzun sürecek bir ev hapis günleri başlamış bulunuyor. Bahçeye yabancıların girmesi yasaklandı. Radyo, mektup, haber gibi iletişim vasıtaları ortadan tamamen kalktı. Askerler gece ve gündüz devamlı bahçede ve evde bulunuyorlardı. Halk Suu Kyi'nin hayatından şüphe etmeye başlamıştı. Suu Kyi bunu önlemek için ara sıra piyano çalıyordu. Cunta Generalleri Suu Kyi'a Londra için tekrar yurda dönmemek üzere uçak bileti verdiler. Suu Kyi bunu kabul etmedi. Çok hasta olan kocasını ziyaret için 30 adet dilekçe vermiş ve hiçbiri kabul görmemişti. Ancak geri dönmemek üzere yurt dışına çıkarılmayı asla arzu etmedi.

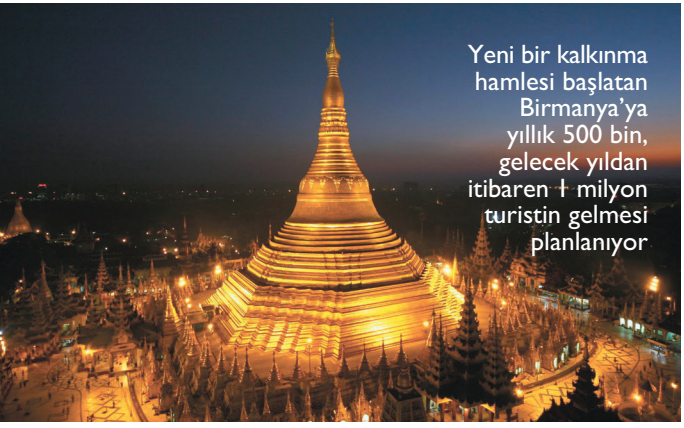
Suu Kyi bir devrim kızı olarak doğmuştur. O bir "lady"dir ve insan haklarının büyük ikonasıdır.

SONRAKİ YILLARDA ülkede isyan-artmaya başladı. 2007 yılında keşişler de bu ayaklanmalara katıldı ve çok sayıda keşiş yine öldürüldü. 2010 yılında yeni bir ihtilal oldu. Yeni cunta lideri, general elbisesinin çıkararak, sivil kıyafetle ülkesini yönetmeye başladı. Suu Kyi'nin ev hapsi de 10 Kasım 2010 tarihinde sona erdi. O, yani Suu ertesi gün parti merkezinde idi. Kısa bir süre sonra 33 yaşındaki oğlu Kim de partiye geldi. Koluna tavus kuşu motifli dövme yaptırmıştı. Birmanya geleneklerinde tavus kuşu ileri demokrasi hareketini simgeliyordu. 2012'nin Nisan ayında Birmanya'da yapılan seçimlerde top-

Sonradan sivil kıyafetle yönetime katılan General Thein Sein

lam 45 Milletvekilinin 43'ünü Suu' nun partisi kazanmıştır. Asker elbisesini çıkararak sivil giyinen General Thein Sein, seçimden sonra, seçimi hazırlayan yardımcılarına, uzmanlarına neden kendisini zamanında uyarmadıkları konusunda serzenişte bulunduğu söylenmektedir.

SUU KYİ bir devrim kızı olarak doğmuştur. İkincisi o bir "lady"dir ve insan haklarının büyük ikonasıdır. Yaklaşık 15 yıl suçsuz, hukuksuz ve yargılanmadan hapsedilmiştir. İki yıl zor şartlar altında ev hapsi yaşamıştır. Diğer politikacılara göre çok daha fazla tecrübeye sahiptir. O şimdi parlamentodadır. Bulunduğu bölgedeki diğer bütün geri kalmış ülkelerin de gelecekteki ümitlerini de sorgulamaktadır. Bu amaçla şimdi Oslo'dadır.

Uyanan Birmanya halkı ise, şimdiden yavaşça alanlarda ve salonlarda önceki yönetimin yargısız, yasasız uygulamalarını protesto ederek, sorumlular hakkında işlem yapılmasını istemektedirler. Şu anda fakir bir ülke görünümünde olan Birmanya büyük bir kalkınma içindedir. IMF Başkanı Birmanya'nın Asya'daki ilk kalkınan ülke olacağını söylemiştir. Avrupa ve diğer ülkeler Birmanya' ya koydukları ambargoları kaldırmaya başlamışlardır. Kıymetli taşlar ve kıymetli madenler, petrol, doğalgazın AB ülkelerine ihraç imkânı planlanmaktadır. Kalkınma, ülkeye yeni bir hareket getirecektir. Yıllık 500 bin ve gelecek yıldan itibaren 1 milyon turistin ülkeye gelmesi planlanıyor. Yıllık kalkınma da % 6 olarak öngörülmektedir. •

KOLOMB'UN YUMURTASI

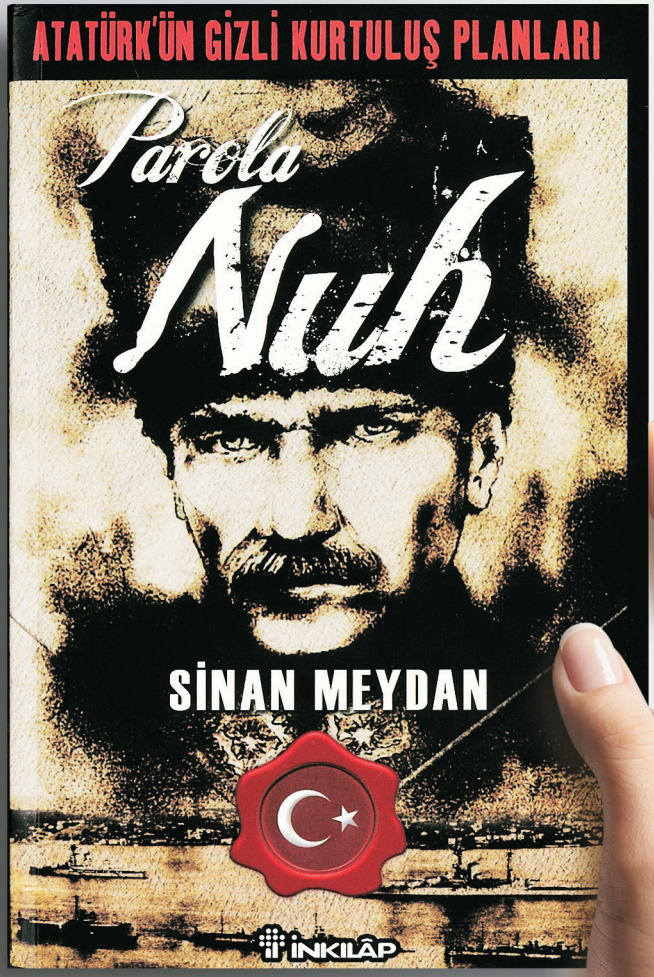

Kristof Kolomb, İspanyollarla yemek yiyordu. Konukların birçoğu, onun şöhretini küçümsüyordu. Söz Amerika'nın keşfinden açılınca, içlerinden biri yüksek sesle: "Oraları keşfetmek zor bir iş değil." dedi. Kolomb, bu söze karşılık eline bir yumurta aldı ve konuklara dönerek: "Hanginiz bu yumurtayı dik olarak dengede tutabilir?" diye sordu. Herkes denedi, fakat hiçbiri başaramadı. Kolomb yumurtayı aldı, ucunu hafifçe kırarak yassılaştırdı ve tabağa yerleştirdi. Artık yumurta dik şekilde duruyordu. Hepsi bağırarak: "Bu zor bir iş değil ki!" dediler. Kolomb gülerek: "Doğru" dedi, "Zor değil. Zor olan, bunu düşünebilmektir!"

Gönderi: SABRİYE AŞIR

Atatürk'ün, 19 Mayıs Öncesi Kurtuluş Hazırlıkları ve Planları

Bu kitap Mustafa Kemal Atatürk'ün 19 Mayıs 1919'da Samsun'a ayak basmadan önce Kasım 1918'de Adana'da Yıldırım Orduları Komutanı'yken Kurtuluş Savaşı'nın ilk adımlarını attığı ve daha sonra geldiği işgal İstanbul'unda geçirdiği altı aylık sürede (13 Kasmı 1918-16 Mayıs 1919) yaptığı çalışmalarla ve "gizli kurtuluş planları" ile Kurtuluş Savaşı'nın neredeyse tüm altyapısını hazırladığını belgelerle kanıtlamaktadır.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

TIP DÜNYASINDAN KISA KISA

Prof. Dr. Yürük İyriboz

VERMENİN MUTLULUĞU

Arkadaşlarıyla paylaşmayı öğrenen çocuklarda vermek, almaktan daha fazla mutluluk yaratır

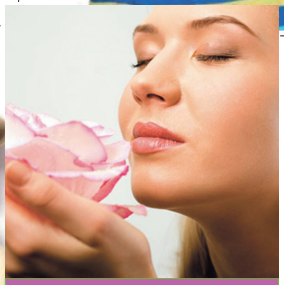
ALERJİ ve KÖPEK

Köpek beslenen evlerde küçük çocukların solunum yolları alerji ve enfeksiyonlarına yakalanma riski çok daha azdır.

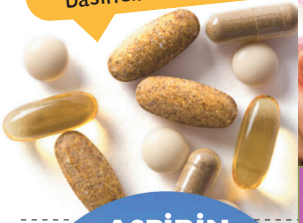
İYİMSERLİK

İyimserlik kalp hastalığı ve inme riskini azaltır.

Koku duygusunun azalması erken bunama belirtisi olabilir

D vitamini yüksek kan basıncını düşürür.

Depresyon bacak damarlarını daraltır.

TESTOSTERON

Kilo kaybı testosteron düzeyini artırır.

ASPİRİN MUCİZESİ

Haftada bir kaç kez aspirin alanlarda akciger kanseri riski çok daha azdır.

NİKOTİN

Tütünde bulunan nikotin yaraların iyileşmesini geciktirir

Sessiz sinemanın dahisi:

Charlie Chaplin

Yazan: SABRİYE AŞIR

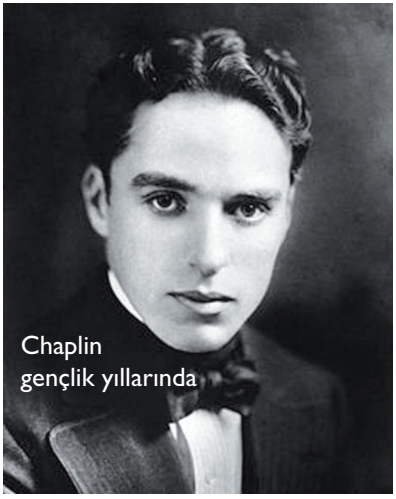
Charles Spencer Chaplin (Charlie Chaplin), 16 Nisan 1889 tarihinde Londra'nın fakir semtlerinden birinde doğdu. Babası çok yönlü bir vokalist, annesi ise Lily Harley sahne adıyla bilinen ve özellikle opera alanında ünlü olan, aktris ve şarkıcıydı. Üç yaşına bile gelmeden annesiyle babası ayrılan Charlie, daha çocukken sahnede görünmeye başlamıştı. Annesi, bir sahne performansı sırasında sesini kaybetmiş ve hemen ardından yaşadığı ekonomik zorlukların da etkisiyle psikolojik sorunları artmıştı.

Onun bir rehabilitasyon merkezine yatırılmasının ardından çocukları Charlie ve Sydney, babalarının yanına gönderildi. Charlie henüz 10 yaşında iken, babası alkol bağımlılığı nedeniyle 37'sinde hayatını kaybetti. Annesi tedaviden sonra Charlie'nin kız kardeşiyle birlikte bir bakımevine yerleşti. Geçirdiği zorluklarla dolu yoksul günler yaşı hayli küçük olan Charlie'de, derin izler bıraktı. Charlie daha sonra aileden gelme yetenek ve alışkanlığın da etkisiyle tiyatrolarda ve müzikhollerde çalışmaya başladı. On altı yaşındayken bir Sherlock Holmes yapıtı olan West End'de Billy karakterini oynadı. Charlie 24'ündeyken, film yapımcısı Mack Sennett tarafından keşfedildi. Hemen ertesi yıl da sessiz ve ilk filmi olan Making a Living ile sinemaya adım attı. Bir yıl boyunca 35 filmde rol alan Charlie'nin ünü hızla yayıldı. Yazdığı ve oynadığı 12 filmlik seri komediler de başarılı oldu ve sevildi. Kendi film şirketini kurarak sinema filmleri çekmeyi sürdürdü.

Teknolojik ilerlemenin ve makinelerin, insanları yoksullaştırmak yerine her bireyin faydalanabileceği daha mutlu bir hayat sunması gerektiğini savundu.

Filmlerinde bol pantolonu, sıkı bir frak ceketi, melon şapkası, bastonu, göz makyajı ve topukları birbirine yakın, iki yana açılmış ayaklarıyla akıllara kazınan 'Şarlo' karakterine hayat verdi. Hızlı yürüyüşü 'Şarlo gibi seğirtmek' kavramını dile yerleştirdi. Sessiz sinema ile dünyayı kendisine hayran bıraktı. İngiliz Kraliçesinden şövalye unvanı aldı, iki Oscar kazandı. Charlie, filmlerinde her zaman sol görüşe sempati duyduğunu hissettirdi. Kötü yönetim politikalarına göndermeler yaptı, filmle-

Chaplin gençlik yıllarında

rinde insanın tek tipleştirilmesine, yoksulluğa, işçilerin ve fakir halkın durumuna dikkat çekti. Teknolojik ilerlemenin ve makinelerin, insanları yoksullaştırmak yerine her bireyin faydalanabileceği daha mutlu bir hayat sunması gerektiğini savundu.

Sinemanın ilk dehalarından biri olan Charlie, o dönemin şartlarıyla yapılan filmlerinde, bugün bile teknik ve kurgu bakımından insanı şaşırtan ve hayran bırakan yöntemler kullandı. Sinema tutkunlarının arkasından sık sık "Kim bilir, bugün yaşıyor olsa, neler yapardı?" sorusunu sormasına neden oldu. Düşüncelerini de filmlerine açıkça yansıtması, başına iş açsa da pek umurunda olmadı. Trajikomik anlatımıyla Nazi Almanya'sı ile dalga geçen The Great Dictator'de kararları ve yönetimiyle ülkesini kırıp geçiren diktatör Adenoid Hynkel'i canlandırdı.

Yanlışlıkla Hitler'in yerine geçen Yahudi bir berberi canlandırdığı bu filmde, faşizm ve diktatörlüğe göndermeler yaptı. Sonraları ise Modern Times ve bu film nedeniyle ABD'de hakkında bir karalama kampanyası yapıldı. ABD'den kovulmuş, ancak bu üykeye tepkisi nedeniyle zaten ABD vatandaşlığını reddetmişti.

Charlie Chaplin, bol pantolonu, sıkı bir frak ceketi, melon şapkası, bastonu, göz makyajı ve iki yana açılmış ayaklarıyla akıllara kazınan 'Şarlo' karakterine hayat verdi.

Mizahını ezilenlerin silahı olarak kullanan Charlie'nin hayatında, filmler dışında da mizah hep vardı. Charlie Chaplin'nin benzerleri yarışmasına kendisinin de katılarak bu yarışmada altıncı olması, sinema tarihinin en ilginç olayları arasında yer aldı.

Ölümünden sonra naaşı İsvire'li bir grup tarafından fidye için kaçırıldı.

Charlie Chaplin Büyük Diktatör filminde

Ancak fidyeciler amaçlarına ulaşamadı, Charlie'nin naaşı 11 hafta sonra Geneva Gölü'ünün derinliklerinden çıkarılıp tekrar mezarına defnedildi.

İşte sinemanın 'modern palyaçosu' Charlie'nin, 1940 yapımı Hitler'in faşist politikasına dokundurduğu gelmiş geçmiş en iyi filmlerden olan Büyük Diktatör'de, miting sahnesindeki, zihinlerde yer eden o final monoluğu:

"Üzgünüm... Ama ben imparator olmak istemiyorum. Bu benim işim değil. Kimseye hükmetmek ya da boyun eğdirmek istemiyorum. Elimden gelirse, herkese yardım etmek isterim. Yahudi olan, olmayan, zenci ve ya beyaz... Hepimiz karşımızdakine yardım etmek isteriz. İnsanların yapısı böyledir. Biz birbirimizin mutluluğu için yaşamayı isteriz, kötülüğü için değil. Birbirimizden nefret etmek ve hor görmek istemeyiz. Bu dünyada herkese yetecek kadar yer var. Ve toprak hepimizin ihtiyacını karşılayacak kadar bereketlidir. Yaşam biçimimiz özgürce ve güzel olabilir… Ama biz yolu yitirdik. Açgözlülük insanların ruhunu zehirledi, dünyayı bir nefretle kuşattı, hepimizi kaz adımlarıyla sefaletin ve kanın içine sürükledi. Hızımızı artırdık ama bunun tutsağı olduk. Bolluk getiren makineleşme bizi yoksul kıldı. Edindiğimiz bilgiler bizi alaycı yaptı; zekamızı ise katı ve acımasız. Çok fazla düşünüyoruz ama çok az hissediyoruz. Makineleşmeden çok insanlığa muhtacız. Zekâdan çok iyilik ve anlayışa muhtacız. Bu değerler olmadan hayat korkunç olur. Her şeyimizi yitiririz.

Uçaklar ve radyo, bizleri birbirimize yaklaştırdı. Bu buluşların varoluş nedeni, doğaları gereği insanın içindeki iyiliği ortaya çıkarmak, evrensel kardeşliği oluşturmak ve hepimizin birleşmesini sağlamaktır. Şu anda bile sesim dünyadaki milyonlarca insana, acı çeken milyonlarca kadın, erkek ve küçük çocuğa, suçsuz insanları hapse atan, işkence eden bir sistemin kurbanlarına ulaşıyor. Beni işitenlere şunu söylemek istiyorum:

Umutsuzluğa kapılmayın!
Üstümüze çöken bela, vahşi bir hırsın,

insanlığın gelişmesinden korkanların duyduğu acının bir sonucudur. İnsanlardaki bu nefret duygusu geçecek ve diktatörler ölecektir ve halktan aldıkları güç, yine halkın eline geçecektir. Son insan ölene kadar, özgürlük asla yok olmayacaktır.

Askerler!.. Kendinizi bu vahşilere teslim etmeyin. Sizleri hakir gören ve esir eden, hayatlarınızı yönetmeye çalışan, ne yapmanız, ne düşünmeniz, ne hissetmeniz gerektiğini size emredenlere; sizleri bir hayvan terbiye eder gibi şartlandırıp topun ağzına sürenlere boyun eğmeyin. Bu doğa dışı, makine kafalı, makine kalpli adamlara boyun eğmeyin... Sizler birer makine değilsiniz! Sizler hayvan değilsiniz! Sizler insansınız. Kalbiniz insanlık sevgisiyle dolup taşmaktadır. Nefret etmeyin! Yalnızca sevilmeyenler nefret eder. Sevilmeyenler ve doğaya aykırı olanlar… (...)

Sizler insansınız. Kalbiniz insanlık sevgisiyle dolup taşmaktadır. Nefret etmeyin! Yalnızca sevilmeyenler nefret eder. Sevilmeyenler ve doğaya aykırı olanlar

St. Luke *İncili'nin on yedinci bölümünde şunlar yazılıdır: Cennet insanların içindedir. Tek bir insan ya da bir zümrenin değil, tüm insanların içinde, sizin içinizdedir. Güce siz insanlar sahipsiniz. Makineleri yapacak güce, mutluluğu yaratacak güce, bu hayatı özgür ve güzel kılacak güce sizler sahipsiniz. Bu hayatı olağanüstü bir maceraya çevirecek olan yine sizlersiniz.*

Öyleyse, demokrasi adına haydi bu gücümüzü kullanalım, haydi birleşelim…

Yeni bir dünya için savaşalım, insanca bir dünya için… Herkese yaşama şansı verecek, gençlere gelecek, yaşlılara güvenlik sağlayacak bir dünya için savaşalım.

Zalimler de böyle sözler vererek iktidara geldiler. Ama yalan söylediler! Sözlerini tutmuyorlar. Hiçbir zaman da tutmayacaklar! Diktatörler kendilerini özgürleştirir ama halkı esarete mahkûm ederler.

Haydi, şimdi bu sözleri tutmak, dünyayı özgürleştirmek için savaşalım, ulusal sınırlar olmadan yaşayabilmek için, hırstan, nefretten ve hoşgörüsüzlükten kendimizi arındırmak için… Sağduyulu bir dünya için savaşalım. Bilimin ve gelişmenin bütün insanlığa mutluluk getireceği bir dünya için savaşalım. (...) •

Uygarlığı belirleyen ölçü

4 feet, 8.5 inç

Yazan: SEBAHAT ÖNEN

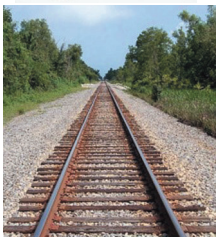
En üst düzeydeki gelişmenin simgesi uzay mekiği, uzaya gidiş dönüş yolculuğunu meğer, iki bin yıl önce Roma İmparatorluğu'nda saptanan bir ölçü sayesinde, yapabilmiş. Bu ölçü, "iki at poposunun genişliği" ölçüsüdür.

Roma İmparatorluğu'nda at arabaları için yol yapmak gereksinimi duyulduğunda yetkililer, yol genişliğinin ne kadar olması konusunu tartışmış, sonunda yüzyıllar boyu dünyayı etkileyecek bir ölçü bulmuşlardı. Bu ölçü, bir arabayı çeken iki atın yanyana geldiklerinde popolarının ölçüsü olan 4 feet 8,5 inç olarak saptanmıştı.

2 bin yıl önce kullanılan bu ölçü, daha sonra savaşlarda araçların rahatlıkla geçebileceği yollarda ve raylı ulaşım araçlarında da kullanılmıştı.

İngilizler, tramvay ve tren yollarında kullandıkları bu ölçüyü daha sonraki yıllarda ABD'ye taşımışlar, yol ve rayları, kendi ülkelerinde uyguladıkları genişlikte inşa etmişler, zorunlu olarak aynı ölçü tünellerin yapımında da kullanılmıştı. Teknoloji uzay aşamasına geldiğinde, önemli bir sorunla karşılaştı. Uzay araçlarının yakıt depolarının nakli için tren gerekiyordu. Depoların tünellerden geçebilmeleri için, 4 feet 8,5 inç genişlik ölçüsünde üretilmeleri gerekiyordu.

Araç yapım teknolojisindeki en üst düzeydeki gelişmenin simgesi uzay mekiği üretilirken, iki bin yıl önce saptanan bu ölçüye göre üretim, mühendislerin karşısına "olmazsa olmaz" bir kural olarak çıkmıştı.

Şu tümce sizin kulağınıza da "neler oluyor bu dünyada" dedirtecek denli ilginç gelmiyor mu?

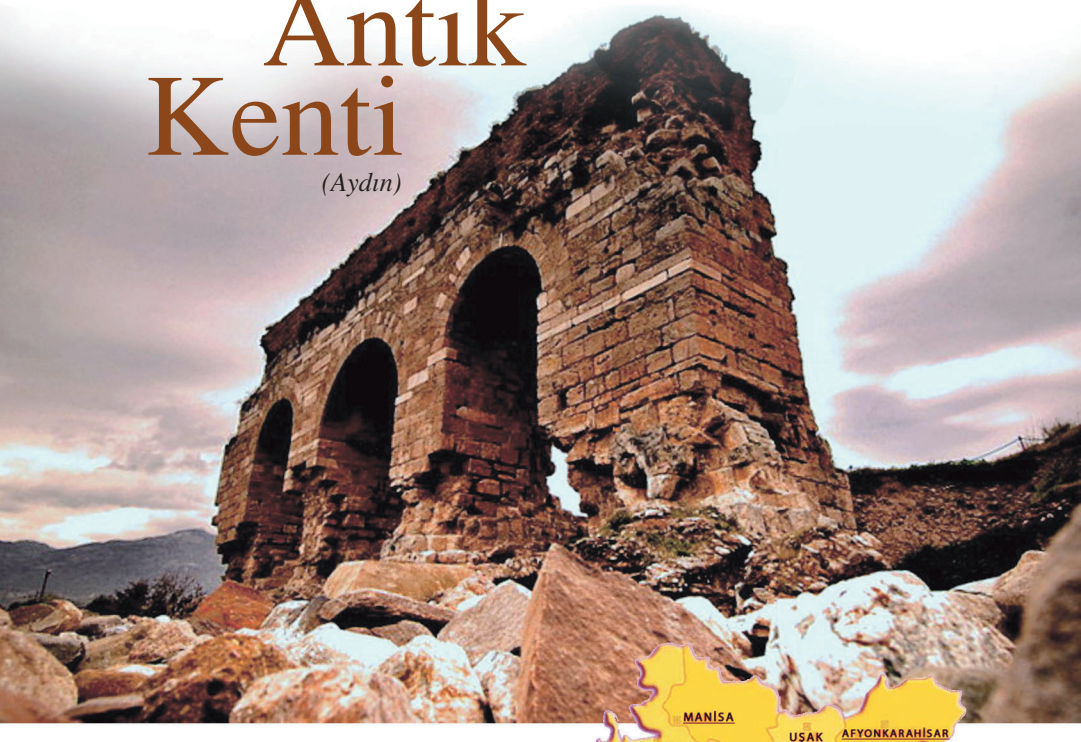
"Araç yapım teknolojisindeki en üst düzeydeki gelişmenin simgesi uzay mekiğinin yapımında, Romalıların iki bin yıl önce buldukları 'iki atın poposunun genişlik ölçüsü' esas alınmıştır!"

Çetin İmir

Tralleis Antik Kenti

(Aydın)

Tralleis Antik Kenti bugünkü Aydın ilinin hemen kuzeyinde, Kestane Dağının (Mesogis) güney eteklerinde, Büyük Menderes ovasına hakim bir noktada kurulmuştur.

Tralleis antik kenti dünyanın en eski ve büyük antik kentleri arasında yer alıyor Efes'in ardından gelir ama yerleşim itibari ile Efes antik kentinden daha büyüktür. Uygun iklim koşulları, doğal savunması, verimli ve sulak toprakları sayesinde antikçağın güçlü kentlerinden biri olmuştur. Kazı çalışmaları hala devam ettiği için kentin tüm yapıları henüz gün ışığına çıkamamıştır. Roma ile Seleukoslar arasındaki savaşta Roma'ya karşı tavır alan kent, Bergama Krallığı'na bağlanmış ve Tralleis adını almış ve M.Ö. 189-133 yılları arasındaki birçok Asya kentleri gibi Tralleis için de huzur ve barış dönemi olmuştur.

Antik Çağ yazarları o dönemin zengin ve önemli kentleri arasında Tralleis kentini de sayarlar. Kentin ticaret yolları üzerinde yer alması, coğrafi konumu ve bereketli Menderes havzasına sahip olması bu kadar zenginleşmesine olanak sağlamıştır.

Amazon savaşçılarından Tralla'nın kenti kurduğu rivayet edilir. Fakat yapılan araştırmalar sonucunda kentin Dor Göçleri sırasında yurtlarından olan barbar Trakyalı Tralleisliler tarafından kurulduğu saptanmıştır. Kentin eski dönemleri hakkında pek fazla bilgi yoktur. Perslerin M. Ö. 546 yılında Lidya'lıları yenilgiye uğratıp Anadolu'nun tamamına hâkim olmalarının ardından Tralleis Batı Anadolu'da kurulan Karia Satraplığına (valiliği) bağlı bir merkez haline gelmiştir. M. Ö. 334 yılında Makedonya Kralı Büyük İskender'in Perslileri yenilgiye uğratarak Anadolu'ya girmesiyle beraber kent gönüllü olarak Makedonyalıların egemenliği altına girmiştir.

Cam atölyesi ve fırın

Trailles dönemi sikkeleri

M.Ö. 188 - M.Ö. 133 yılları arasında Tralleis kenti Bergama Krallığı'na bağlı olarak kalmıştır. Bergama Krallığı'na bağlı olduğu bu dönemde en parlak dönemini yaşamıştır. Bu dönemde ekonomik anlamda da rahatlamış, çok iyi nitelikli ve kaliteli cistophor olarak adlandırılan sikkeler basmaya başlamıştır. Son Bergama kralı olan III. Attalos'un vasiyeti olarak bütün Bergama Krallığı topraklarını Roma İmparatorluğu'na bırakması sonucunda Tralleis M.Ö. 129 yılında Asya Eyaletine bağlanarak prokonsüllerce (yetkili vali) yönetilmeye başlanmıştır.

Roma İmparatoru Augustus Döneminde M. Ö. 26 yılında yaşanan büyük depremde Tralleis kenti çok büyük bir tahribata uğramıştır. İmparator Augustus kentin tekrar inşa edilmesi için büyük yardımda bulunmuş ve kentin adı Augustus'a olan minnettarlığı göstermek için Caesara olarak değiştirilmiş ve Roma İmparatoru Traianus dönemine kadar kentin adı Caesara olarak kalmıştır.

Kent hakkındaki ilk bilgiler Anadolu'yu 19. yüzyılda dolaşmış olan Batılı gezginler tarafından verilir. Tralleis'i ziyaret eden ilk gezginlerden olan Fransız Charles Texier Osmanlı döneminde, antik kentin yapı malzemesinin taş ocağı olarak kullanıldığı için tahrip edildiğinden bahsetmektedir. Detaylı araştırmalardan birisi O.

Tralleis kazı çalışmaları

Rayet ile A. Thomas tarafından yapılan çalışmadır. O. Rayet ve A. Thomas bu çalışmalarında Tralleis'in tarihi hakkında ayrıntılı bilgiler vermişler, Kentte bulunmuş heykeltıraşlık eserlerini ve mimari parçaları da inceleyerek, bütün eski kaynakları saptamaya çalışmışlardır.

İlk kazı çalışmaları 1888 yılında C. Humann ve W. Dörpfeld tarafından yapılmış, 1 Ekim 1888 de başlayan kazı çalışmaları beş hafta boyunca devam etmiş ve ilk olarak cimnazyum, tiyatro ve çevresinde başlatılan kazı çalışmalarına daha sonraki haftalarda stadyum ve tiyatronun çevresinde gerçekleştirilmiştir.

Prof. Dr. Abdullah Yaylalı

Kentte uzun süre ara verilen kazı çalışmaları 1996-2002 yılları arasında devam etmiş, Adnan Menderes Üniversitesi Arkeoloji Bölüm Başkanı Prof. Dr. Abdullah Yaylalı başkanlığında 2006 yılında tekrar başlamıştır.

CİMNAZYUM

Cimnazyum'lar kelime olarak çıplak

Cimnazyum

anlamına gelen Gymnos'tan türemişlerdir. Bunun sebebi Yunanların çıplak olarak spor yapmalarıdır. Cimnazyum kişinin fiziksel ve zihinsel olarak gelişimini sağlamak için yapılmış spor tesisleridir. Roma İmparatorluk Döneminde cimnazyumlarda bir takım değişikliklere gidilerek Romalıların hamam yapısı ile birleştirilmiş, böylece Tralleis'te de karşımıza çıkan Hamam-Cimnazyum karmaşık yapıları oluşmuştur. Halkın "Üçgözler" olarak adlandırdığı anıtsal boyutlardaki Hamam- Cimnazyum yapısı, batı-doğu doğrultusunda inşa edilmiş, yaklaşık olarak 25.000 metrekarelik bir alanı kaplamaktadır. Yapı kompleksinin anıtsal boyutlarda olması tamamen imparatorluk geleneği ile ilgilidir.

ROMA KONUT ALANI

Roma Villası, cimnazyum yapı kompleksinin 150 m. batısında yer alır. Doğu-batı yönünde uzanan Roma ve Bizans Döneminde kullanılan ana caddenin güneyinde konuşlandırılmıştır.

Yan yana dizilmiş odalardan oluşan, mozaik salonlu, avlulu ve su havuzuna sahip villa yakın Roma İmparatorluk Dönemine tarihlenmektedir.

TİYATRO

Tiyatrolarda dinsel törenler, tragedya ve komedya türü oyunlar sergilenmektedir. Yaklaşık 10.000 kişinin gösterileri rahatlıkla izleyebileceği büyüklükte yapılmış olan Tralleis Tiyatrosu Akropolis tepesinin güney eteğinde eğimden yararlanılarak inşa edilmiştir. Ünlü Romalı mimar Viruvius De Architectura isimli mimarlık üzerine yazdığı kitabının bir bölümünde Tralleis Tiyatrosundan bahsetmektedir. Alabandalı Apatourios isimli bir ressamın "Halk Meclisi" olarak da adlandırılan ve temsillerin sergilendiği Tralleis Tiyatrosunun sahne binasını ustaca boyadığından bahsetmektedir. Yapımından bir süre sonra bu boyalı sahne binası modasını yitirmiş, yerine mermer malzeme kullanılarak zengin kabartmalı mimari ve heykeltıraşlık eserleriyle dekore edilmiş, gösterişli bir sahne binası yapılmıştır. Tiyatroda sahne temsillerinin yanı sıra halk toplantıları da yapılırdı. Roma Döneminde yapılmış benzer tiyatro örneklerinin ışığında Tralleis Tiyatrosu M. S. 50 yılına tarihlenmektedir.

KANALİZASYON (veya Askeri Depo)

Kanalizasyon sistemi olduğu düşünülen yapının giriş kısmı cimnazyumun 300 m doğusunda yer almaktadır. Askeri depo veya sığınak olduğu da diğer görüşlerde yer alır. Üç katlı anıtsal bir yapının birinci katı (M. Ö. 300-30) yapılmış, daha sonraları ikinci ve üçüncü katlar da eklenerek yapının güçlendirilmesi sağlanmıştır. Ana kayanın oyulmasıyla yapılan bu tüneller, tavan üzerindeki yükü hafifletmek amacıyla kıvrımlar yaparak ilerletilmiştir. Doğal yapının zayıf olduğu, çökme tehlikesi olabilecek yerlerde duvarlar örülerek yapı sağlamlaştırıl-

Kanalizasyon

mıştır. Tünel yüksekliği konusunda belli bir standart yoktur. Tüneller bazı yerlerde 9 m. bazı yerlerde 4 m. yüksekliğindedir.

Tünellerde belirli aralıklarda kapılar ve savunma setleri yapılmıştır. Hava dolaşımının sağlanması için, belirli aralıklarla havalandırma bacaları açılmıştır.

Askeri Depo

STADYUM

Antik Çağda kentlerin en önemli mimari yapılarından birisi hiç kuşkusuz stadyumlardı. Antik Çağdaki stadyumlar; atletizm ve spor müsabakalarının yapıldığı alan ve bu alanı çevreleyen seyirci basamaklarından oluşan karmaşık yapılardır. Stadyum kelimesi eski çağlardan günümüze kadar değişime uğramadan kalmış sözcüklerden biridir.

Aydın Müzesi

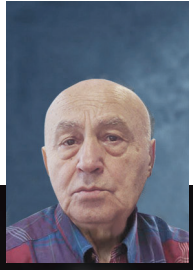
AGORA

Agoralar kentlerin merkezinde yer alan yurttaşların politik, dini, ticari ve kenti ilgilendiren her türlü konuda konuşup tartıştıkları pazar yerleridir. Düz ve geniş bir alan ile bu alanı çevreleyen karmaşık yapılardan oluşur.

Kazı alanında bulunmuş eski takı, toprak kap, minik heykeller, saklama kapları, çok amaçlı sürahi, vazo, kandil ve günlük kullanıma yönelik eşyalar Aydın Müzesi'nde sergilenmektedir. •

cetinimir@butundunya.com.tr

Suat Türker

Tribünlere Kırmızı Kart Gösteren Göçmen Hakem

TRİBÜNLERDE kıyamet kopuyordu. Kavga ha çıktı, ha çıkacak. Sahadaki sert futbol, sonunda tribünlere sirayet etmişti. Seyirciler, avazları çıktığı kadar bağırıyorlardı.

Ayağa kalkıp itişenlere arkadaşları engel olmaya çalışıyordu. Gök gürültüsünü andıran sesler arasında duyulan sadece, "Yuuhhh!"sesleriydi. Müthiş bir kargaşa yaşanıyordu. Lig öncesi hazırlık karşılaşması olduğundan pek fazla güvenlik görevlisi de yoktu statta.

Hakem soğukkanlılığını kaybetmedi. Maçı durdurdu. Güvenli adımlarla rap rap yürüyerek kapalı tribünün önüne geldi. Sol üst cebinden çıkarttığı kırmızı kartı, sağ elinin parmakları arasına aldı. Dirseğini dik açı durumuna getirdi. Kırmızı kartı fırlatırmış

gibi elini ileri uzattı. Tribündeki seyircilerin karşısında heykel gibi öyle durdu. Sesler kesilene kadar bekledi.

"Tribündekiler... Alın sizlere kırmızı kart. Atarım dışarı haaa!.." diye bağırdı. Kartı cebine koydu. Aynı asker adımlarıyla rakip taraftarın toplandığı açık tribüne yürüdü. Onlar da kırmızı kart gördüler.

"Bu da size! "

Kafalarına atarcasına gösterdi kartı. Tribünlerde önce büyük bir sessizlik oldu. Herkes şaşırmıştı. Duraladılar. Sonra kahkahalar arasında bir alkış sesi duyuldu. Seyirciler gülüyordu. Bazıları kasıklarını tutarak gülme krizi geçiriyordu. Belki de dünya'da ilk kez, futbol seyircisi kırmızı kart görüyordu. Sinirlilik kaybolmuştu. Biraz önce itişip kakışanlar, neşe içinde birbirlerine soruyorlardı.

"Kim bu hakem?"

Maç sakin bir hava içinde sona erdi. Takımlar berabere kalmışlardı. Saha kenarında gazeteciler, meraklılar toplanmışlardı. Hakemi bekliyorlardı. Hakem Nuri kısa konuştu:

"Babam olsa dinlemem. Kurallara uymayana kırmızı kartı gösteririm. Futbol maçlarında olayların çıkması önlenmek isteniyorsa seyirciler de kırmızı kart görmelidir."

Ertesi gün Alman gazetelerinde, Hakem Nuri'nin tribünlere kırmızı kart göstermesi olayı, kocaman fotoğraflarıyla yer alıyordu. Televizyonda görüntüler yayınlandı.

***

Türkiye'den gelen ünlü bir takım Köln'de hazırlık maçı yapacaktı. Rakibi de Alman amatör liginden iddialı bir semt takımıydı. Oyuncuları da taraftarları da çok hırslıydı.

Organizasyon berbat, hakem kadrosu eksikti. Orta hakem gelmemişti ve maç başlayamıyordu. Seyirci protestoya başlamıştı bile.

Sahada anons duyuldu:

"Acele hakem aranıyor. Hakemlik yapan bir arkadaşımız organizasyona gelsin."

Hakem aranır da bulunmaz mı? Almanya'daki göçmen toplumunda Allah'a şükür hiç eksiğimiz yoktur. Hakem'i, doktoru, mühendisi, tedarik-

çisi, otomobil yarışçısı bile vardır...

Nuri saha kenarında göründü. Asker adımlarıyla yürüdü. Hakem kadrosundaki yerini aldı. Kıyafeti biraz komik görünüyordu. Siyah pantolon, altında da rugan ayakkabı. Üzerinde ise bir sucuk fabrikasının reklam olarak dağıttığı forma vardı. Bunu da sahadaki yedek futbolculardan birinden almıştı.

Maçı başlatmanın sevinci içinde yanındakilere açıkladı:

"Böyle acil durumlarda kıyafet önemli değildir. Siz o kişinin yapacağı göreve bakın."

Maç başladı. Hakem Nuri, topun sihrine kapılmış, bir aşağı, bir yukarı koşup duruyor. Top neredeyse Nuri orada. Her düdük çalıştan sonra da, 'hazır ola' geçiyor ve başıyla tribünleri selamlıyordu.

Maç Nuri'nin tribünlere kırmızı kart göstermesi sayesinde olaysız bitti. Nuri aceleyle giysilerini çıkartmış saha kenarında birine vermişti. Maç sonrasında, özenle seçtiği ipek kravatını, gömleğini, yeni aldığı pahalı kazağını emanet ettiği adamı çok aradı, ama bulamadı. Adam tüymüştü. Olsun. Hiç üzülmedi. Arabasına atletle bindi evine sahadaki giysileriyle gitti.

***

Gazeteciler Nuri ile uzun bir söyleşi yaptılar. İlk soruları biraz esprili oldu:

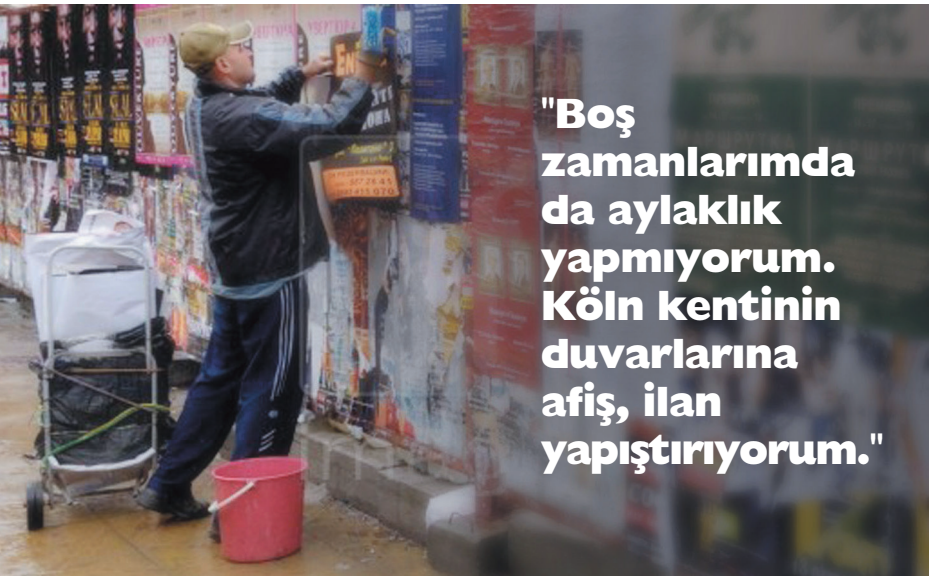
"Siz gerçek bir hakem misiniz?"

Nuri bu soruya öfkelenmişti ama belli etmedi. Elini cebine attı. Hakemlik lisansını çıkarıp gösterdi.

"Ben Türkiye'de de hakemlik yaptım. Oradan da lisansım var. Buraya gelince açılan tüm kurs ve seminerlere katılıp alnımın akıyla bu lisansı aldım. Bana burada amatör küme maçlarını veriyorlar. Futbolu çok iyi bilirim. Daha önemlisi futbol seyircisini tanırım.

Sahadaki tek otorite hakemdir. Seyirciye de hükmeder. **Kardeşim, bırakın şimdi futbol seyircisini, insan kendi yaşamında da kırmızı kart göstermesini bilmeli.**

"Boş zamanlarımda da aylaklık yapmıyorum. Köln kentinin duvarlarına afiş, ilan yapıştırıyorum."

Futbol, oyuncusu ve seyircisiyle bir bütündür. Hakem tribünlerin de hakemidir. FİFA bunu duysun."

"Seyircilere kırmızı kart gösterdiniz. Bu nereden aklınıza geldi."

"Dedim ya... Sahadaki tek otorite hakemdir. Seyirciye de hükmeder. Kardeşim, bırakın şimdi futbol seyircisini, insan kendi yaşamında da kırmızı kart göstermesini bilmeli. Ben kendi kendime bile kırmızı kart gösteririm. Örneğin ilk karım, İyi bir ailenin kızıydı. Okumuş bilgili bir kadındı. Ama eve geliyorum. Evde yok. Kumara, konkene gitmiş. Sofra hazır değil. Altı ay dayanabildim. Hemen kırmızı kart gösterdim ona. Yani boşadım. Gençliğimde aşık olduğum bir kız vardı. Çok çiklet çiğniyordu. Küfürlü konuşuyordu. Uyardım, dinlemedi. O da kırmızı kart gördü. Yani, aşkıma dahi kırmızı kart gösterdim. Onu gönlümden attım. Sepetledim.

"Başka kimlere kırmızı kart gösterdiniz ?

"Sayıları çoktur. İş yerimde bir usta başı vardı. Ukalanın biri. Üstelik de yabancılara iyi gözle bakmıyordu. Bir gün sabrımı tüketti, ona da kırmızı kart gösterdim."

"O nasıl oldu. Adamı işten mi attınız?"

"Hayır ben işten ayrıldım. Başka iş buldum."

"Kırmızı kart sisteminizde başarısızlığa uğradığınız oldu mu?"

"Oldu. Ah Otto ah... Hâlâ kırmızı kartın ne demek olduğunu anlamadı."

"Otto kim?"

"Ben o adamın ismini bilmiyorum. Ama o benim adımı biliyor. Ben de ona Otto adını taktım.

Efendim, ben her zaman iki, üç işte çalışırım. Masrafım ağırdır. Üç

çocuk babasıyım üçü de çok iyi okuyorlar. Karım da çalışmıyor. Evde var beş nüfus. Tek işte çalışsam darlığa düşeriz. Boş zamanlarımda da aylaklık yapmıyorum. Köln kentinin duvarlarına afiş, ilan yapıştırıyorum."

"Nasıl ilanlar?"

"Her çeşit ilan. Bu kentin duvarlarını benden iyi bilen yoktur. Nereye afiş yapıştırılır, nereye yapıştırılmaz ben bilirim. Alman kanunları bazen çok serttir. Buna uymak gerekir."

"Otto ne yapıyor?"

"Otto denilen adam tekerlekli sakat arabasında dolaşıyor. Garibanın teki. Ama gel gör ki haddini bilmiyor. Sokağın başında beni gözlüyor. Yapıştırdığım ilanları söküp yırtıyor. Islah olmaz bir yabancı düşmanı."

Cebinden fotoğraflar çıkartıp gösterdi. Fotoğraflarda Otto ilanları yırtarken görülüyordu. Nuri kızgınlıkla konuşmasını sürdürdü.

"Adam sakat. Ayağa kalkamadığı için ucu çivili bir sopa yaptırmış. Oturduğu yerden sopayı uzatıp ilanı yırtıyor. Savcılığa bile şikayet ettim. Bu fotoğrafları delil olarak verdim. Bir şey yapamadılar. Çünkü adamın hem vücudu, hem de beyni sakat. Sağlam tarafı yok."

Ardından, kırmızı kartın felsefi tanımını da yaparak onlara nasihat verdi:

"Kırmızı kart yaşamda da bir semboldür. Birisine dostum dersiniz. Ama o adam öyle numaralar yapar ki dost değil düşman olduğunu anlarsınız. Bile, bile nezaketen bu ilişkinizi sürdürürsünüz. Ben de öyle sümük gibi iki yüzlü ilişkiler, dostlar yok. Hainliğini anladım mı ona hemen bir kırmızı kart gösteririm. Dünya'da ne kadar pislik varsa onlara 'dur' diyen ve daha sonra da çöpe atan bir semboldür kırmızı kart. Tavsiye ederim sizler de yaşamınızda kırmızı kart kullanın."

***

Kötü haber çabuk duyuldu. Nuri'yi hastaneye kaldırdılar. Durumu ağır. Ziyarete gelenleri yine neşeyle karşılıyordu. Ama halsiz, ama süzülmüş, sararmıştı. Söylememişler ama o anlamış. Kanser. Yaşam süresi sayılı. Artık buna da aldırdığı yok. Kendini ölüme alıştırmaya çalışıyor. Kim alışır, hoş karşılar ölümü Nuri'den başka.

Gelenler de Onu güldürmek için espri yapıyorlardı. "Tribünlere gösterdiğin gibi hastalığa da bir kırmızı kart göster. At vücudundan."

Acı acı gülümseyip onlara laf yetiştiriyordu:

"Ben ecel kadar hızlı kırmızı kart gösteremem ki. Kaderin kırmızı kartı bu. Türkiye'den buraya göç ettik. Şimdi de dönüşü olmayan bir dünyaya göç etmeye hazırlanıyorum. Zorunlu göç şimdi başlıyor."

Hakem Nuri'yi kaybettik. Göçmenler arasında az rastlanan renkli kişilerden biriydi. Cenazesi çok kalabalıktı. Tekerlikli iskemlesiyle Otto bile gelmişti cami avlusuna. Otto üzgündü:

"Ben şimdi kimin ilanlarını yırtacağım." diyerek gözlerini boş duvarlarda gezdiriyordu. •

suatturker@butundunya.com.tr

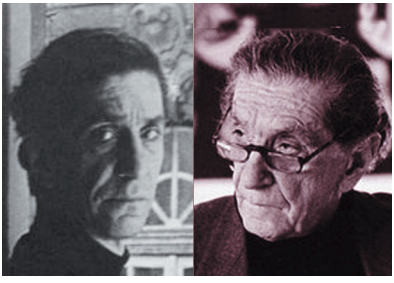

Kim Kimdi?

Geçmişten günümüze iz bırakmış ünlüler ve kısa yaşam öyküleri...

Yazan: SABRİYE AŞIR

İstanbul doğumlu genç adam, muhasebat müdürü bir babanın, müzik ve edebiyatla ilgili bir annenin oğluydu. Önce babasını, ardından annesini kaybetti ve kolejdeki öğrenimini yarıda bıraktı. Ağabeyinin desteğiyle sanata olan ilgisini resim, karikatür ve yazın alanında kendisini geliştirerek değerlendirdi. Dönemin gazete ve dergilerinde çizim ve yazıları yer aldı. Nazım Hikmet'in iki kitabı için kapak çizdi ve kendini çok genç yaşta 'ressam' olarak kabul

ettirdi. Atatürk'ü konu alan, çizgilerle süslü röportajı ile Atatürk'ün de beğenisini kazandı. Türkiye'ye gelen Sovyetler Birliği'nin ünlü yönetmenlerin-

den Sergey Yutkeviç de onun resimlerinden etkilendi. Yutkeviç'in filmini izleyen Atatürk, kendisinden bir Türk gencini yetiştirmesine olanak olup olmadığını sormuştu. Böylece Yutkeviç, genç adamın dekoratör ve ressam olarak çalışmak üzere kendisiyle SSCB'ye gelmesini istedi. 3 yıl SSCB'de sinema alanında da kendini geliştirdi. Başlangıçta Picasso'nun etkisinde kalan sanatçı, daha sonraları yapıtlarında özgün ve yerel bir senteze ulaştı. Çizgi ve yazılarıyla halktan yana, gerçekçi bir sanat görüşünü savundu. Siyasi görüşleri nedeniyle kendi ülkesinde oradan oraya sürgün edildi, yazdığı oyun ve senaryo yasaklandı. Bir süre tiroit kanseriyle mücadele eden, Türk resminin öncülerinden, karikatürist, yazar ve film yönetmeni bu çok yönlü adam, Nazım Hikmet'in "Mutluluğun resmini yapabilir misin?" diye sorduğu Abidin Dino idi…

Zengin bir avukat babanın dört çocuğundan birisi olan bu genç Fransız, bilim ve deney metotlarını öğrendiği kolejde başarılı oldu ve sonradan bu kolejde profesör olarak çalıştı. Napolyon'un ordusunda kurmay subay olarak görev yaptı. Nice bölgesinin sorumlusuydu ancak bir rahatsızlık geçirince, ordudan istifa edip kardeşiyle birlikte bilimsel araştırmalara yöneldi. Uzun süren çalışmaları sırasında, tarihteki ilk kalıcı fotoğrafı çekmeyi başardı. Karakutu kullanarak görüntüyü kurşun-kalay alaşımı özel bir plakaya düşürmüştü. Plaka, bitümen denilen ışığa duyarlı bir maddeyle kaplıydı. Biraz bulanık olan görüntünün oluşması için 8 saat beklemek gerekiyordu. Bir yaz günü, sekiz

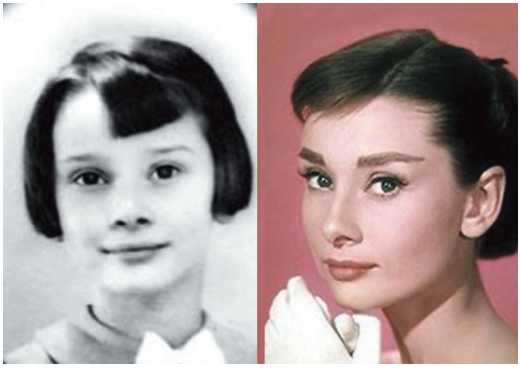
Uzun süren araştırmaları sırasında, tarihteki ilk kalıcı fotoğrafı çekmeyi başarmıştı.

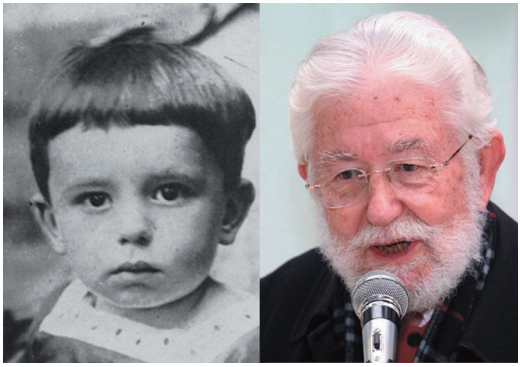
saat boyunca plakaya pozitif olarak pozladığı bu görüntünün adı 'La Gras' ta pencereden görünüm'dü. Arkadaşı Louis Daguerre ile birlikte dört yıl boyunca bu icat üzerinde çalıştı. Diğer yandan, içten yanmalı motor yapmayı başardı. Sistemin adı 'Marly Makinesi'ydi. Tarihteki ilk bisiklet konularına yoğunlaştı ve 'tekerlekli bisiklet'i geliştirdi. O dönemde adı 'Fast Foot (Hızlı ayak)' olarak anıldı. Fotoğrafın mucidi bu adam, araştırmalarında ona yardım eden kardeşi, iş nedeniyle gittiği İngiltere'de ailenin hemen hemen tüm servetini çarçur ettikten sonra aklını kaybederek yaşamını yitirdiği için maddi olanaksızlıklar içerisindeydi. Öncülük ettiği çalışmalar Louis Daguerre tarafından sürdürüldü. Diyafram

ve körüğün de öncüsü olan bu Fransız mucit Joseph Nicép-hore Niépce'ydi.

Güzel kız, Hollandalı barones bir anneyle, zengin bir İngiliz bankacının çocuğuydu. Anne ve babası, o henüz bir yaşındayken boşandı ve annesinin yanında kaldığından babasını bir daha göremedi. 10 yaşındayken annesi başka biriyle evlendi ve yeni babası ile birlikte Nazi işgali altındaki Hollanda'ya göç etmek zorunda kaldı. Savaşın ve baskının yarattığı yokluk ve acılarla dolu bu dönemde, oldukça zor bir çocukluk ve gençlik geçirdi. Hep sinemaya karşı büyük bir ilgisi vardı. Hemen her hayali oyuncu olmak üzerineydi. Savaşın bitmesinden sonra Londra'da bir bale okuluna yazıldı ve bir süre sonra modellik yapmaya başladı. Çocukluğundan itibaren içinde beslediği baş balerin olma hayaline ulaşamamış olsa da, modellik ve dansçılığa yönelerek kendisine bambaşka bir yol çizmişti. Bir kabarede dans ederken, henüz 22' sinde aynı yıl içinde dört filmde birden rol aldı. Yeteneği ve çalışkanlığıyla beğeni kazandı ve ona oyunculuk kapıları iyiden iyiye açıldı. Şımarık bir duruşu olduğu söylenirdi. Ama en gözde olduğu zamanlarda bile hep sade ve mütevazı kaldı. Her rolün içine eksiksizce sızabiliyor, o karakter oluyordu. Hızlı bir yükseliş yakaladı, onlarca başarılı filmde rol aldı. Aralarında iki Altın Küre'nin de bulunduğu sayısız ödül aldı. Yalnızca güzel ve yetenekli bir oyuncu değil aynı zamanda zarif bir hanımefendiydi. Ölümüne kadar 13 yıl boyunca İyi Niyet Elçisi olarak tüm dünyada yardım çalışmaları yapan, 'zarafetin simgesi' bu aktris Audrey Hepburn'dü...

Bu yakışıklı çocuk, Bandırma'da, Kırım göçmeni bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. Annesinin söylediğine göre, daha ilk yürümesinde, annesine çiçek niyetine bir yaprak götürdü. Küçük çocuğun, yaşamına yön verecek mücadelesinin bu olacağı, o zaman kimin aklına gelebilirdi? Liseyi bitirdikten sonra ailesinin triko-örme işinin başına geçip, onu ülkenin en başarılı sanayi kuruluşlarından biri haline getirdi. Doğa sevgisi gençlik yıllarında başladı. Konforlu evinden ayrılıp, çevre köylere gider ve hasat zamanı köylüye yardım ederdi. Sanayici olmak değil, edebiyatla ilgilenip kalan zamanını da doğayla iç içe geçirmeyi hayal ediyordu. Uzun süre babasının işini alnının akıyla sürdürdü,

Latince, Yunanca ve Fransızca öğrendi ve 9 yaşına bile girmeden Eton Koleji'ne gönderildi. On bir yaşına geldiğinde Avrupa'nın başlıca bilim ve kültür merkezlerini gezme ve tanıma olanağı buldu. On dört yaşında İtalya'ya gitti. Burada Galileo'nun çalışmalarını incelemeye koyuldu. Sonunda öylesine büyülendi ki, İngiltere'ye döndüğünde yaşam plânı çizilmiş, hedefi belirlenmişti; delikanlı için bundan böyle yaşam bilime verildiği ölçüde anlamlıydı. İngiltere'ye döndükten sonra kendini bilimsel araştırmalara adadı. Onun yaşadığı dönemde elementlerin sayısı bilinmemesine karşın elementler üzerine çeşitli çalışmalar yaptı. Kimyasal çözümleme yöntemini kurmasına karşın yalnızca kimya alanında değil, elektrik konusunda da çalıştı. Pozitif ve negatif elektrik yükü ayırımını buldu. Deneysel çalışmalarıyla kısa zamanda tanınsa da, bilimdeki en büyük atılımı hava basıncı üzerindeki çalışması ve bu basınca ilişkin kendi adıyla yasalaşan ilişkiyi bulması oldu. Modern kimyanın kurucusu ve ilk modern hatta gün geçtikçe işleri büyüttü. Sonra bir kırılma noktası oldu. Bir gün işigücü oğluna devrederek büyük hayalini gerçekleştirdi: Kendini doğaya adadı. Bir yandan botanik konusunda kendini geliştirdi, diğer yandan ülkeyi dolaştı. Yalova'da 14 bin tür bitkinin bulunduğu Türkiye'nin ilk özel arboretumunu kurdu ve geliştirdi. 20 yıl önce de Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı (TEMA)'nı kurdu. Çevre çalışmalarında liderlik üstlendi. Belki de onu en iyi ifade eden sözlerden birisini Worldwatch Enstitüsü Başkanı Lester Brown söylemişti: "Eğer günün birinde bir çevre azizi olacaksa, bu sıfatı alacak ilk kişi Hayrettin Karaca olacaktır."

Bıraktığı dünya, olgusal deneye, ussal ve eleştirel düşünmeye, doğal güçleri anlama ve denetlemeye yönelen bir dünya olmuştu.

İnanmanın sınırlarını zorlayan bir yaşam öyküsü… Bu İrlandalı adam, ailesinin on dördüncü çocuğuydu. Doğar doğmaz "anne" diye ağladı, 6 aylıkken konuşmaya başladı ve 1,5 yaşındayken ileri derecede okuryazardı. Daha çocukken

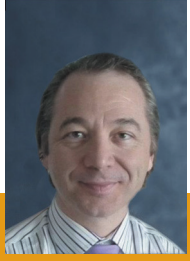
kimyager oldu. Onun doğduğu dünya büyücülüğün, falcılığın, batıl inançların kol gezdiği bir dünyaydı. Bıraktığı dünya, olgusal deneye, ussal ve eleştirel düşünmeye, doğal güçleri anlama ve denetlemeye yönelen bir dünya olmuştu. Öldüğünde çağdaşları onu, "Gerçeği soluyan Robert Boyle" diye anmışlardı.

Bu küçük çocuk, İzmir Karşıyaka'da daha önce sekiz kız çocuğu olan; ancak beşi yaşamını yitiren üç kız çocuklu ailenin dokuzuncu çocuğu olarak dünyaya geldi. Babası fabrikada makine işçisi, annesi ise ev hanımıydı. İlkokul ve lise öğreniminden sonra Erkek Sanat Enstitüsü'nde mobilya bölümünde okudu. Burada okulun futbol takımında yer aldı. Sonraları, İzmir'deki amatör bir takımda futbol oynamaya devam etti. Genç milli takımda da yer aldı ve bu sırada büyük takımların dikkatini çekti. Galatasaray ile taksi plakalı bir otomobil karşılığında beş yıllık bir sözleşme imzaladı. Avrupa kupalarında gol atan ilk Türk oyuncu oldu. Altı gün eksik askerlik yaptığı iddiası ile 45 gün cezaevinde kaldıktan sonra Galatasaray'da top koşturmaya devam etti. Ezeli rakip Fenerbahçe' ye karşı attığı ünlü 'ağları yırtan gol'ü hafızalarda yer etti. Bir süre Palermo forması giydikten sonra yeniden 'yuvası'na, Galatasaray'a geri döndü. Futbol yaşamı boyunca rakip fileleri tam 608 kez havalandırdı, 10 kez gol kralı oldu. Türkiye Ligi'nde attığı 217 golle bir

rekora imza atan Oktay, 1962-63 sezonunda 26 maçta attığı 38 golle bir sezonda en fazla gol rekorunu kırdı. İlk eşinden Galatasaray nedeniyle ayrıldı. İkinci evliliğinden dünyaya gelen kızı yalnızca 6 saat yaşadı. Çift, sonra bir erkek çocuğu evlat edindi. Senaryosu kendi yaşamı üzerine kurulan, yönetmenliğini Atıf Yılmaz'ın yaptığı filminde Ajda Pekkan, Ayten Gökçer ve Gönül Yazar ile başrol oynadı. Filmin adı 'Taçsız Kral', futbolun o unutulmaz Taçsız Kralı da Metin Oktay'dı… •

Altan Alkan

Dünyadan yurttan ilginç olaylar minik haberler

Kapıdan kovuldu bacadan girdi.

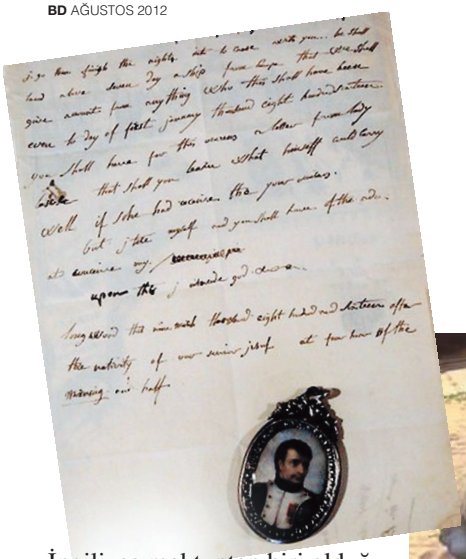
Costa Rica'da yüksek lisans eğitimi alan ve ABD'nin California Eyaleti'ndeki evine dönmek isteyen Müslüman Kevin Iraniha, havaalanına gittiğinde 'uçuşa yasaklılar' listesinde olduğunda öğrendi. Bunun üzerine, Kevin Iraniha, Costa Rica'dan Meksika'daki Tijuana kentine uçtu. Iraniha, Tijuana'dan California'ya ise yürüyerek geçti.

FBI yetkilileri, uçuşa yasaklı olan birinin ABD'ye yürüyerek girmesinin önünde herhangi bir engel bulunmadığını ifade etti. Terörist olduğundan veya terörist örgütler ile bir bağlantısı olabileceğinden kuşku duyulanlar 'uçuşa yasaklılar' listesine alınıyor. Iraniha'ya yönelik bu davranış ailesini öfkelendirdi. Iraniha'nın Mısır'da Hüsnü Mübarek'i deviren gösterilere katılmak için bu ülkeye gittiği, ancak radikal bir görüş sahibi olmadığı belirtildi.

Fransa'nın nurlu bit pazarı.

Açık artırmayı düzenleyen Osenat Müzayede Evi, mektubun öngörülen fiyatın beş katına (325.000 Euro) alıcı bulduğunu açıkladı.

Napolyonun 1816'da İngilizce öğretmenine düzeltmesi için gönderdiği ev ödevi, imparatorluğun kartal figürlü balmumu mührünü taşıyor. Osenat Müzayede Evi, açık artırmada satılan metnin Napolyonun yazdığı 3

İngilizce mektuptan biri olduğunu belirtti.

Haziran 1815te Waterlooda İngilizlere yenik düşen Napolyon, Güney Atlantikteki Sainte-Helene adasına sürgüne gönderilmişti. Kendini Ağustos ve Ekim 1815 tarihleri arasında bu uzak adaya getiren İngiliz gemisinde düşmanlarının dilini öğrenmeye ant içen Napolyon, Fransız devriminde Londra'ya yerleşen ve İngilizceyi iyi bilen Las Cases'den ilk derslerini almaya başlamıştı.

Las Cases, 1823'te yayımlanan Anılarında, Mayıs 1821'de 51 yaşında adada ölen Napolyon'un İngilizce'yi okuyamamaktan utanç duyduğunu ve İngilizce derslerine Ocak 1816'da daha sıkı sarıldığını belirtmişti.

Asırlık boşanma

Avusturya'da 115 yıl evli kalan dev kaplumbağalar ayrılma kararı aldı. Klagenfurt kentindeki Reptilienzoo Hayvanat Bahçesi'nde kalan Bibi ve Poldi isimli dev kaplumbağaların ayrılığı uzmanları hayrete düşürdü. Normalde birbirlerine sadakatleri ile tanınan çift, giderek ayrı yaşamaya başladı. İlgililer durum hakkında erkek olan Bibi'yi suçlu görüyor. Uzmanlardan Helga Hepp, "Tüm çabalarımız boşa gitti. Poldi'nin barışma çabalarına

Bibi, sürekli saldırgan hareketlerle karşılık verdi. dedi. Kamplumbağalara yakınlaşmaları için afrodizyak etkisi bulunan gıdalar yedirdiklerini ve birlikte oyuna teşvik ettiklerini de kaydeden Hepp, sonucun başarısız olduğunu ve Poldi'yi mecburen başka bir kafese aldıklarını söyledi. İsveç'ten getirilen kaplumbağaların her biri 100 kilo kadar.

Amerika. Akıl almaz ülke

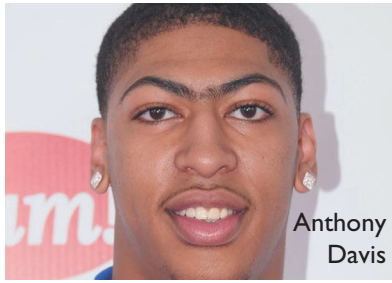
Texas eyaletinde ünlü soyguncu Frank Calabrese Sr'ın çaldığı mücevher ve değerli aksesuarlar açık artırmaya çıkarıldı. Aralarında 18 ayar altından saat, 250 elmas parçası, küpe, alyans, birçok lüks aksesuar ve koleksiyon parçasının yer aldığı

Frank Calabrese Sr

ürünlerin toplamda en az 500 bin dolar değerinde olduğu hesaplandı. 1927'den kalma madeni 20 doların 900 dolardan satışa çıkarılacağı müzayedeye geniş katılım bekleniyor.

Birleşik kaşa tescil

Henüz NBA'de olmayabilir, fakat NCAA (Amerikan Kolej Sporları Kurumu) basketbol oyuncusu Anthony Davis (19) geleceğini sağlama almak için çoktan harekete geçti Kentucky Wildcat takımının NCAA'de sekizinci şampiyonluğunu almasına önderlik ettiği halde daha çok kaşları ile tanınan Davis, NBA oyuncu seçimlerine günler kala kaşlarının patentini aldı. Davis böylece başka herhangi birinin bu kaş modelini taklit etmesi önlemiş oldu. Genç basketbolcu, CNBC kanalına "Artık kimsenin beni taklit ederek tek kaş bırakmasını ve bundan para kazanmasını istemiyorum. Bu konuya ailemle birlikte karar verdik çünkü onlar çok özel" dedi.

Anthony Davis

Sadakat yüzüğü

ABD merkezli bir internet sitesi eşlerin birbirlerini aldatmasını engellemek için ilginç bir yöntem buldu. Thecheeky.com adlı internet sitesi iç yüzeyinde kabartmalı bir şekilde 'Evliyim' yazılı olan yüzükleri piyasaya sürdü. Yüzük uzun süre takıldığında 'Evliyim' yazısı parmağın üzerinde beliriyor. Böylece eşlerini aldatırken yüzüklerini çıkardıklarında yine de evli olduklarını gizleyemiyor.

ABD'de Robin Hood vergisi

Yeni vergi için kampanya başladı. Aralarında pek çok önemli müzisyenin de bulunduğu bir grup , Wall Street'te

yapılan işlemler için vergi konulması amacıyla kampanya başlattı. Kampanyanın amacı Wall Street'in kumarhane tarzı ve vahşice olarak nitelendirilen işlemlerini bir ölçüde azaltmak. Amaç sade vatandaşın değil zenginlerin vergilendirilmesi.

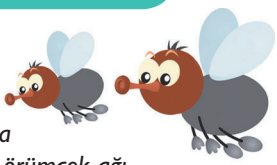
Milyoner kadına duvar ustası koca

Bizde davul bile dengi dengine çalar derler ama Almanya'nın sayılı zenginlerinden biri olan Catharina Cramer, bir duvar ustasıyla evlendi. Gelin hanımın damat bey için bir inşaat firması kuracağı idda edildi.

Hangi Sinek Korkar Kral Aslandan?

Ana sinek, *yeni doğan çocuklarını eğitmek için onları ormanda dolaşmaya çıkarmıştı. Uçarlarken bir örümcek ağı gördüler. Ana sinek, yavrularını uyardı:*

"Aman çocuklar, örümceğe dikkat edin"dedi. "Onun ağlarından birine yakalanırsanız, bir daha kurtulamazsınız, örümceğe yem olursunuz."

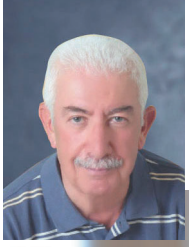
Ana sinek, kendini ve onları yine büyük bir tehlikeden kurtardı. Karşıdan, sinek yiyen bir kuş geliyordu. Ana sinek yavrularının önüne geçti ve birlikte bir ağacın yaprağı altına saklandılar. Tehlike geçtikten sonra ana ve yavru sinekler yeniden uçmaya hazırlanırlarken, ormanın derinliklerin tüyler ürpertici bir kükreme duydular. Yavru sinekler korkularından, yeniden yaprağın altına girdiler, saklandılar.

Yavrularının korktuğunu gören ana sinek yanlarına geldi ve onları rahatlattı.

"Korkmayın yavrularım, o kükreyen, aslan denilen bir hayvandır" dedi. "Merak etmeyin, kimseye bir zararı dokunmaz..." dedi. •

Gönderi: GÖKÇESU AKŞİT

Bekir Özgen

Aman Doktor

Siz hiç ayakta alkışlanan bir sunum izlediniz mi? Ben de izlememiştim.

Sahne 1: Perde açılıyor. Burası bir hastane odası… Hasta ile doktoru konuşuyorlar.

Doktor, "Dayancı olmayan, hasta olmasın! Yoksa işi zor..."

Hasta, "Gülümsemesini bilmeyen de doktor olmasın. Yüzünü ekşitmesin senin gibi."

Doktor, "Sana kim demiş hasta? Bıraksam, hoşaf koymazsın tasta. Şu haline baksana! Hasta oluncaya kadar eline ne geçtiyse yemiş içmişsin. İyileşene kadar sıkı bir diyet yap da aklın başına gelsin."

"Sen var ya, hekimden çok hâkime benziyorsun."

"Ne var bunda canım. Yalan mı söylediklerim? Hastalık dediğimiz, kötü zevklerimizin bedeli değil de nedir ki? Sağlığının değerini öğrensen

kötü mü olur?"

"Olmaz olmasına da, her an hastalığı düşünmeye kalkınca da, hastalık hastası olup çıkıyor insan. Hem biliyor musun, siz doktorların yanına yaklaşabilmek zor, birinizi bulduktan sonra onunla diyalog kurabilmek de başka bir dert."

"Nedenmiş o?"

"Neden olacak! Çoğunuz, korkumuzu ve tedirginliğimizi ya anlamıyor ya da anlıyor da umursamıyor. Sonra da, hastane, şifa bulunacak değil, hasta olunacak bir yer olup çıkıyor."

"Öyleyse, aklını başına devşir. Sen hastalığı istemezsen, o da seni arayıp bulmaz."

"Söylemesi kolay… Sanki sen doktor oldun diye, hiç hasta olmayacaksın!.."

Sahne 2: Onların çekilmesiyle, içeri adları Ozan ve Özge olan iki akademisyen sunucu giriyor. Biri elinde sazı, öteki dilinde sözüyle birbirine eşlik ediyorlar. Dünden bugüne yoksuldan varsıla, kadından erkeğe, gençten yaşlıya bütün hastaların hekimden ne beklediklerini sayıp dökü-yorlar. Maniler türküleri, türküler şarkıları izliyor.

Dr. Özge, "Şimdi…" diye giriyor söze. "Anadolu insanının kendi sözlerine, türkülerine bakarak iyi bir hekimin nasıl olması gerektiğini aktaracağız sizlere."

Ve Doçent Ozan, vuruyor bağlamasının tellerine.

"Aman doktor, canım gülüm doktor, derdime bir çare. / Çaresiz dertlere düştüm, doktor bana bir çare."

Biraz soluklandıktan sonra da:

"Söyle doktor, söyle ölecek miyim? / Ölmeden sılamı görecek miyim?"

"Trende…" diye ipucu veriyor Dr. Özge. "Ne olmuş?"

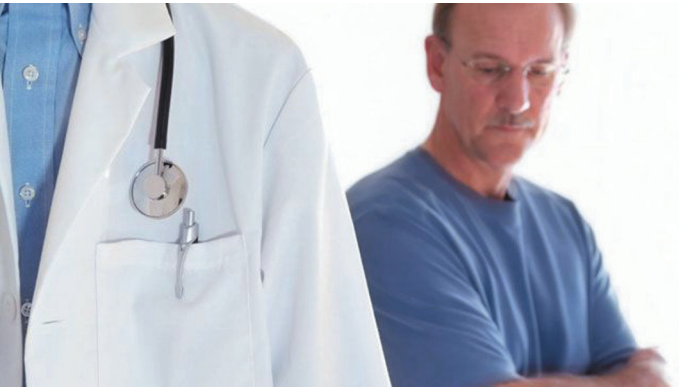
Sazdan yanıtlar dökülüyor:

"Trene bindim de tren salladı. / Zalim doktor ciğerime elledi. / İyi oldum diye köye yolladı."

"Yıkık yuvam kara yasta. / Yalvarırım eşe dosta, / Annesi bebekten hasta, / Aman doktor bak bebeğe."

Salondan alkış sesleri duyuluyor.

Dr. Özge, "Dayanılması en kolay acı, başkalarının çektiği acıymış; bu doğru mu?" diye soruyor arkadaşına. Bu kez yanıt ustasıyla sazından birlikte geliyor.

"Hastane önünde incir ağacı, / Doktor bulamadı bana ilacı..."

Son olarak, sıra aşk acısından kıvranan hastaya geliyor. Ve şöyle dilleniyor tel-

lerde: “Çaresiz derdimin sebebi belli… / Derdimi yaramda arama doktor.”

“Nerede arayacakmışız derdini pekiyi?”

Bu kez yanıt hastanın ağzıyla ama notalı: “Açma yaram kan gider. / Ecel gelmiş can gider. / Buna tabip neylesin?”

Dinleyenlerden daha canlı alkışlar…

***

Bu etkinlik, tıp fakültesi öğrencilerine verilen ilk ders. Koca konferans salonu tıklım tıklım dolu... Ön sıralara öğrenciler, arkadakilere hocaları oturmuşlar beyaz gömlekleriyle. Sazın ve sözün bittiği yerde, dinleyicilere ne düşündüklerini soruyor, Doçent Ozan. Onlardan biri mikrofonu eline alıyor, “Efendim, ben ikinci sınıf öğrencisiyim. Geçen yılki dersinizi dinlediğimde çok etkilenmiştim. O gün, bu fakültede profesör olan babam akşam eve geldiğinde, ona söyleşinizi anımsattıktan sonra, ‘Babacığım!’ dedim. ‘Sunumu yapan arkadaşınızı siz de dinlediniz. O, koşullar ne olursa olsun, doktorun görevi hastayı sağlığa kavuşturmaktır. Bunun yolu da, sağlıklı tanı kadar, sıcak bir yaklaşım ve güler yüzden geçer,” diyor. Bunca yıllık akademisyen hekimsin. Ancak seni ne zaman görsem suratın asık... Neden böylesin?’ diye sordum.

Babam, önce bozulur gibi oldu. Sonra kendisini toparladı, yüzündeki alaysı gülümsemeyle, ‘Öğrencilik yıllarımızda bize böyle dersler verilmedi de ondan,’ diye espri yaptı.”

Yıllardır genç meslektaşlarınıza güleryüzlü olma dersi veriyorsunuz. Oysa siz bu rol modele uygun sayılmazsınız.

Salonda önce gülüşmeler oluyor. Gözler ışıyor. Sonra da deli bir alkış seli başlıyor. Hem de ayakta. “Yaşa! Var ol!” sesleri salonu çınlatıyor.

Sahne 3: Öğretmeniyle öğrencisi söyleşiyorlar. Dr. Özge:

“Hocam!” diye söze giriyor. “Sizi nicedir tanıyorum. İlkeli, sevecen, halden anlar birisiniz. Ama pek güleç olduğunuz söylenemez. Yıllardır genç meslektaşlarınıza güleryüzlü olma dersi veriyorsunuz. Oysa siz bu rol modele uygun sayılmazsınız. Niçin? Öğrettik-

lerinizi öğrenemiyor musunuz, yoksa öğreniyor da uygulamaya mı geçiremiyorsunuz?"

"Kolay değil," diyor Doçent Ozan. "Her gün yaralı, sancılı, kafayı bozmuş, canından bezmiş bir hastadan ötekine koşturmak durumunda kalan biri, doktor bile olsa, bir süre sonra ruhu üşüyor, gülmeyi unutuyor ve somurtuk biri olup çıkıyor."

"Ama…" diye kekeliyor Dr. Özge. "Her biri kırılmaya hazır birer cam çocuk olan hastalarımıza karşı sevecen ve güler yüzlü olacağımıza ilişkin Hipokrat yemini etmedik mi? Onlarla sırdaş, candaş, paydaş olmaya söz vermedik mi?"

"Evet!" diye doğrulasa da onu, Ozan Hoca'nın gözleri dalıp gidiyor. Derin bir "offff!" çektikten sonra, "Bir doktorun gerçek yüzünü, ancak onun karşısına hasta olarak çıktığımızda görebiliyoruz. Ben yaşadım bunu. Ve de yaşamış olduğuma bin pişman oldum."

"Nasıl yani?"

"Şöyle…" diyerek sürdürüyor konuşmasını. "Ben, bu acımasız gerçekle hastalığımda yüz yüze geldim. Kansere yakalandığımı öğrenince, çok sarsıldım. Doğru bu işin uzmanına koştum. Asıl şaşkınlığım da o zaman başladı işte. Tanı için çağrıldığımda, meslektaşım olan onkolog, bırakın bana geçmiş olsun demeyi, yüzüme bile bakmadı. Şöyle üstünkörü bir muayeneden sonra, soğuk bir yüzle, "Ameliyat olmanız gerekiyor," diye kestirip attı. Benim fikrimi sorma gereksinmesi bile duymadı. Bir hasta olarak onun karşısında ne kadar değersiz olduğumu düşündüm. Oysa özellikle bu dalla uğraşan doktorlar, kanser hastalığında moral güdülemenin ne denli önemli olduğunu çok iyi bilirler."

Tanı için çağrıldığımda, meslektaşım olan onkolog, bırakın bana geçmiş olsun demeyi, yüzüme bile bakmadı.

"Eeee! Ne yaptınız sonra?"

"Ne yapayım! Gecikmeden bir psikolog desteği almaya karar verdim. Zira iyi biliyordum ki, moral destek olmadan, bu dert alt edilemez. Tez el-

den kendime iyi bir danışman seçtim."

"Yararı oldu mu pekiyi?"

"Kuşkusuz... Oldu olmasına da, sorun bireysel olduğu kadar toplumsaldı da. Yalnızca kendimi kurtarmış olmam neye yarardı ki?"

"İyi de… Bir başınıza, koca toplumu değiştirecek gücünüz yok ya!"

"Doğru… Ama her kanser hastası da, benim gibi, bir psikolog arayamaz. Bu sorun, hastadan önce, onu ameliyat eden ve gözlem altında tutan doktorun da sorunu olmalı."

"Ne yapmayı düşünüyorsunuz pekiyi?"

"Bundan sonraki yıllarda da tıp fakültesinin ilk açılış dersini ikimize verdirirlerse, sazımızın ve sözümüzün sonuna daha önemli bir belirleyici eklememiz gerekecek."

"Belirleyici?.."

"Evet, tam da öyle... Onlara diyeceğiz ki, 'Değerli arkadaşlarımız! Yarın doktor olup mesleğinizin gereklerini yapmaya başladığınızda, hastalarınızın tensel ve tinsel açmazlarıyla yeterince ilgilendiğiniz sanısıyla kendinizi aldatabilirsiniz. Bizce iyi bir hekim, bir hastanın karşısında salt hekim olarak duran değil, hekim karşısına bir hasta olarak geçen, ya da en azından bir hasta yakını olarak onunla iletişim kurmaya çalışan kişidir.' Bu, böyle biline."

Sahne 4: Onlar, hekimliğin etik değerleri arasına gömülmüş, hastaların esenliği konusunda kafa yoruyorlardı ki, içeri gözü dönmüş, hırpani kılıklı biri girdi. Gözünü bürüyen kinle doktoru Doçent Ozan'ın üzerine atıldı. Elindeki bıçağı rast gele vurmaya başladı. "İmdat!.." çığlığıyla, yeri göğü inleten Dr. Özge, bu çılgın adama hiçbir şey yapamamanın ezikliğiyle oracığa yığıldı kaldı. Bir süre bekledi. Baktı ki gelen giden yok, güçlükle ayağa kalktı. Yerdeki kanlara basa basa, beyaz gömlekli bir anıtmışçasına sahnenin ortasına dikildi. Emanete bırakılıp unutulmuş bir bavul gibi yerde yatan arkadaşının bedenini göstererek:

"**Dünyaya** yüreğinin penceresinden bakan birine, canını dişine takıp hastalarının sağlığı için yırtınan bir doktora, yapılır mı bu?" diye bağırdı. Sonra gözlerindeki derin şaşkınlıkla, "Çevremizde pıtrak gibi türeyen bu gözü dönmüş hasta ruhlu insanları doktorların üstüne salan birileri mi var yoksa?" diye sordu.

Arkası kesilmek bilmeyen korkunç, ürkünç bir alkış tufanı koptu. Ak önlüklerinin içinde yüzlerce solgun gül, yüreklerinin kızıllığı yüzlerine vurmuş olarak elleri kabarırcasına tempo tutuyorlar; boş konuşanlara inat, dolu dolu susuyorlardı. İçleri soğuk ve katıydı. Onlar, doktordu. Ağıtları içlerineydi ve gözyaşları buzlarını çözmeye yetmiyordu.

Felaketler karşısında dayanıklı durmak ve kader diyerek eğilmemek, kahramanlıkların en büyüğüdür.

François Fénelon

YAŞAMDAN YANSIMALAR
Nuray Bartoschek

Ben Biz ve Diğerleri

Hiç düşündünüz mü, ne sıklıkta kullanıyoruz bu sözcükleri yaşantımızda? Belki çoğumuz ayırdında bile değiliz ama neredeyse tüm tepkilerimiz bu kavramlara bağlı olarak değişiyor. Tanık olduğumuz olaylar "bana" ve en yakınlarımızı içeren "bize" dokunmuyorsa sorunu "diğerlerinin" sorunu olarak görmekteyiz.

Yapılan haksızlıklar, kısıtlanan özgürlükler, yitirilen yaşamlar hep "diğerlerinin" sınavı, bizimle hiç ilgisi yok ! "Biz" olaylara karışmazsak, tepki göstermezsek, olaylarda bize dokunmadan teğet geçer ve "diğerleri" ile sınırlı kalır sanıyoruz... Yaşantımızda hiçbir şey değişmez, ve değişmeyecek sanıyoruz.

Değişir oysa. Hem de tepkisizliğimize bağlı oranda hızla değişir.

Kötülük, çirkinlik ve haksızlık tepkisizlikten aldıkları güçle, giderek arsızca bir ağ gibi tüm güzellikleri sarıp sarmalamaya başlar.

Yaşanan hiçbir olayın kişisel olmadığını, aslında çoğu kez gerçek sınavı "bizim" verdiğimizin ve bedelini hep birlikte ödeyeceğimizin ayırdına bile varmayız. Oysa, dünya üzerinde bir kişiye yapılan haksızlık, tüm insanlığın ayıbıdır. Bir kişinin ölümü, tüm dünyayı eksiltir. Bir kişinin haksız

Parmağınızı kesseniz canınız yanar ama eliniz, ayağınız koptuğunda, ilk anda hiçbir şey duyumsamazsınız. Kayıp büyüdükçe geçici bir uyuşukluk yaşar ve acı duymaz ya insan, işte büyük değişimlerde böylesi yaşanır. Ağrısı, sancısı sonradan daha çok duyumsanır kaybettiklerimizin ama giden kol, bacak yerine gelmez asla...

Yanlışlar, haksızlıklar, kötülükler hep tepkisizlikle beslenir, büyür, gelişir. Haksızlığa karşı her tepkisizlikte dozu biraz daha artar kötülüğün.

yere özgürlüğünün kısıtlanması demek, adaletin ve insanlığın tutsak olması demektir. Yaşanan her olayda "diğerleri" yok, "biz" varız aslında. Unutmayalım, "Bana dokunmayan yılan bin yaşasın" diyenler, gün gelip o yılan tarafından sokulmaya mahkûmdurlar.

Değerlerimize sahip çıkarak, "diğerlerinden" kurtulmak ve "biz" olarak, başımız dik, onurumuzla, özgürce, insanca yaşamak dileğiyle... •

nuraybartoschek@butundunya.com.tr

DENİZANASI İSTİLASI

Japonya kıyıları dev denizanalarının istilası altında. Nedeni; denizdeki kirlilik ve aşırı avlanma sonucu balık sayısının azalması.

İlk Dondurma Makinesi

Nancy Johnson adlı ABD'li bir kadın, 1843'de karıştırıcısı olan bir kol yardımıyla çevrilen ilk dondurma makinesini tasarlamış ve patentini almıştır

Dalgın Bilimadamı

Isaac Newton'un yumurta yerine saatini kaynatacak kadar dalgın bir bilim adamı olduğunu biliyor muydunuz?

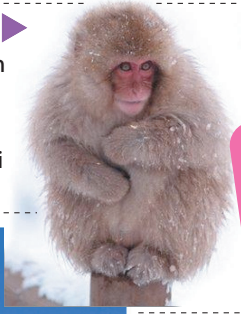

Denizaltı Fatihi

Denizaltı araştırma aracını kullanarak okyanusların derinliklerine inen ilk kadın Sylvia Earle'dir.

Kar Maymunları

Tropik iklimde yaşamayan tek maymun türü Japon Kar Maymunları tıpkı insanlar gibi yiyeceklerini yemeden önce yıkarlar.

Zehirli Güzellik

Aslanbalıklarının çok güzel renklerinin arasındaki dikenleri zehirlidir.

VENÜS

Venüs 'ün Güneş'in çevresini dönme süresi 224 gündür.

Eski Dost

Köpeklerin insanlar tarafından evcilleştirilmesi Cilalı Taş Devri'ne kadar uzanmaktadır.

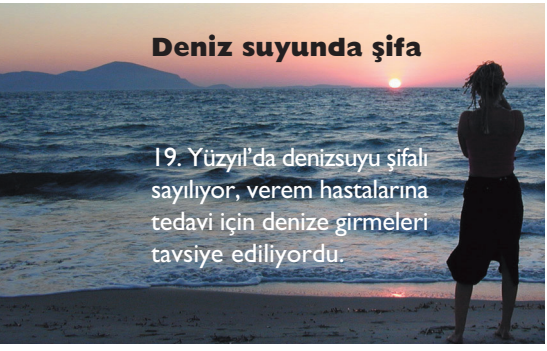
Kanada'nın Kunduz Ülkesi

Kanada ulusal parkı Wood Buffalo'da kunduzların yaptığı barajın yüksekliği 853 metredir. Bu baraj uydu araçları ile uzaydan bile görünmektedir.

Atıklar Öldürüyor

Denizlerde , çöllerde , hatta kentlerde çevreye atılan plastik atıklar buralarda yaşayan hayvanların yaşamını tehdit ediyor. Her yıl plastik atıkları yiyecek sanarak yiyen binlerce hayvan boğularak ya da bağırsaklarının tıkanması sonucu ölüyor.

Deniz suyunda şifa

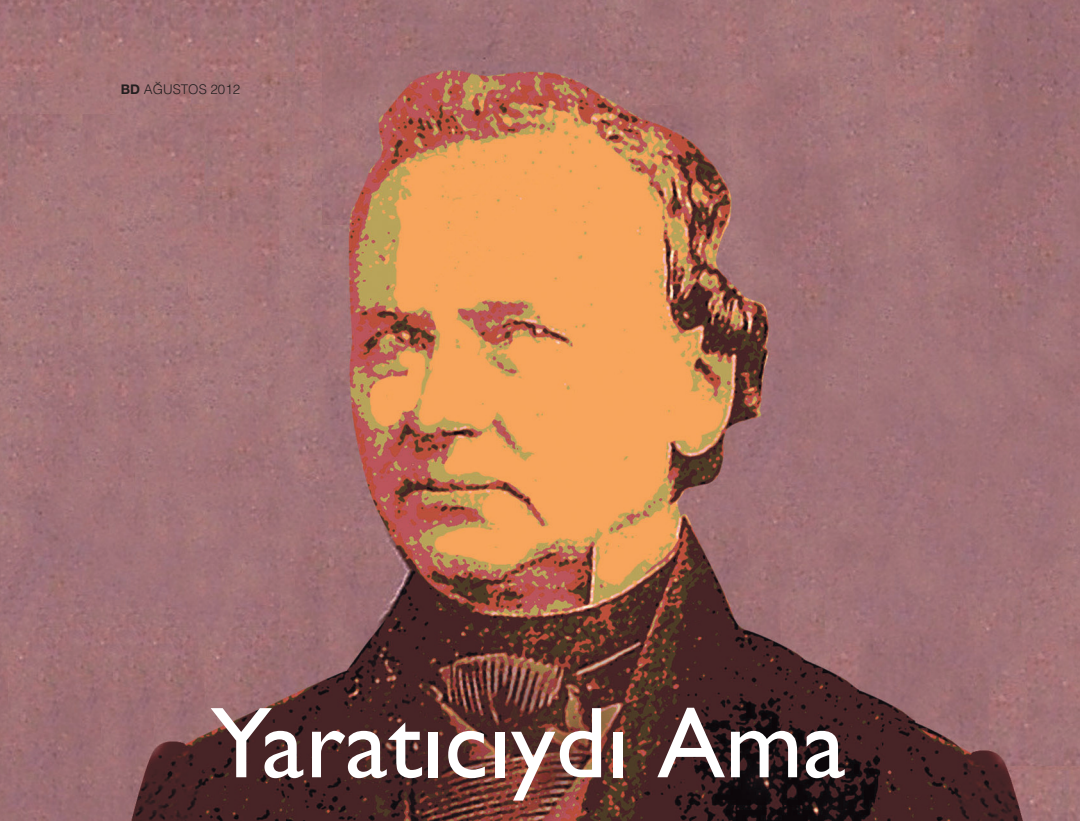
19. Yüzyıl'da denizsuyu şifalı sayılıyor, verem hastalarına tedavi için denize girmeleri tavsiye ediliyordu.

Tevfik Fikret

(1867-1905)

Asıl ismi Mehmed Tevfik'dir. 1867'de İstanbul Kadırga'da doğmuş, çocuk yaşta annesinin ölümü ve babasının uzun yıllar sürgünde oluşundan çok etkilenmiştir. Galatasaray Lisesi'ni (Mekteb-i Sultani) birincilikle bitirmiştir. Devlet memurluğu yaparken 1895'te hükümetin memur maaşlarında kesinti yapmasını protesto için görevinden ayrılmış, 1891'de "Mirsad" dergisinin açtığı şiir yarışmasındaki birincilik ile edebiyat çevrelerinde adını duyurmuştur. 1896'da Servet-i Fünun Dergisi'nin Yazı işleri Müdürlüğü'ne, aynı yıl Türkçe öğretmeni olarak Robert Koleji' ne girmiştir. Aydınlar üzerindeki yoğun baskılar nedeniyle birkaç kez gözaltına alınmış, Hüseyin Kazım Kadri ve Hüseyin Cahit Yalçın'la birlikte "Tanin" gazetesini kurmuştur. Özgürlük ve eşitliğe inanmış. Sınıfsal çıkarlara dayalı yönetim biçimini eleştirmiş, belli egemen sınıfların yönettiği devlete ve bu devletin koyduğu yasalara karşı çıkmış bir yurtseverdir. Ona göre tüm soruların üstesinden gelecek ve mutlu yarınları hazırlayacak olan insandır, insanın üstünlüğünü sağlayan ise duyarlılığı ve sezgi gücünden çok düşünme gücü ve aklıdır.1905'de hayata veda etmiştir. **Eserleri:** Rübabı Şikeste, Haluk'un Defteri, Rübabın Cevabı, Şermin, Tarih-i Kadim

Yaratıcıydı Ama "Satış"ı Yoktu

Walter Hunt, çengelli iğneden dolmakaleme, dikiş makinesinden hokkaya dek çok şeyi bulan kişidir.

Yazan: David A. WEISS
"World of Inventions"

Mucit Walter Hunt, 1849 yılının soğuk bir kış sabahı, New York'taki bürosunda, eski püskü bir masanın başında oturmuş kara kara düşünüyordu. Birisine onbeş dolar borcu vardı, bu parayı nereden bulacaktı? Bürodan çıktı ağır ağır yürürken birden aklına yeni bir buluş geldi. Hemen büroya döndü.

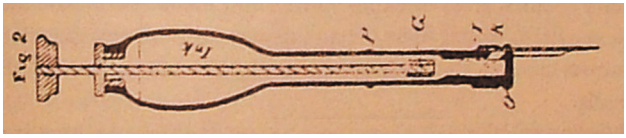

Walter Hunt'ın çengelli iğnesi (1849)

Bir tel parçasını eğdi, büktü. Sonra buna ikinci bir tel parçası ekledi. Ve böylece ilk çengelli iğne doğmuş oldu. Birkaç saat sonra Walter Hunt borcu-

nu ödemek için, bu buluşunu 400 dolara sattı.

Çengelli iğne, bu derin bakışlı, uzun boylu, geniş omuzlu adamın, yaşamımızı biraz daha kolaylaştırmak amacıyla keşfettiği düzinelerce buluştan yalnızca biridir. Walter Hunt, dolmakalemi icat etmekle kalmamış, adını da koymuştu. Tarih kitapları bir yana bırakılırsa, dikiş makinesini de keşfeden

Walter Hunt'ın dolma kalemi (1847)

Walter Hunt'tır. Fakat tüm bunlara karşın, hiçbir mucit onun kadar az tanınmamıştır. Hunt'ın dehasından hep başkaları yararlanmış, buluşlarının parasal kazancını hep başkaları paylaşmıştır.

Walter Hunt bu durumu şöyle açıklamaktadır:

"Ay'a gidecek bir yol keşfetsem, kesinlikle bir başkası daha kestirme bir yol bulur."

Başlıca kusuru, yaşadığı çağın çok ilerisinde bir çağın insanı olmasıydı. Onun, belirli ölçülerde başkalarınca değiştirilmiş olsa da, buluşlarının bugün hâlâ kullanılıyor olması insanı şaşırtmaktadır.

Walter Hunt 1796'da doğdu. Ailesi New York eyaletinde, Martinsburg'da çiftçilik yapıyordu. Walter, daha okul yıllarında, boş zamanlarını, irili ufaklı türlü türlü makineleri kurcalayarak geçirirdi. Aklına estikçe de birşeyler icat ederdi. Örneğin birgün, annesinin aile için dokuduğu kumaşları daha kolaylıkla dokuyabilmesi için "iğ"i icat edivermişti. O sırada yirmi yaşında bile değildi.

Birkaç yıl sonra evlendi ve eşiyle birlikte New York kentine yerleşti. Burada, dokuma aygıtları üreten bir fabrika kurdu. Ama kısa süre sonra iflas etti. Komisyoncuklukla geçimini sağlamaya çalışıyordu ama aklı fikri yeni birşeyler keşfetmekteydi.

Birgün caddede karşıdan karşıya geçerken, az kalsın bir atlı arabanın altında kalıyordu. Arabacının, kenara çekilmesi için kendisine bağırmasını duymamıştı. Bu olay, onun için yeni bir şeyin icat edilmesi demekti. Eve gelir gelmez atlı arabalarda kullanılacak ve yayaları uyaracak bir tür çan geliştirdi. Bugün dünyanın her yerindeki tramvayların vazgeçilmez sesi olan o çan Walter Hunt'ın buluşudur.

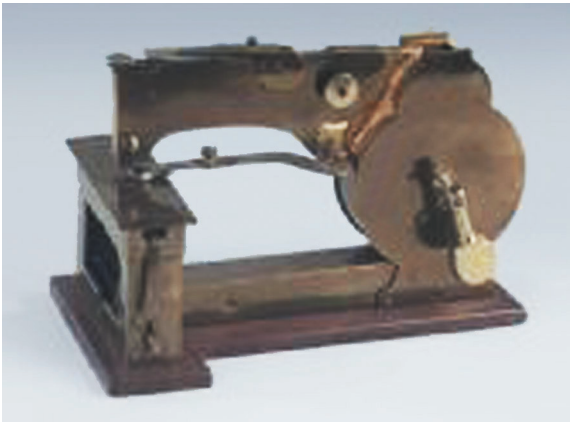

Geçen yüzyıla ait bir tramway çanı

Bu buluşundan iyi para kazanmıştı ve kendisini artık tümüyle yeni icatlara vermişti.

1832'de en büyük icadı olan dikiş makinesini yaptı. Aslında dikiş makinesini, daha önce Fransız terzi Barthélemy Thimonier geliştirmişti. Ancak bu makine zincirleme bir ilmikle dikiyordu. İplik bir kez kopsa tüm dikiş sökülüyordu. Oysa Hunt, kilitli ilmik atan bir makine geliştirdi. Ne var ki, eşinin bu makinenin tüm terzileri işsiz bırakacağını söylemesi üzerine, aygıtı bir kenara attı.

Eşinin bu makinenin tüm terzileri işsiz bırakacağını söylemesi üzerine, yaptığı dikiş makinesini bir kenara attı.

Walter Hunt patentli kilitli ilmik atan ilk dikiş makinesi

Bir süre sonra para sıkıntısından ötürü makineyi bir demirciye sattı ama demirci de pek ilgilenmedi. Sonunda demirci dükkanında çıkan bir yangın sonucunda makine de yandı.

1849'da, herkesin bildiği gibi Elias Howe dikiş makinesini "icat etti". Howe'un makinesinin işleyişi, kendisinden oniki yıl önce Hunt'ın geliştirdiği makineyle aynı ilkeler üzerine kuruluydu. Bu arada Hunt yeni bir icat peşindeydi. Amerika'nın bir yöresinde elde edilen dumansız kömürü yakan, küre biçiminde ve sıcaklığı her yana eşit oranda yayan bir soba geliştirdi. Sobayı kendi üretip satmayı denedi ama başaramadı. Aradan yarım yüzyıl geçmeden küre biçiminde soba kullanımı Amerika'da çok yaygınlaşmıştı.

Walter Hunt yine boş durmadı. Kendi kendine kapanan mürekkep hokkasını ve dolmakalemi icat etmişti. Fakat bu buluşunda da başarısızlığa uğramış. Aradan yaklaşık 40 yıl geçtikten sonra, 1890'ların başında Lewis Waterman kendi dolmakalemini icat etti ama bu kaleme isim vermek onuru da yine Hunt'a aitti.

Yaşamının en büyük şansıyla ise 1850'lerin başında karşılaştı. Dikiş makinesine ilk kez patent alan Elias Howe'un en büyük rakibi Isaac Sin-

ger'dı ve o da Howe'unkine benzer dikiş makineleri üretiyordu. Singer daha iyi bir makine üretme arayışı içindeyken, Hunt'ın yıllar önce demirciye sattığı makinenin izini buldu. Isaac Singer hemen Hunt'ı aradı ve ona, "Sizden, yangında zarar gören makinenin aynısını yapmanızı istiyorum" dedi. Ancak, makineyi yapmış olmakla birlikte, patentini almak için girişimde bulunmayan Hunt hakkını yitirmişti.

Yıllar sonra, 1858'de patent almayı başaran Hunt bir kez daha Singer'la karşı karşıya geldi. Singer ona, "Makinenizin patent hakkı için size 50 bin dolar öneriyorum" dedi. Hunt'ın gözleri dolmuştu. Tüm yaşamı boyunca, ilk kez emeğinin tam karşılığını alabilecekti. Singer'la yapılan anlaşma gereği beş yıl boyunca, yılda on bin dolar alacaktı.

Ancak şanssızlık, dünyanın, bu en şanssız mucidinin yakasını bırakmıyordu. Walter Hunt, ilk taksidi aldıktan çok kısa bir süre sonra yaşama veda etti.•

İşe Yaramaz Mermer Parçası

Bir heykeltıraş *mermer satın almak için mermercinin bahçesinde dolaşırken köşeye atılmış bir parçaya gözü ilişti. "Bu mermerin fiyatı nedir?" diye sordu. "Bedava" dedi mermerci. Heykeltıraş şaşırmıştı. "Neden bedava veriyorsun?" diye sordu. "Şekli bozuk." dedi mermerci, "Kimse satın almak istemiyor alıp götürebilirsin."*

Birkaç ay sonra heykeltıraş, mermercinin dükkânına girdi ve elindeki kutuyu mermerciye uzattı. Mermerci kutuyu açtı, içinde harika bir heykel duruyordu. Mermerci hayran bakışlarla "Eminim bu sanat eseri için büyük paralar istersin. Ama onu neden bana getirdin? Ben sadece mermer satarım..."

Sanatkar, "Bu sana bir hediye. Bu taş senin. Hatırlamıyor musun aylar önce bahçenin köşesinde duran bir taş parçasını vermiştin?"

Mermerci: "Evet o heykeltıraş sendin. Şimdi hatırladım." dedi.

"İşte" dedi heykeltıraş, "Bu heykeli bana verdiğin taştan yaptım." Mermerci altı ay önce söylediği sözleri hatırlayıp utandı: "Allah'ım! Bu harika heykelin o çirkin taştan çıkabileceğine kim inanabilirdi ki?"

Michelangelo da kimsenin istemediği bir büyük mermer bloğu alıp o ünlü Hz. Davud heykelini yapmıştı. Kendisine bu sanat eserlerini nasıl yaptığını soranlara da şöyle demişti: "Ben mermerlerin içinde bir melek görürüm ve onu özgürlüğüne kavuşturuncaya kadar mermeri keski ve çekicimle oymaya devam ederim..."

Yapmamız gereken hayat taşımızın üzerindeki fazlalıkları atmak ve içimizdeki meleği açığa çıkarmak değil mi?

Gönderi: SABRİYE AŞIR

TATLI BİR ÖYKÜDÜR YAŞAM

Yücel Aksoy

Çocukları Anlamak Gerek

Bay Weber'in şekerci dükkânına ilk gittiğim zaman yaklaşık dört yaşındaydım. Fakat, aradan yarım yüzyıl geçmesine karşın, o bol çeşitli şekerlemelerin kokusu halen burnumdadır.

Bay Weber, başı kar beyaz bir bulut gibi saçlarla kaplı yaşlı biriydi. Ön kapıdaki zarif zil sesini duyar duymaz, sakin bir tavırla tezgâhın ardında görünürdü. Küçük bir çocuk için, önüne özenle yerleştirilmiş nefis şekerlerden birini diğerine tercih etmek, hemen hemen

olanaksızdır. Birini seçerken, aklı hemen yanındakindedir "acaba o daha mı lezzetli" diye…

Bay Weber, istenilen şekerleri külaha koyar, sabırla bir sonraki tercihi beklerdi. Ta ki Bay Weber'in kaşları yukarı kalkıncaya kadar… Bu "Bugünlük yeter, fazlası sağlığına zarar verebilir" demekti. Çocuk, bu mesajı alır, kasaya ilerleyip aldığı şekerlerin parasını öder, dükkândan çıkardı.

Annem, haftada bir ya da iki kez, alışveriş için çarşıya giderdi. Şekerci dükkânı yolumuzun üstündeydi ve çarşıdan her dönüşte mutlaka şekerci dükkânına uğrardık. İlk gidişimizden sonraki günlerde, annem bana, istediğim şekerleri seçmeme izin verdi.

O zamanlar para konusunda hiçbir fikrim yoktu. Sadece, işimiz bittiğinde annemin kasaya gidip hesap görmesi gerektiğini bilirdim. Ben de, günü geldiğinde cebimde hesap görecek param olsun diye, annemin bana ara sıra verdiği bir kuruşları biriktiriyordum.

Bir gün, annemin dalgınlığından yararlanıp, Bay Weber'in şekerci dükkânına tek başıma gittim. Dükkândan içeri girince Bay Weber beni yine her zamanki sakin tavrıyla karşıladı. Birbirinden cazip şekerlerden hangisini, daha doğrusu hangilerini alacağıma bir türlü karar veremiyordum. Ama sonunda iştahım kararsızlığımın önüne geçti ve birkaç çeşit şeker seçtim. Bay Weber sabırla isteklerimi yerine getirip kasaya doğru ilerledi. Ben de kasanın önüne gelip, elimde sıkı sıkıya tuttu-

ğum dört adet bir kuruşu tezgâhın üzerine bıraktım. Bay Weber paraları büyük bir ciddiyetle alıp kasasına koydu ve bana şeker külahını uzattı. Evimize çok yakın da olsa şekerci dükkânına yalnız başıma ve haber vermeden gittiğim için annem bana çok kızdı. Fakat, onca şekere dört kuruşluk sermayemle ödeme yaptığımı duyunca hiçbir şey söylemedi, sadece düşünceli düşünceli "Hımmmm" dedi.

Yıllar geçti, bu arada biz o mahalleden taşındık. Sonra ben başka bir kente yerleştim ve orada evlenip aile reisi oldum. Eşimle birlikte, süs balıkları, akvaryum malzemeleri v.s. satan bir dükkân açtık. Vitrini ve dükkânın içini süsleyen büyük akvaryumlarda, dünyanın dört bir tarafından gelmiş olan renk renk balıklar, büyük küçük herkesin ilgisini çekiyordu. Yoldan geçenlerin, almasalar da vitrinin önünde durup hayranlıkla balıkları seyretmeleri çok hoşumuza gidiyordu.

Bir gün dükkâna, dört beş yaşlarında bir oğlan çocuğu girdi. Akvaryumların önünde gezindikten sonra, çok gösterişli, kırmızı bir balığı göstererek "Bunu satın almak istiyorum" dedi. Hemen çocuğun dileğini yerine getirdim, balığı, su ile dolu bir naylon torbanın içine koyup ağzını sıkıca kapattım. "Dikkatli taşı" diyerek naylon torbayı çocuğa uzattım. Çocuk, torbayı aldı ve balığın parasını vermek üzere, sıkıca kapalı tuttuğu sol elini açtı. Avucunda dört adet bir kuruş vardı.

Bir anda yıllarca öncesine gittim. Bay Weber'in şekerci dükkânı, avucumun içindeki dört kuruş, daha birçok anı….. Bunları düşünürken, çocuğun "yoksa param az mı geldi?" sözüyle kendime geldim. Bir anlık durgunluğumu çocuk o şekilde yorumlamıştı. Hemen "Hayır!.. Tam da bu balığın ederiydi" dedim. Eşimin hayret dolu bakışları üzerimdeyken, çocuğun kapıdan çıkmasını bekledim. Eşim, "Herhalde bunun bir açıklaması var" dedi. Yıllar önce yaşadıklarımı bir kez de ona anlattım ve "Başka türlü davranamazdım" dedim.

Eşim, hüngür hüngür ağlayarak geldi, boynuma sarıldı. O anda Bay Weber'in şekerlerinin tadını damağımda duyumsuyordum. •

yucelaksoy@butundunya.com.tr

Mehmet Ünver

Bizleri Ağlatan Filmler

Bir psikiyatrist dostum, yıllar önce, bana şu sözleri söylemişti: "Yeri geldiğinde ağlamasını bilenler karşısındakinin derdini ve iç dünyasını daha iyi anlarlar. Duygulanıp, ağlayabilen bir psikiyatrist insan yüreğinin ağırlığını daha net bir şekilde tartabilir"

Doğru söze ne denir. Beklenmedik acılar, sevdiklerimizi kaybetmek ve düş kırıklıkları yaşamımızın her hangi bir döneminde karşımıza çıkıp bizi ağlatırlar. Dünyaya geldiği an ağlamaya başlayan insanoğlu son nefesine kadar kimi zaman sevinçten, kimi zamansa kederden ağlar.

Bunların yanı sıra, hüznün hâkim olduğu filmler, şarkılar, şiirler ve romanlar doğrudan duygularımıza hitap ederek benim gibi yufka yüreklilere bol gözyaşı döktürürler. Kendi payıma hüzünlü bir filmi izlerken ağlamayı, gerçek acılar karşısında ağlamaya bin kez tercih ederim. Üstümüzde yıldızlı gökyüzü, altımızda evden getirdiğimiz minderler olduğu halde büyülenmişçesine karşımızdaki beyaz perdeye baktığımız yazlık sinemalar döneminden başlayarak pek çok filmde duygulanıp, gözyaşı döktüm. Bugün, çocukluk yıllarımdan bu yana beni ve sadık sinema seyircisinin çoğunluğunu ağlatan o filmlerden bahsetmek istiyorum:

Hemen yandaki evin bahçesinden sarkan akasya dallarının, mis kokulu çiçekleriyle seyircileri mest ettiği yazlık sinemamızda seyrettiğim en güzel filmlerden biriydi. Konusuna gelince:

Fikret Hakan, Muhterem Nur ve Semih Sezerli Üç Arkadaş filminde

Gece yarısı gidecek bir yeri olmadığı için sokak ortasında kalmış kör bir kız *(Muhterem Nur)*, oradan geçmekte olan üç arkadaşın ilgisini çeker. Murat *(Fikret Hakan)*, Artin *(Salih Tozan)*, Mıstık *(Semih Sezerli)* O devirde bir genç kız, hem de yalnız başına gecenin o saatinde ıssız sokakta ne arıyordur? Bunu öğrenmeye çalışırlarken acı bir gerçekle karşı karşıya kalırlar. Kızın gözlerinde bir tuhaflık vardır. Ne yapacaklarını şaşırırlar. Sonunda Murat durumu net olarak anlamak için çakmağını yakıp, kızın gözlerinin hizasında sağa sola hareket ettirir. İşte o zaman acı gerçek tüm çıplaklığıyla ortaya çıkar: Kız kördür. Bunun üzerinde Murat yaklaşır ve tüm seyircilerin yüreklerinde buruk bir sızı bırakacak olan o unutulmaz sözü söyler:

"Senin kimin kimsen yok mu bacım? Gecenin bu saatinde buralarda it, kopuk vardır."

O an yanımdaki sandalyelerde oturanların göz pınarlarından inen yaşları kimselere göstermeden silmeye çalıştıklarını gördüm. Bu birkaç kelime aslında o dönemin Türk toplumunu ve Türk sinemasını çok güzel özetler. Öyle ya, bir derdi, sıkıntısı olmasa iyi bir aile kızının o saatte sokaklarda ne işi vardır. Yalnızlık ne kadar acıdır. Üstelik kahramanımız kimi kimsesi olmayan zavallı kör bir kızdır. Korunmaya, sevilmeye gereksinim duymaktadır. Yoksa Allah muhafaza kötü yola düşer. İtin kopuğun mezesi olur. Üç yufka yürekli arkadaş o melek yüzlü kör kızı orada kaderiyle baş başa bırakmayacaklardır elbette. Şimdi samimi bir itirafta bulunmak istiyorum:

O an yanımdaki sandalyelerde oturanların göz pınarlarından inen yaşları kimselere göstermeden silmeye çalıştıklarını gördüm.

Sokaktaki kimsesiz kızın üstüne üstlük bir de kör olduğunu anlamamız ve Fikret Hakan'ın acıyan bir sesle ona: "Senin kimin kimsen yok mu bacım?" diye sormasıyla benim de gözyaşlarım yanaklarımdan çeneme doğru süzülüvermişti...

Çocukların açlıktan kırıldığı berbat bir yetimhane düşünün. Günde üç öğün sadece birer kepçe vıcık vıcık yulaf lapasından başka bir gıda alamayan zavallı yetimler perişan bir haldedirler. Sonunda onlardan biri olan sevimli Oliver dayanamaz ve yetimhane görevlisinden bir kepçe daha yulaf lapası vermesini ister. İşte o zaman kızılca kıyamet kopar. Nasıl olur da yetimhanede devletin himayesinde

Mark Lester
Carol Reed'in yönettiği
Oliver adlı filmin
bir sahnesinde

olan bir çocuk fazladan bir kepçe yulaf lapası istemeye cüret eder? Nasıl olur da hakkından fazlasına göz diker? Zavallı Oliver, bu yüzden bir araba dayak yer ve yetimhaneden atılır. Onu hazin bir gelecek beklemektedir. O filmi seyrettiğim günlerde annesinin yaptığı birbirinden lezzetli yemeklere burun kıvıran, kızartma patates ve köfteden başka bir şeyi ağzına koymayan mızmız bir çocuktum. Açlıktan avurtları çökmüş küçücük bir yetimin birazcık yulaf lapası uğruna çektiği çileler boğazıma bir yumruk gibi oturmuştu. O günden beri yulaf lapası sözcüğü gözümde işkenceyle eşdeğerdir.

Yılmaz Güney'in sadece üç filmini severim. Bunlar: Umut *(1970)*, Sürü *(1978)* ve Yol *(1982)*

Diğerlerinde gereksiz sloganlar ve klişe anlatımlar bulurum. Oysa "Umut" seyircinin suratına tokat gibi inen, sadece ve sadece yalın gerçeği anlatan güzel bir filmdi. Tek odalı evlerinde çoluk çocuk yoksullukla mücadele eden Faytoncu Cabbar'ın bu yüzden delirmeye doğru giden çileli yaşamı insanı allak bullak eder.

Filmin beni en çok etkileyen bölümü; ailenin kızının bin bir zorlukla devam edebildiği ortaokulda girdiği İngilizce sınavını gösteren sahnedir. Kız, çok kötü bir öğrencidir. Çünkü bir yığın sorunla uğraştığı tek odalı evlerinde ders çalışması mümkün değildir. Doğal olarak sınıfta kalacaktır. Halinden anlayan öğretmeni son bir şans vermek için ona kolay sorular sorar. Kızın üstü başı dökülmektedir. Ayağındaki kim bilir kimden kalma lastik ayakkabılarsa parçalanmak üzeredir. Öğretmen özellikle kolay sorular sorar, fakat kız hiçbirine yanıt veremez. Kamera yavaşça aşağıya iner ve kızın partal ayakkabılarını gösterir. Yaşadığı derin yoksulluk o ayakkabılarda can bulmuş, hain hain sırıtmaktadır seyirciye.

O sırıtırken seyirci ağlar. (Ağlayanların arasında olduğumu söylememe gerek yoktur sanırım)

Çalıkuşu filminin bazı sahneleri yaşadığım muhitteki bir yalının bahçesinde çekilmişti. O zamanlar on yaşımdaydım. Heyecanla çalışmaları izlemeye gitmiştik. Bir süre sonra film gösterime girdi ve yediden yetmişe Türk sinemaseverleri etkileyen gerçek bir başyapıtla karşı karşıya olduğumuzu anladık. Reşat Nuri Güntekin'in toplumsal gerçekçiliğin en özgün örneklerinden biri olan "Çalıkuşu" romanından sinemaya uyarlanan film hemen hemen tüm sahneleriyle seyircinin yüreğine işliyordu. Büyük bir hüsranla sonuçlanan aşkını unutmak uğruna kendini Anadolu'nun kuş uçmaz kervan geçmez coğrafyalarında öğretmenlik yapmaya adayan Feride'nin (Türkan Şoray) öyküsünü anlatır film. Öykünün çevresinde doğal olarak gözümüzün önüne kadar getirilen yok yoksul Anadolu insanının dramı, çaresizlikler içinde çırpınan köylüler, "orada bir köy var uzakta, gitmesek de görmesek de bizimdir" dizelerine son derece uygun olarak kafamıza dank ettirilen acı gerçekler seyirciyi fazlasıyla rahatsız eder, yüreğini sızlatır. Bense en fazla dünya tatlısı köy kızı Munise rolündeki Zeynep Değirmencioğlu için gözyaşı dökmüştüm. Köyde herkesin itip, kaktığı, çocukların oyunlarına almadıkları Munise'nin tam mutlu olacakken hastalanıp, bir kuş gibi sonsuz suskunluklara uçtuğu sahnede insanın yüreğine söz geçirebilmesi mümkün değildi.

Kartal Tibet ve Türkan Şoray Çalıkuşu filminde

Frances Farmer sinemanın gördüğü en büyük yeteneklerden biriydi. Yönetmen Otto Preminger onun için: "Hollywood'da birlikte çalıştığım en

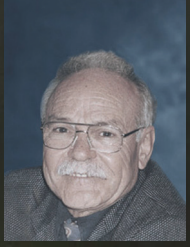
büyük yetenekti. Kaderi onu sırtından vurmasaydı Greta Grabo'yu gölgede bırakırdı" demiştir. Onun gibi büyük bir oyuncu olan Jessica Lange, hüzünlü öyküsünün anlatıldığı filmde, Frances rolünü canlandırarak Akademi ödülüne aday gösterilmiştir. Bu sarsıcı film bize talihsiz yıldızın trajik yaşamını, Hollywood'un geri plandaki karanlık güçlerinin altın yumurtlayan tavuk olarak gördükleri bu pırıl pırıl genç kızı sömürmek için ne tür entrikalar çevirdiklerini, buna karşı koyan Frances'ten intikam almak için onu tımarhaneye kapattırmak dâhil olmak üzere tezgâhladıkları tüm acımasızlıkları anlatır. Filmin tamamına hüzün hâkimdir. Akıl hastanesinde gördüğü hoyrat muameleler ve tedavi adı altında kobay gibi kullanılması sonucu yürüyen ölüye dönüşen Frances, uzun bir süre gözlerden uzak, yoksul bir yaşam sürer. Yıllar sonra genç bir yönetmen onu anımsar ve sinema dünyasının bir vefası olarak talihsiz yıldıza bir jübile gecesi yapılmasını sağlar. Filmi dolu gözlerle izleyen seyirciler son sahnelerde Frances'in biraz olsun yaşama tutunmak için nasıl çabaladığını görürler. Finalde kamera onun yüzünde donup kalır ve boşalmak için fırsat bekleyen gözyaşlarımız yanaklarımızdan aşağıya doğru süzülmesine neden olan o iç burucu yazılar belirir ekranda: "Jübile gecesinden sonra bazı yönetmenler Frances Farmer'ı yeniden anımsadılar ve ona birkaç filmde üçüncü, dördüncü derece roller verdiler. Sonra Hollywood tarafından tamamen unutuldu.

"Hollywood'da birlikte çalıştığım en büyük yetenekti. Kaderi onu sırtından vurmasaydı Greta Grabo'yu gölgede bırakırdı"

1970 yılında son nefesini verdiğinde tüm yaşamında olduğu gibi yapayalnızdı" "Frances", yüz kere seyretsem de ağlamaktan kendimi alamayacağım hüzünlü sahnelerle dolu bir filmdir. Sadece filmlerde ağlamak, gerçek yaşamdaysa hep gülmek temennisiyle. •

mehmetunver@butundunya.com.tr

Muzaffer İzgü

Banyo Yapmayı Sevmeyen Kuş

Kuşların cıvıltısı derenin çağıltısını bastırıyordu. Kuşların düğünü mü vardı?

Yooo, hayır.

Pekiyi, çok sevdikleri bir kuşa karşılama töreni mi yapıyorlardı?

Yoo..

Pekiyi bu gün kuş bayramı mıydı?

O da değildi...

Pekiyi niçin kuşların cıvıltısı dere yatağını doldurmuştu? Kuşlar banyo yapıyorlardı. Kuşlar banyo yaparlar mı? Elbette yaparlar. Hep birlikte gelirler, yani biz kuşlar geliriz, derenin kıyısına konarız. Cup, kendimizi kıyıya atarız. Kanatlarımız pır pır, başlarımız cup cup, ayaklarımız hup hup, suya batar batar çıkarız. Öyle çok severiz ki banyo yapmasını.

Banyo şarkısız olur mu? Kargalar, "Tak tak tak, uf su ne sıcak!.." diye şarkı söylerler.

Serçeler, "Cik de cik, cik cik de cik, banyo bitmesin hemencecik..." diye şarkı söylerler. Kumrular, "Gu guk guk, gu guk guk, uf su ne soğuk..." diye şarkı söylerler. Tibililer mi, onlar da, hu hu hu yel, hu hu yel, uf banyo ne güzel..." diye şarkı söylerler.

Keklikler, "Gak guru bak, gak guru bak, şu suyun güzelliğine bak..." derler.

Pekiyi, şu kıyıda duran ama hiç suya girmeyen, kırmızı gagalı, sarı kafalı, dikkuyruklu kuş da ne?

Ooo, biz kuşlar hepimiz tanıyoruz onu. Ama hangi cins kuş olduğunu bilmiyoruz. Oradan hep bize bakar ama ayağını bir gün olsun suyun içine sokmaz. Hepimiz ona, "Kırmızı Gaga" deriz. Biz banyo yapmak için derenin kıyısında suya girince, o da oradan bize bakar. İsterseniz çağırayım, yo yo yanına gidelim...

"Kırmız Gaga, nasılsın bakalım?"

"İyiyim, teşekkür ederim. Karnım tok, suyumu da içtim..."

"Dereden mi içtin?"

"Yooo yooo, hayır ben derenin kıyısına hiç yaklaşmam... Bir çeşmenin oluğundan içtim."

"Niçin dereye yaklaşmıyorsun?"

"Banyo yapmasını sevmem ki... Uuuu ayaklarım suyun içine girerse, ay hiç hoşlanmam bundan."

"Hiç mi banyo yapmazsın?"

"Hiç yapmam."

"Niçin yapmıyorsun?"

"Söyledim ya, banyo yapmayı sevmem..."

"O zaman pis pis kokarsın..."

"Hıh, ben mi? Ben dağ nergisi gibi kokarım."

"Ay güldürme... Ay güldürme. Hem hiç

banyo yapma, hem de dağ nergisi gibi kok... Olacak şey mi?"

"Evet, ben geceleri uyuyacağım zaman dağ nergisi ararım. Nergisi buldum muydu, hemen yanına kıvrılır uyurum. Sabah bir kalkarım ki nergis nergis kokuyorum..."

Ah duramadım, bağırıverdim suda banyo yapan arkadaşlarıma...

"Arkadaşlar, serçeler, keklikler, kumrular, tibililer, kargalar, bu Kırmızı Gaga var ya nergis

kokuyormuş, nep de dağ nergisi gibi..."

Ay ay, ay ay, kuşlar bir gülmeye başladılar, bir suyun içinde hoplamaya, kanat çırpmaya başladılar, bir bir sudan çıktılar.

"Hele bir koklayayım şunu..." dediler.

Önce tibili yaklaştı, kokladı:

"Uuu, dağ nergisi gibi değil, dağ faresi gibi kokuyor..." dedi.

Serçe kokladı, "Ay beni öksürük tuttu, dedi. Çok fena kokuyor, ehhe ehhe ehhe..." Ötekiler de kokladılar, başlarını iki yana döndürdüler. Kırmızı Gaga utanıyordu, başını yere eğmiş kaldırmıyordu.

Fısıltı gibi, "Bir kez annem beni yıkamıştı..." dedi.

Öteki kuşlar yine kahkalarla güldüler. Tibili, "Bak dün tibililer buradaydık, bugün yine geldik... Banyo yaptığımız zaman daha hızlı uçuyoruz, kanatlarımız daha çabuk açılıp kapanıyor yani sağlıklı kuş oluyoruz..."

"Çok doğru, dedi kumru, güç de kazanıyoruz... Biz kumrular şimdi buradan çıktıktan sonra ta nereye dek uçacağız..."

"Ya biz ya biz, dedi keklik, bir çıkacağız şimdi buradan dosdoğru dağa. Dağ ne denli dik olursa olsun, birkaç dakika sonra dağın zirvesindeyiz... İşte asıl orada dağ nergisleri var... Sen o dağlara çıkamazsın ki Kırmızı Gaga... Burada ne arar dağ nergisi?.. Asıl dağ nergislerinin yanında uyuyan biz keklikleriz..."

Hiç konuşmuyordu Kırmızı Gaga. Başı, önüne düştükçe düşmüş, zor soluk alıyordu. Son sözü karga söyledi,

"Bak, hangi cins kuş olduğunu bile bilmiyoruz. Belli ki seni cinsin dışlamış. Sen de buralara gelmişsin. Doğru mu?"

Kırmızı Gaga, başını salladı.

"Banyo yapmayan kuşun aramızda işi yok dediler. Ben de sizin aranıza geldim..."

Hepsi birden, "Yooo, dediler, biz de seni içimize almıyoruz. Ama banyo yaparsan... Yani bizimle derenin kıyısına gidip cıbı cıbı yaparsan..."

"Yapamam, sevmiyorum. Annem bana ikinci kez banyo yaptıracağı zaman ağlamaya başlamıştım. Ondan sonra zaten hep ağladım, banyo yapmam, dedim..."

Tibili paytak paytak yürüyerek, Kırmızı Gaga'nın yanına geldi.

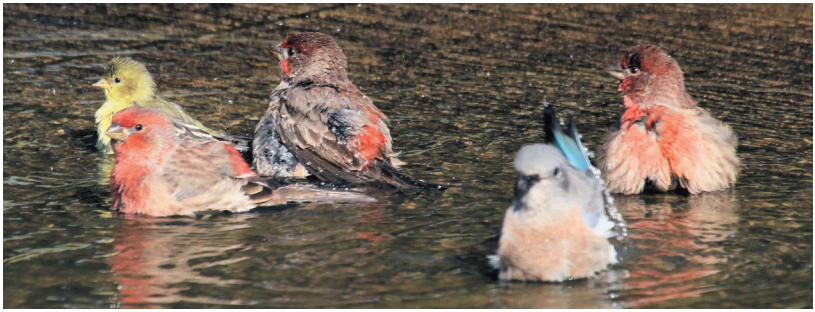
"Kırmızı Gaga suya!.. Kırmızı Gaga suya!.. Kırmızı Gaga suya!.."

"Yoo yoo, banyo yapmayı sevmiyorum..."

"Mis gibi kokacaksın... Yeşili daha yeşil, maviyi daha mavi göreceksin, Banyo yaparken gökyüzüne bak, mavi rengin gerçeğini gör... Güç kazan, rahat soluk al..."

Kırmızı Gaga, bir adım attı... Bütün kuşlar bağırdılar: "Ooooooooooooooooooo!.."

"Kırmızı Gaga banyoya, kırmızı Gaga banyoya!.."

"Deneyelim mi?" dedi.

"Neyi?"

"Banyo yapmayı..."

"Yooo hayır hayır. İstemem..."

"Yoksa korkuyor musun?"

Öteki kuşlar hep bir ağızdan, "Korkak, korkak, Kırmızı Gaga korkak..."

"Ben korkak değilim..."

Tibili, "Korkak değilsen, haydi şimdi benimle gel, şuracıktan suya gir..."

Gagalar takırdamaya, kanatlar pır pır etmeye, hepsi birden ötmeye başladılar...

"Hiç korkma, dedi karga. Biz kargalar suyun bu yanında seni korumak için halka olacağız..."

Tibililer de, "Biz hep yanında olacağız..." dediler.

I- ıh, Kırmızı Gaga zınk diye durdu. Hep birden sordular,

"Niye durdun Kırmızı Gaga?.."

"Oradan suyun içindeki bir balık kafasını çıkardı. Suya girersen, ayağından tutar seni suyun içine çekerim..." dedi.

"Balıklar öyle birşey yapmazlar" diye bağırdılar.

Kırmızı Gaga iki adım daha attı, kuşlar bağırıyorlardı, "Haydi haydi az kaldı, gir suya, sağlıklı olacaksın, neşeli olacaksın..."

Kırmızı Gaga yine durdu. "Cık, dedi. Ben çok ağırım. Suya girer girmez hop suyun dibini boylarım."

Bir balıkçıl kuşu, "Hiç de ağır değilsin dedi... Ben balıkçıl kuşuyum, çok iyi yüzme bilirim. Şunu bil ki bu dakikadan sonra ben senin cankurtaranınım... Suya batarsan cup suya dalar, gagamla ensenden tutar seni yukarı çıkarırım..."

Kuş sesleri derenin kıyısını kaplamıştı. Dere kıyısındaki söğütler, kavaklar o yana eğilmiş kuşlara bakıyorlar, bu denli neşeli cıvıltıya hiçbir anlam veremiyorlardı. Kuşlar çılgınca bağırdılar... Çünkü, Kırmızı Gaga bir ayağını suya sokmuştu. Kuşların alkışı gagalarını takırdatmaktı...

Ah ah, leylekler yoktu. Onlar olsalardı şimdi takırtı sesleri dağın yamaçlarını kaplardı...

Aaaa, ikinci ayağını da soktu Kırmızı Gaga... Korkarak kanatlarını açtı, kapadı, açtı kapadı... Çok hoşuna gitmişti, Kanatlarının arasından giren su damlacıkları bedenine değmişti. Ürpermişti ama içine bir coşku bir sevinç yayılmıştı. Kuyruğunu oynatıyordu... Ay ne güzel!.. Başını suyun içine sokup çıkarıyordu...

Ay ne hoş!.. Bu yana yatıyordu... Suda yatmak ne güzeldi! Öteki yana dönüyor...

Yeşil renk bu denli albenili miydi? Gözleri gökyüzünün mavisini gördü... Şaştı. Bir daha baktı... Ay ay ay, daha önce baktığı yoksa gökyüzü değil miydi? Ne zamandır, hiç ötmemişti Kırmızı Gaga, hiç şarkı söylememişti. Oysa ki ne şarkılar duymuştu, ne şarkılar biliyordu... Ötmeye başladı...

Ötekiler susuverdiler, "Aaa aaaa Kırmızı Gaga'nın sesi bu denli güzel miydi? Böyle içten miydi?" dediler.

Kırmızı Gaga mı?

Yooo, Kırmızı Gaga değildi artık. Bembeyaz bir gagaydı... Kendi de şaştı. Bir kahkaya attı...

"Noldu benim gagama?" diye sordu. Bilge karga yanıt verdi,

"Gagan birden kıpkırmızı olmuştu... Şimdi yıkandın apak oldu." •

muzafferizgu@butundunya.com.tr

Bebeğinizi çok mu seviyorsunuz?

Küçük bir çocuk *hamile kadının karnına dokunarak, "Ne var sizin karnınızda?" diye sordu. Kadın, "Çocuğum var ufaklık" dedi. Çocuk yeniden sordu: "Sizin çocuğunuz mu?" "Evet." diye yanıtladı hamile kadın… Küçük çocuk bu kez artmış bir merakla, "Onu seviyor musunuz?" diye sordu. Kadın yine "Evet." dedi. Çocuk emin olmak istedi: "Çok mu seviyorsunuz?" Hamile kadın "Evet" derken başını da aşağı yukarı salladı. Çocuk, biraz da ürkekçe asıl sorusunu sordu: "Öyleyse neden yediniz?"*

Mankafa Poldi

– Bir de saçları uzatan bir ilâç! Rengi esmer olsun!

– ... Peki, ya dörtte yağmur yağarsa canım? Her ihtimale karşı üçte evden çıkmalı!

–25 derece suda 40 banyo almak size iyi gelecek, Bay Poldi.
– Niçin 50 derece suda 20 banyo olmasın, Bay Doktor? O zaman daha çabuk iyileşmez miyim?

– Şu manzaraya bak; gökte şu milyonlarca yıldızı gördükçe insan dehşet içinde kalıyor, Poldi!
– Haklısın! Hele şu gördüklerimizin yalnız buraya ait olanlar olduğunu düşünmek insanı büsbütün şaşırtıyor.

AĞUSTOS AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

Satranç Çözümleri

ATAK: Kramnik-Hübner, 2000
Beyaz Kazanır.
1.Axf5 exf5 2.Fc4 Af6 3.Fc7 1-0

OYUN SONU: Prokesh, 1940
Beyaz Kazanır.
1.Kd1+ Kd2 2.Kd3+ 1-0

"Bilginizi Denetleyin"

YANITLAR

1-(d) Kemal Tahir
2-(a) Fuzuli
3-(c) Kulvar
4-(c) Biyopsi
5-(d) Falso
6-(b) İspanya
7-(a) Antalya
8-(b) Konfüçyüs
9-(c) İzobar
10-(d) Rusya
11-(a) Umay
12-(c) Kes
13-(a) Balıkesir
14-(d) Cevat Şakir
15-(b) Gülse Birsel
16-(c) Sergen Yalçın
17-(d) Yunus Emre
18-(a) Limni

YANITLAR

1-(d) Haritalar derlemesi
2-(b) Kabı ile tartılan
3-(a) Fiziksel, duygusal gelgitler
4-(c) Kısa Ceket
5-(c) Üflemeli bir çalgı
6-(a) Kuşatma
7-(c) Kuşkucu, şüpheci
8-(b) Suyun metre/saniye değeri
9-(b) Çirkin, huysuz
10-(a) Yunak teknesi
11-(d) Yuvarlak misket
12-(a) Yoksul kimse
13-(b) Cahil, bilgisiz
14-(c) Gözleme dayalı, görügül
15-(a) Kare deseni

Kare Bulmaca

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	İ	S	M	A	İ	L	D	Ü	M	B	Ü	L	L	Ü	■
2	R	U	A	M	■	Ü	■	N	E	■	S	A	■	Y	E
3	F	R	A	N	K	■	A	S	Y	A	■	F	R	E	N
4	A	■	T	E	R	A	Z	İ	■	L	T	■	A	Z	A
5	N	A	■	Z	■	P	A	Y	İ	T	A	H	T	■	M
6	Ö	M	R	İ	Y	E	■	Y	■	O	H	■	E	T	■
7	Z	A	T	■	A	N	T	E	N	■	İ	Z	■	E	K
8	B	■	L	E	M	İ	■	T	E	K	N	İ	K	■	L
9	A	F	■	S	U	N	U	■	H	A	■	Y	A	S	A
10	K	A	V	A	K	■	F	R	A	P	A	N	■	A	P
11	I	R	■	M	■	M	A	O	R	İ	L	E	R	■	A
12	R	A	V	E	L	■	K	M	■	T	■	T	U	S	■
13	■	B	A	■	İ	F	■	A	R	A	Ç	■	G	E	N
14	K	İ	R	A	■	A	K	■	A	L	A	M	A	N	A
15	A	■	A	B	A	N	O	Z	■	İ	L	A	N	E	N
16	R	A	K	U	N	■	Z	■	E	S					
17	A	V	■	K	I	R	A	L	■	T					
18	S	A	V	■	Z	E	L	İ	Ş	■					
19	U	R	A	N	■	Y	A	M	A	N					
20	■	E	N	E	Z	■	K	A	N	O					

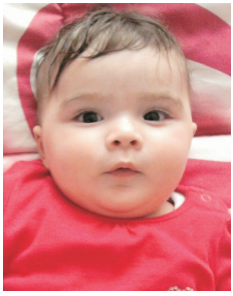
YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:
Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,
Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul
e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotografların 150 KB' den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Rüzgar Yaman, *Ankara*

Melis Koşar, *Rize*

Mavi Küley, *İstanbul*

İlarya Özbağcı, *Yalova*

Hafsa Nur Afrasyap, *İstanbul*

İlay Karagenç, *Ankara*

Ayşe Naz Çolak, *Bursa*

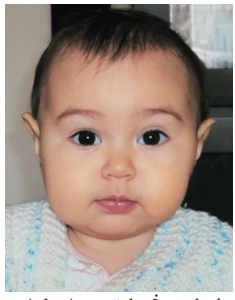

Ada Barış Varlık, *Ankara*

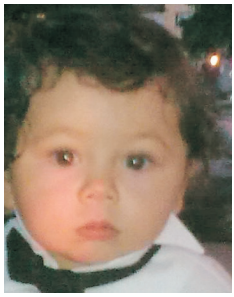

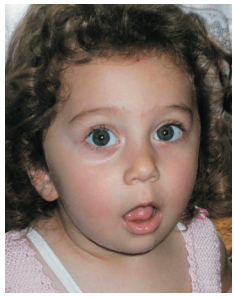
Özgür Can Kaygısız, *İstanbul*

Özgür Alpin, *Adana*

Ada Acartürk, *İstanbul*

Eren Bozkurt, *Arkara*

Atahan Özkan, *İzmir*

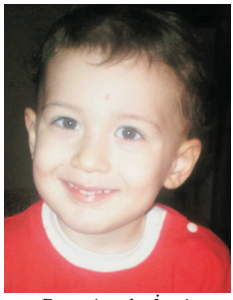

Elif Sadıkoğlu, *Rize*

Begüm Su Kökcü, *Adana*

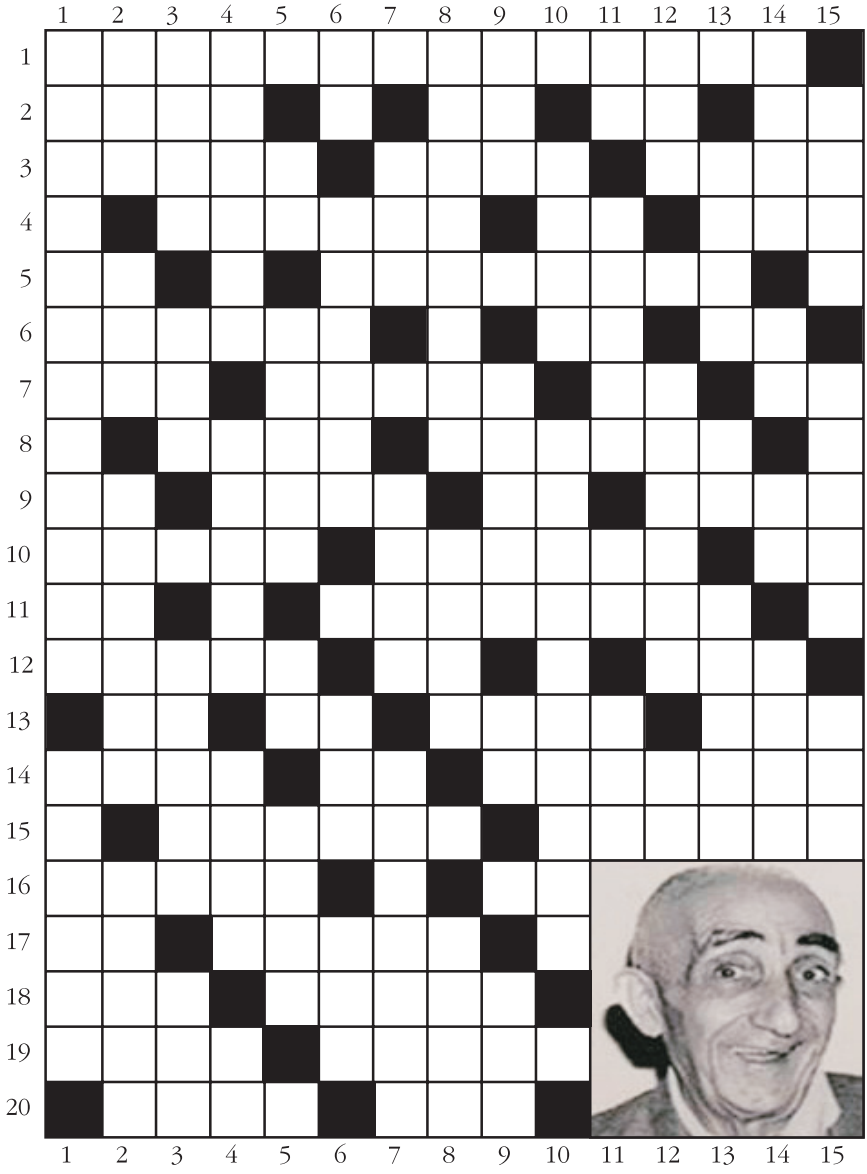

Efe Yiğit Çubuk, *Ankara*

Beren Taşyılmaz, *Bursa*

Cemre Naz Küçükargun, *Ankara*

Bora Atçalı, *İzmir*

Dr. Musa Albükrek ve Ada Sebban, *İstanbul*

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

BULMACA

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA: 1- Türk tüluat sanatının en usta oyuncularından olan ve fotografta görülen sanatçımız. **2-**Büyük baş hayvanlarda görülen öldürücü bir hastalık.- Neonun simgesi- Nazi hücum kıtası.- Bir bağlaç. **3-** '… Sinatra (ABD'li ünlü sinema oyuncusu).- Bir kıta adı.- Araçlarda durmayı sağlayan düzenek. **4-** Bir burç adı.- Litrenin kısa yazılışı.- Üye. **5-** Sodyumun simgesi.- Osmanlılarda başkente verilen ad. **6-** Umreye giden kadın anlamıda eski bir sözcük.- Bir rahatlama ünlemi.- Bir gıda maddesi. **7-** Şahıs, kişi.- Havadaki ses ve görüntü dalgalarını radyo,tv gibi ünitelere aktaran cihaz.- Belirti.- İlave. **8-**'… Atlı' (Türk sanat müziği bestekarımız).- Bir sanat, bir bilim, ve meslek dalında kullanılan yöntemlerin hepsi. **9-** Bağışlama.- Takdim.- Kabaca evet.- Kanun. **10-** ' …. Yelleri' (Reşat Nuri Güntekin'in bir yapıtı).- Göz alıcı,alımlı.-Bir haber ajansının simgesi.- **11-** Şarkı, türkü.- Yeni Zelanda'da yaşayan yerli bir halk. **12-**' Maurice …' (Bolero adlı eseri de bulunan klasik müzik bestecisi).- Kilometrenin kısa yazılışı.- Tıpta uzmanlık sınavı. **13-** Baryumun simgesi.- Akdeniz'de hapishanesi ile ünlü ada.- Kastamonu'nun bir ilçesi.- Doğru haber.**14-** İcar.- Bir renk.- Büyük balıkçı kayığı. **15-** Marangozculkta kullanılan sert bir ağaç türü.- Duyuru yolu ile.**16-** Kuzey Amerika'da ağaçlarda yaşayan uzun kuyruklu bir hayvan.- Notada durak işareti.**17-** Şikar.-' Erden ….' (Sinema yönetmenimiz.)**18-** Tez.- Necati Cumalı'nın bir yapıtı.**19-** Sanayi.- Güç, etki veya beceri bakımından alışılmışın üzerinde olan. **20-** Edirne'nin bir ilçesi.- Dar ve uzun bir yarış kayığı.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1-'Pişman olur da bir gün' ,'Ömrümce hep adım adım' adlı yapıtlarında da tanıdığımız bestekarımız.- Sakarya'nın bir ilçesi **2-** Kale duvarı.- Gözleri görmeyen.- MS. 874-950 yılları arasında yaşamış ünlü Türk filozofu.- 'Raj Kapor'un ünlü filmi. **3-** Mısır mitolojisinde bolluk ve bereket tanrısı.- Lüksemburg Radyo Televizyon kanalı.- Altın, gümüş veya başka madenler dövülerek oluşturulan ince, parlak yaprak.- Bir ilimiz. **4-** Tıpta bellek yitimi.- İsimler listesi.- Saçma, sapan.- Bir soru sözü. **5-** Kriptonun simgesi.- İki kenarı birbirine paralel, diğer iki kenarı paralel olmayan geometrik şekil.- Lityumun simgesi.- Ekin biçildikten sonra tarlada kalan köklü sap. **6-** Lutesyumun simgesi.- İtalya'nın kuzeyindeki sıradağlar.- Hava üflemeye yarayan gereç.- Oy. **7-** Vücut parçası, organ.- Boyukları normalden küçük olan.- Çam ağacının meyvesi. **8-** Eski dilde arkadaşlık.- '…. Tatili' (Audrey Hepburn'un bir filmi).- Güney Amerika'da bir başkent. **9-** İçki.- '…. Tüblek (Karikatüristimiz). – Eski Mısır'da bir tanrı.- Şöhret. **10-** Müzikte en kalın bayan sesi.- Kapitalizm düşüncesini savunan kişi. Numaranın kısa yazılışı.**11-** Bir işi yerine getirmek için merkez olarak seçilen yer. – Susamın ham mad-desi.- Hile.- Denizli'nin bir ilçesi. **12-** Söz, lakırdı.- Mücevher.- Eski dilde su.**13-**Türlü sebeplerden dolayı başarıya ulaşamamış kimse.- Kiloamperin kısa yazılışı.- Ayakkabı yapımında kullanılan parlak deri.- **14-** Gülgillerden, orta boylu bir ağaç.- Bir cetvel türü.- Suudi Arabistan'ın plaka imi.- Bir zaman birimi. **15-**Kur'anda bir sure.- Yakanın göğse doğru inen devrik bölümü.-Eski dilde ekmek.

filizoskay@butundunya.com.tr

SATRANÇ

Mustafa Yıldız

GÜNÜMÜZÜN USTALARI: 8

Vladimir KRAMNIK

Vladimir KRAMNIK

1975'te Karadeniz kıyısında, Tuapse'da doğdu. Botvinnik'in satranç okulunda yetişti. 1990 yılında Rusya şampiyonu oldu. 1991 yılında 18 Yaş Altı Dünya birincisi oldu. Satranç kariyerini sağlam adımlarla yükseltti. Birçok uluslararası turnuva kazandı. Sonunda 2000 yılında ünlü Kasparov'u Londra'da yenerek Dünya şampiyonu oldu. Ama o zamanlar satranç dünyası iki başlıdı: ayrıca FIDE Dünya şampiyonu da vardı. 2006'da FIDE Dünya şampiyonu Topalov ile oynadı ve onu yenerek tartışmasız biçimde tek şampiyon ilan edildi. Unvanını Leko'ya karşı korudu. 2008 yılında unvanı Anand'a kaptırdı. Dünya şampiyonu olduğu yıllarda uzun süre Dünya'nın en kuvvetli oyuncu olarak Elo rating sıralamasında ilk sırada yer aldı. Kasparov onun hakkında şöyle diyor: "Oyunu ve yaşam tarzıyla satranç zirvesinde pragmatizmin timsali olan Kramnik, Lasker'in psikoloji anlayışı, Botvinnik'in derin açılış hazırlığı ve Karpov'un müthiş sabrının tuhaf bir birleşimidir."

Kramnik-Kasparov, 2000

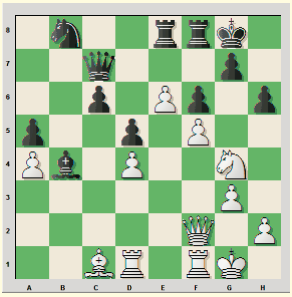
Yukarıdaki konuma yüzeysel bakınca, sağlam piyon yapısı ve etkin b7 filinden dolayı siyah daha iyi denebilir. Ama konuma derinden bakan Kramnik, b3-c4 bataryasının ateşiyle oyunu kazanıyor. Şöyle:

14.Fxf6 Fxf6 Önce ortalığın temizlenmesi gerekiyor. 15.Fxe6! fxe6 sonuna değin hesaplanmış bir feda. 16.Vxe6 Şh8 17.Vxe7 Fxf3 18.gxf3 Vxd4 19.Ab5 Vxb2 20.Kxc8 Kxc8 21.Ad6 Kb8 22.Af7 Şg8 23.Ve6 Kf8 Beyaz, Boğmaca Matı motifini oluşturdu. 24.Ad8! Şh8 25.Ve7 Siyah terk etti. 1-0

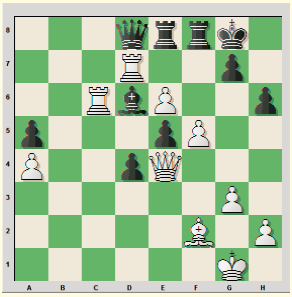
TÜRKİYE YILDIRIM ŞAMPİYONASI

15 Temmuz 2012 Pazar günü Konya'da 85 satranççının katılımıyla yapılan Türkiye Yıldırım Şampiyonasını Engin Yaşar Işık 9/7,5 puanla birinci bitirdi. Onu eş puanla izleyen Metin Oğuz ve İhsan Kılıç 2. ve 3. oldular. Yıldırım turnuvalarında oyunlar 5 dakikada bitmek zorunda.

Engin Yaşar Işık- Metin Oğuz, 2012, Konya

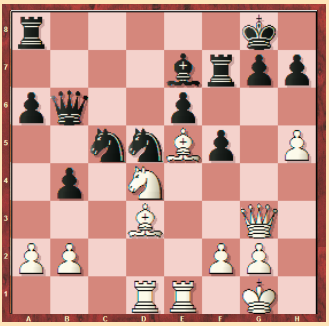

Oyunun 29. hamlesi, sıra siyahta. e6 ve f5 karelerindeki beyaz piyonlar siyahlara tahtayı dar ediyor. Siyah, taş değiştirerek hareket alanını genişletmek niyetinde 29…c5 oynuyor. 30.Ff4 Vb6 Şah kanadında beyazın etkili bir atağı var ama 5 dakikalık oyunda bunu her iki oyuncu da göz ardı ediyorlar: (30.Axh6 gxh6 Fxh6 f8'deki kalenin gideceği kare yok, beyaz açık üstün.)

31.Fe3 cxd4 32.Fxd4 Vd6 33.Kc1 Fa3 34.Kb1 Ac6 Beyaz kaleler, açık dikeylerde çok etkili olacak. 35.Kb5 Fb4 36.Fe3 Ae5 37.Axe5 fxe5 38.Vc2 d4 39.Ff2 Fa3 40.Ve4 Fc5 41.Kc1 Fb4 Siyah, filini c hattından çekerek beyaz kalenin yolunu açıyor. 42.Kc6 Vd8 43.Kb7 Fd6 44.Kd7! Yedinci yataya inen kale gücünü gösteriyor. Fili kaybettiğini gören siyah terk etti. 1-0

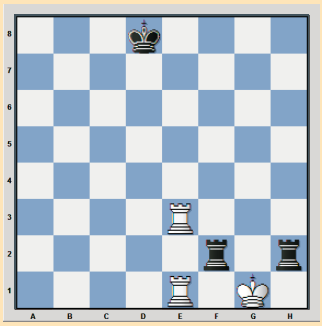
ATAK Kramnik-Hübner, 2000

Beyaz Kazanır

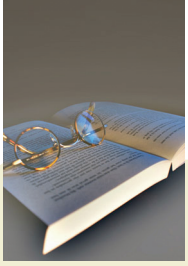
myildiz@butundunya.com.tr

OYUN SONU Prokesh, 1940

Beyaz Kazanır

Çözümler 151. sayfadadır.

Kur'an'ın Penceresinden Kurtuluş Savaşı'na Bir Bakış

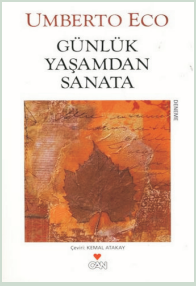

Yaşar Nuri Öztürk

Yeni Boyut

"80 yıldır sorulmayan ve sorulmadığı için başımıza bin türlü dert açan hayati soru şudur: "İslam mirasıyla Atatürk mirası, bizim daha çok kullandığımız ifadeyle, Muhammedi mirasla Mustafa Kemal mirası arasında çelişme var mıdır? ...İslam'la Cumhuriyet mirası arasında bir çelişme, bir didişme, bir zıtlaşma, bir kavga var mıdır? Bu soruya "Hayır, yoktur" cevabını veren ve bunu dinsel ve tarihsel belgeleyen ilk eserdir, bu kitap. Atatürk, dinci ve dinsiz istismarcıların söylediklerinin tam tersini yapmıştır. Gazi, din meselesinde asla kaçak güreşmemiş, kıvırmamış, işin içine girmiş ve ilk günden son güne kadar yaptığı devrimlerin dinin talebi olduğunu en gür sesiyle haykırmış savunmuştur. Yani, Atatürk, onu istismar ederek 'Rozet' çığırtkanlığı yapan sözde Atatürkçülerin aksine, din meselesinde, dincilik karşısında ve dindarların yanında taraf olmuştur. Korkmaya, kaçınmaya, tedirginliğe gerek yok. Kur'an ortada, Cumhuriyet tarihi de ortada. Biz de buradayız. Kurtuluş Savaşı günlerinin anlı secdeli Müslümanları Mustafa Kemal'i İslam'ın kurtarıcısı diye anıyorlardı. Zaman tünelinin burasında biz de aynı kanaatteyiz. Peki, Atatürk devrimlerinin savunuculuğu rolüne soyunanlar böylesine önemli bir gerçeği nasıl görmediler veya göremediler? İnancımız odur ki, bu yanlış yapılmasaydı, Atatürk mirası bütün Müslümanlar için kurtuluş reçetesi sayılabilecek bir 'Kurtuluş Teolojisi' oluşturabilecekti. Bugün Türkiye Cumhuriyeti'ni Kelimei Şahadet düşmanı haçlı kodamanlar ile işbirliği halinde çökertmeye çalışan dinci ve dinsiz ekipler, bu başarılarını asla kendi zekalarıyla elde etmediler. Onların çapları buna yetmez. Onların iki büyük güç kaynağı oldu: 1. Haçlı süperlerin Atatürk mirasını ve Türkiye Cumhuriyeti'ni tahrip için verdikleri her türlü destek. 2. Cumhuriyet'in ve Atatürk'ün savunucusu olduklarını söyleyenlerin yetersizlikleri ve yer yer de ahmaklıkları."

Günlük Yaşamdan Sanata

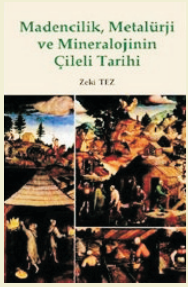

Umberto Eco

Can Yayınları

Günümüzün dünya çapında filozoflarından olan Umberto Eco'yu, Gülün Adı romanıyla biliriz. Romancı kimliğinden önce o usta bir deneme yazarıydı. İnternet ile ulaşma olanağı doğmadan onun yazıları dünyanın dört bir yanında çeşitli dillerde gazete ve dergilerde çıkıyordu. Bütün dünyaya seslenebilen sayılı yazarlardan biri oldu, Eco. Türkiye'de de Tempo dergisinde her ay düzenli yazıları çıkan Eco'nun kırk yıllık denemelerinden seçmelerde insanın özüne işleyen konular var. "İktidar hiç bir zaman tepedeki bir gücün keyfi bir kararından kaynaklanmaz, iktidarın dayanağı toplum içindeki sayısız küçük ya da "moleküler" uzlaşımlardır. Binlerce anne, baba ve çocuk, aile yapısı içinde bir araya gelip, bu yapıyı benimsemelidir ki, bir iktidar aile kurumu etiğini temel alabilsin. Benzeri biçimde, bir iktidarın bireyler arası ayrımı temel alabilmesi için, binlerce kişinin toplumda doktor, hastabakıcı, bekçi vb. bir rol edinmesi gerekir..."

Madencilik, Metalürji ve Minerolojinin Çileli Tarihi

Zeki Tez

Doruk Yayımcılık

Hava, su, yiyecek kadar insan yaşamı için vazgeçilmez olan bir şey daha var: maden. İnsanoğlunun maden ve madencilik alanındaki izlerini süren Zeki Tez bir açıdan da Uygarlık, Dünya ve Anadolu tarihini özetliyor kitabında. "Madencilik uğraşı insanlık kadar eskidir. Almancada madenciye "Bergman" (dağ adamı) denir; çünkü bir zamanlar yeraltı zenginliklerinin yalnızca dağlarda bulunduğuna inanılıyordu. "Metal" sözcüğü, anlamı "aramak" olan eski Yunanca "metallao" sözcüğünden türeyerek Latinceye "metallum" şeklinde geçmiştir ve hem metallerin az bulunur olduklarını hem de ilk çağlarda kullanılan metallerin doğada katışıksız ve saf olarak bulunduklarını ifade eder. Tarihin uzun dönemleri boyunca maden cevherlerinin Toprak Ana'nın kutsallığını paylaştığına inanılmıştır. Madenlerin tıpkı embriyolar gibi Toprak Ana'nın rahminde "büyüyüp geliştikleri" ve metal işçiliğinin "doğum" ile ilgili olduğu düşüncesine çok erken çağlarda rastlanmaktadır..."

BİR FOTOGRAF BİN SÖZCÜĞE BEDELDİR

Gönderi: METE TİZER, BALIKESİR

Prof. Dr. Mehmet Haberal

bilgi kirliliğine son vermek amacıyla,

ülkemizde dürüst siyasetin sembolü olan merhum Başbakan Bülent Ecevit'in Başkent Üniversitesi Ankara Hastanesi'ndeki tedavi süreci ile ilgili somut hiçbir belgeye dayanmayan, tamamıyla asılsız ve kasıtlı bir biçimde ortaya atılan sözde iddialara karşı tüm gerçekleri somut belgelerin ışığı altında **yorumsuz** olarak bu kitapta kamuoyunun takdirine sunuyor.

Tüm Başkent Kuruluşlarından Ücretsiz Sağlanabilir

ŞEREF AKDİK

HALK MEKTEBİ

1899'da İstanbul'da doğdu. 1915'de Sanayi-i Nefise mektebinde (Güzel Sanatlar Okulu) öğrenim gördü. Burada Hikmet Onat ve İbrahim Çallı'nın öğrencisi oldu. 1925'de okulu bitirince devlet tarafından açılan Avrupa sınavını kazanarak Paris'e gitti ve Julian Akademisi'nde Paul Albert Laurens'le çalıştı, Avrupa'nın çeşitli ülkelerini gezerek müzedeki ünlü resimlerden kopyalar yaptı. 1928'de Türkiye'ye döndükten sonra Gazi Eğitim Enstitüsü'ne resim öğretmeni olarak atandı. Bu yıllardan başlayarak Müstakil Ressam ve Heykeltıraşlar Birliği'nin hemen bütün sergilerine katıldı.
Sayısız sergilere katılan sanatçı, 1972 yılında yaşamını yitirdi.

ISSN 1301-7608
9 771301 760320